

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

***SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ A INSOLVENČNÍ
ŘÍZENÍ***
rigorózní práce

Mgr. Martina Vávrová

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

Katedra občanského práva
obor: Občanské právo a civilní proces

***SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ A INSOLVENČNÍ
ŘÍZENÍ***
rigorózní práce

Mgr. Martina Vávrová

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, duben 2022

.....
Mgr. Martina Vávrová

Obsah

Úvod 5

1. Společné jmění manželů	9
1.2. Vznik	10
1.3. Obsah	11
1.3.1. Zákonný režim	13
1.3.2. Smluvený režim	19
1.3.3. Režim založený rozhodnutím soudu	21
1.4. Ochrana práv třetích osob	22
1.5. Zánik	22
1.6. Vypořádání	23
1.6.1. Vypořádání společného jmění manželů dohodou	24
1.6.2. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu	26
1.6.3. Vypořádání společného jmění manželů na základě nevyvratitelné právní domněnky	27
2. Insolvenční řízení	29
2.1. Úpadek	34
2.2. Oddlužení	36
2.3. Konkurs	40
2.4. Reorganizace	44
2.5. Majetková podstata	46
3. Společné jmění manželů v režimu konkursu	49
3.1. Účinky prohlášení konkursu	49
3.2. Vypořádání společného jmění manželů dohodou	56
3.3. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu	65
3.4. Nevypořádání společného jmění manželů pro jeho předluženost	91
3.5. Pohledávka manžela dlužníka	97
3.6. Pohledávky věřitelů po vypořádání společného jmění manželů	99
4. Společné jmění manželů v režimu oddlužení	100
4.1. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	100
4.2. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty	103
4.3. Společné oddlužení manželů	107
5. Vliv reorganizace na společné jmění manželů	112
6. Zahájení insolvenčního řízení manžela dlužníka	113
Závěr	118
Cizojazyčné resumé	121
Seznam použitých pramenů	124

Úvod

Na jedné straně institut společného jmění manželů, jakožto zvláštní forma spoluvlastnictví a majetkoprávní institut plně spjatý s uzavřením manželství. Pokud si manželé nesjednají odlišně od dispozitivní právní úpravy, vzniká společné jmění manželů přímo ze zákona, okamžikem uzavření manželství, není tedy nutné žádné další právní jednání ze strany manželů. Mnoho lidí, zejména z okruhu široké veřejnosti, si však dopady vzniku společného jmění manželů a rozsahu majetkových hodnot do něj náležejících mnohdy plně neuvědomuje. Je pro ně těžce uchopitelné, že jednotlivé majetkové hodnoty nabývají za doby trvání manželství do společného vlastnictví, přičemž vlastníky hodnot jako celku jsou oba manželé zároveň. Za trvání manželství by neměl nicméně tento institut manželům činit v zásadě žádné větší problémy. Zlom však nastává zejména v okamžiku vzniku nehod, zániku manželství či zániku společného jmění manželů a s tím spojené potřeby společné jmění manželů vypořádat.

Na straně druhé insolvenční řízení, jako jedno z možných řešení nepříznivé situace dlužníka. Se stále rostoucími společenskými standardy a výdaji na jejich dosažení, ale i náklady na základní potřeby a živobytí, je stále více a více lidí nuceno si na pokrytí svých potřeb a nároků půjčovat. Jen málokdo si například, v dnešní době neuvěřitelně rostoucích cen nemovitostí, dovede představit pořízení jakéhokoli bydlení pro svou rodinu bez hypotečního úvěru. V roce 2020 vzrostla částka, kterou Češi celkově dlužní, o 174 milionů na 22,5 miliardy korun, celkové zadlužení obyvatel (včetně půjček na bydlení) pak stoupl o 174 milionů na 2,6 bilionu korun, přičemž v závislosti s půjčkami do dluhové pasti častěji upadají mladí lidé ve věku 25 – 34 let.¹ Co když však přestanete zvládat své dluhy splácet, půjčujete si další prostředky, jen abyste měli na splácení stávajících dluhů, a dostáváte se do tzv. dluhové pasti. Jedním z nejlepších řešení této situace se jeví insolvenční řízení, konkrétně pak zejména oddlužení, ve kterém uspokojíte alespoň částečně pohledávky svých věřitelů

¹ KAŠPAROVÁ, Lenka. *Zadlužení Čechů se loni rekordně zvýšilo, vévodily úvěry na bydlení.* [online]. měšec.cz 24.2.2021. [cit. 2022-3-21]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/zadluzeni-cechu-se-loni-rekordne-zvysilo-vevodily-uvery-na-bydleni/>

a v případě, že splníte všechny podmínky stanovené zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“), budete řádně a poctivě splácet a snažit se o co největší uspokojení věřitelů, můžete nakonec být od zbylé části svých dluhů vzniklých před zahájením insolvenčního řízení osvobozeni.

Jaký dopad má však společné jmění manželů, tento pro mnoho lidí nepochopitelný majetkový institut spojený s manželstvím, na insolvenční řízení, pokud bude zjištěn úpadek, prohlášen konkurs či schváleno oddlužení nebo reorganizace jednoho z manželů, obou manželů v rámci jednoho společného insolvenčního řízení či postupně u každého z nich v řízeních samostatných? Jaký vliv na insolvenční řízení má to, že již manželství zaniklo, avšak k vypořádání společného jmění manželů před zahájením insolvenčního řízení ještě nedošlo? Na tyto otázky a mnohá další úskalí společného jmění manželů v insolvenčním řízení, se tato práce zaměřuje. Protože společné jmění manželů a insolvenční řízení jsou zcela jistě instituty, se kterými se veřejnost poměrně často dostává do kontaktu, nicméně pochopení jejich vzájemných vztahů a orientace v souvisejících otázkách není nikterak jednoduchá.

Sama již více než dva roky pracuji jako asistentka soudce na insolvenčním úseku Krajského soudu v Praze a nespočetněkrát jsem z jednotlivých podání procesních subjektů/účastníků řízení, zejména dlužníků, ale i věřitelů či insolvenčních správců, vycítila, že jim není například zcela jasné jaké pohledávky těch kterých věřitelů a z jakého konkrétního majetku (rozsah majetkové podstaty) se v insolvenčním řízení manželů případně jednoho z manželů uspokojují či jak je či není možné společné jmění manželů v rámci insolvenčního řízení vypořádat. Musím přiznat, že ani já nemohu po více jak dvouleté praxi s klidným svědomím prohlásit, že bych se v této problematice plně orientovala, a to jednak z toho důvodu, že otázka společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení není pro svou specifickou v agendě insolvenčního senátu až tak častá, jednak i z důvodu, že odborné literatury věnující se tomuto tématu není mnoho, speciální právní úprava co se týče některých konkrétních případů absentuje (např. vypořádání společného jmění manželů v oddlužení) a celá řada postupů je tak pouze přiměřeně dovozována z ostatních ustanovení insolvenčního zákona a dalších právních předpisů či judikována rozhodnutími vyšších soudů. Vytvořit si

tedy jednoznačný a ucelený přehled na tuto problematiku je velmi obtížné. A možná právě i ze všech těchto důvodů jsem se rozhodla právě pro tento námět jako téma mé rigorózní práce. Vždycky jsem měla ráda výzvy, učení se něčemu novému, vyhledávání nových informací a faktů, objevování nového, inovativního, co by mohlo mít přínos nejen pro mě a případně odbornou veřejnost, ale zejména i pro „obyčejné“ (práva neznalé) lidi. Neboť i umění právo náležitě vykládat, hledat jednotlivá východiska a řešení konkrétních situací a přibližovat právo široké veřejnosti je mimo jiné jedním z důležitých předpokladů proto být úspěšným právníkem, advokátem či váženým a nestranným soudcem.

Práce je rozdělena na dvě základní části. V první a druhé kapitole práce je nejprve pojednáno o společném jmění manželů a insolvenčním řízením odděleně, a to v jejich základních rysech. Nastíněna je zejména jejich definice, obsah, smysl a účel. Seznámení se se základní charakteristikou společného jmění manželů a insolvenčního řízení pro následné porozumění jejich vzájemného propojení je totiž zcela zásadní a čtenáři pomůže zařadit si rozebíranou problematiku do širších souvislostí. Na tomto místě je však nutné upozornit, že se v žádném případě nejedná o ucelený výklad obou těchto institutů, neboť tyto nejsou samostatně předmětem práce a jejich detailní rozbor by práci na úkor vlastního tématu práce neúměrně a uměle rozšiřoval, čtenáře zbytečně množstvím informací zahlcoval a zahrnutí detailního rozboru by tak bylo spíše kontraproduktivní.

Od kapitoly třetí se již práce plně zabývá průsečíkem právní úpravy společného jmění manželů a insolvenčního řízení. Kapitola třetí obsahuje pojednání o osudu společného jmění manželů v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z nich. Tento způsob řešení úpadku jednoho z manželů je v práci, přestože je v případě úpadku fyzických osob využívám méně často nežli oddlužení, uveden jako první v pořadí, neboť insolvenční zákon výslovně upravuje právní úpravu zániku a následného vypořádání společného jmění manželů pouze v rámci konkursu. Předmětná kapitola se nejprve věnuje účinkům prohlášení konkursu, z nichž nejvýznamnější je právě zánik společného jmění manželů, a poté jednotlivým způsobům jeho vypořádání tedy vypořádání společného jmění manželů dohodou, rozhodnutím soudu nebo naopak nevypořádání pro jeho předluženost. V závěru kapitoly třetí jsou obsaženy podkapitoly věnující se pohledávkám manžela a věřitelů po vypořádání

společného jmění manželů. Následuje kapitola čtvrtá, v níž je rozebrána problematika schváleného oddlužení jednoho z manželů, a to ať už ve formě zpeněžení majetkové podstaty či ve formě plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. V závěru kapitoly čtvrté je poté rovněž pojednáno o společném oddlužení manželů dle ust. § 394a insolvenčního zákona. Kapitola pátá vykládá o vlivu reorganizace na společné jmění manželů a kapitola šestá analyzuje postup v případě dvou samostatných po sobě jdoucích insolvenčních řízení manželů.

Práce vychází z platné právní úpravy, odborné literatury včetně článků v odborných periodikách a judikatury zejména Nejvyššího soudu České republiky, ale částečně i z praktických zkušeností získaných na Krajském soudě v Praze. V práci je využívána metoda analýzy a následné syntézy, generalizace a komparace, ať už staré a nové právní úpravy společného jmění manželů či jednotlivých forem řešení úpadku dlužníka.

Jak již bylo naznačeno výše cílem této práce je shrnutí právní úpravy a dosavadního vývoje judikatury týkající se institutu společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení s poukazem na případné mezery a nedostatky včetně návrhu na jejich řešení z praktického hlediska. Práce by měla být přínosem pro jednotlivé procesní subjekty insolvenčního řízení, zejména insolvenční správce, věřitele a dlužníky, ať už ty stávající nebo budoucí, ale i odbornou veřejnost či kohokoli, kterého daná problematika zajímá. Právě i z tohoto důvodu je v práci zdánlivě nadbytečně odkazováno na přesná ustanovení právních předpisů, popsány základní charakteristiky společného jmění manželů a insolvenčního řízení a vysvětlovány základní právní pojmy, neboť tyto skutečnosti nemusí být široké veřejnosti zcela jasné. Svoji práci jsem proto konzultovala i s osobami práva neznalými tak, aby práce mohla být přínosná téměř pro každého.

Práce vychází z právního stavu účinného ke dni 31.3.2022.

1. Společné jmění manželů

S ohledem na název práce bude nejprve pojednáno o institutu společného jmění manželů, a to jeho vzniku, obsahu, správě, zániku a jeho vypořádání, přičemž důraz bude kladen zejména na obsah společného jmění manželů, neboť otázka, zda určitá majetková hodnota do společného jmění manželů náleží, je první otázkou, jenž je v případě vypořádání společného jmění manželů či možnosti uspokojení konkrétního věřitele v rámci insolvenčního řízení, řešena.

Společné jmění manželů, manželské majetkové právo (zákonná legislativní zkratka - společné jmění), je upraveno v ust. § 708 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“). Pojmy „společné jmění“ a „manželské majetkové právo“ bývají často zaměňovány, nicméně jejich definice je mírně odlišná. „Manželské majetkové právo“ označuje souhrn objektivního práva, „společné jmění“ pak soubor konkrétních majetkových hodnot, které splňují určité předpoklady.² Pojem společné jmění manželů byl pak přezvat z předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. *„V něm byl tento termín používán pro manželské majetkové společenství kontinuálně od 1. 8. 1998, kdy došlo (novelizací provedenou zákonem č. 91/1998 Sb.) k nahrazení dosavadního institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů právě úpravou společného jmění manželů.“*³ V této práci bude nadále používán pojem společné jmění manželů, jakožto pojem obecně v široké veřejnosti nejznámější, odbornou veřejností uznávaný a nejvíce užívaný, přičemž v případě citací odborné literatury bude ponechána obecně známá zkratka SJM.

Společné jmění manželů je jakousi zvláštní formou spoluvlastnictví vyznačujícím se především tím, že vlastníky dané majetkové hodnoty (nejčastěji věci), jež je součástí společného jmění manželů, jsou oba manželé, a to k majetkové hodnotě jako celku, nikoli pouze v rozsahu svého ideálního podílu.

² ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. II. svazek (§ 655 až 975), Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

³ PSUTKA, Jindřich a KYSELOVSKÁ, Tereza. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

1.2. Vznik

Společné jmění manželů je, jak již vyplývá z názvu, plně spjata s manželstvím. Může existovat tudíž výhradně jen mezi manžely, nikoli tedy například mezi registrovanými partnery nebo druhem a družkou. Z tohoto důvodu je i vznik společného jmění manželů plně svázaný s okamžikem vzniku manželství, jež dle ust. § 656 občanského zákoníku vzniká na základě svobodného a úplného souhlasného projevu muže a ženy, jež hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. Proto ke vzniku společného jmění manželů není již zapotřebí žádného dalšího právního jednání, neboť vzniká přímo ze zákona společně se vznikem manželství.

„V právní nauce byla řešena otázka, zda SJM skutečně vznikne k okamžiku uzavření manželství i v případě, kdy manželé zatím k tomuto okamžiku nic společného nevládní ani nic nedluží. V zásadě je možné se setkat se dvěma argumentacemi. Podle první z nich nemusí být uzavření manželství provázeno vznikem společného jmění. Ke vzniku SJM je potřeba, aby manželé nebo jeden z nich za trvání manželství majetek, který není ze společného jmění dle zákonné úpravy vyloučen, společně nabyli (Dvořák, Spáčil 2011 s. 52). Podle druhého výkladu je třeba spojovat s okamžikem uzavření manželství vznik společného jmění vždy, byť zatím možná jen v podobě určité „prázdné množiny“ (Eliáš a kol. Komentář OZ s. 642).“⁴ Z uvedených výkladů se zdá být mnohem praktičtější a rovněž pochopitelnější výklad, že společné jmění manželů okamžikem uzavření manželství vznikne vždy, a to i jako prázdná množina, do které budou jednotlivé hodnoty nabývány až následně v průběhu manželství.

Existují také zákonem stanovené výjimky, kdy se vznikem manželství společné jmění manželů nevznikne. Nestane se tak například v případě, kdy dlužník uzavře manželství v době, kdy je na jeho majetek prohlášen konkurs, resp. trvají účinky prohlášení konkursu (ust. § 276 odst. 1 insolvenčního zákona) či v případě vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství

⁴ PSUTKA, Jindřich a KYSELOVSKÁ, Tereza. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

(ust. § 717 občanského zákoníku). Společné jmění manželů také nevznikne, na rozdíl od neplatného manželství⁵, v manželství zdánlivém⁶⁷.

1.3. Obsah

Jaké jmění⁸ bude do společného jmění manželů náležet, se může v jednotlivých případech lišit. Konkrétní obsah společného jmění manželů se bude posuzovat především z hlediska toho, zda je stanoven na základě zákona, tzv. zákonný režim, zda si manželé ujednali obsah společného jmění manželů odlišně od dispozitivní právní úpravy, tzv. smluvený režim, nebo zda byl obsah společného jmění manželů stanoven na základě rozhodnutí soudu, tzv. režim založený rozhodnutím soudu, přičemž všechny uvedené režimy jsou si postaveny zcela na roveň, tedy mají stejnou váhu. Žádný z režimů tudíž není zákonem výslovně upřednostňovaný, i když zákonný režim bude v zásadě nastupovat pouze v případech neexistence režimu smluveného či režimu založeného rozhodnutím soudu.

Obecně dle ust. § 708 odst. 1 občanského zákoníku platí, že součástí společného jmění manželů je to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. Označení „*to, co manželům náleží*“, je slovním spojením relativně neurčitým, pod kterým je nutné si představit obecně cokoli, co v daný okamžik manželům patří, to co získali, nabyli, a to ať už pouze jeden z nich či oba společně. Zároveň to však dle uvedeného ustanovení musí mít majetkovou hodnotu (věc, právo nebo jiné majetkové hodnoty, jež lze vyjádřit v penězích) půjde tedy o věci hmotné i nehmotné, movité i nemovité, aktiva i pasiva.

Do společného jmění manželů naopak nebudou náležet zejména práva osobnostní (např. právo na život, právo na soukromí či osobnostní složka práva

⁵ Manželství vzniklo a je na něj nahlíženo jako na platně uzavřené do doby, než soud na návrh rozhodne o jeho neplatnosti (k tomu viz ust. § 680 – § 686 občanského zákoníku).

⁶ Zdánlivé manželství nevzniklo a nevyvolává žádné právní následky (k tomu viz ust. § 677 – § 679 občanského zákoníku).

⁷ K tomu viz stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů sp. zn. Cpj 86/71 ze dne 3. 2. 1972

⁸ Nikoli majetek! Pojem majetek označuje veškerá aktiva, co osobě náleží (především movité a nemovité věci), pojem jmění v sobě pak zahrnuje jak majetek (aktiva) tak i pasiva (především dluhy).

autorského) a nebude do něj náležet také to, co je z právních poměrů vyloučeno tzn. to, co vlastnit nikdo nemůže (*res extra commercium*) či to, co mohou vlastnit jen zákonem definovaní jedinci (např. vojenské zbraně, výbušniny, narkotika, jedy). Do společného jmění manželů nebude náležet dále samozřejmě i to, co sám zákon výslovně ze společného jmění manželů vylučuje v ust. § 709 a § 710 občanského zákoníku.

Věta druhá ust. § 708 odst. 1 občanského zákoníku pak uvádí, že výše uvedené určení obsahu společného jmění manželů neplatí, zanikne-li společné jmění manželů za trvání manželství na základě zákona, tedy např. v případě zániku společného jmění manželů prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich (ust. § 276 odst. 1 insolvenčního zákona). Uvedené pravidlo je nutné chápat nikoli v tom smyslu, že při zániku společného jmění manželů ze zákona by se obsah zaniklého společného jmění manželů určoval podle odlišných pravidel, ale tak, že i když manželství manželů nadále trvá, společné jmění manželů ze zákona zaniklo a není tedy možné od okamžiku jeho zániku do něj nabývat další jmění.

Na rozsah jmění, které bude náležet do společného jmění manželů, by v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a přijetím „nového“ občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 mohl potencionálně mít vliv i okamžik samotného vzniku společného jmění manželů. Spektrum toho, co do společného jmění manželů náleží, bylo totiž v předchozí právní úpravě zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník stanoveno mírně odlišně od současné právní úpravy. Odpověď na to, co v daném případě bude náležet do společného jmění manželů, nalezneme v přechodných ustanoveních současné právní úpravy. Dle ust. § 3028 odst. 2 občanského zákoníku není-li v jiných ustanoveních tohoto zákona stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. Co se pak týče konkrétně společného jmění manželů, reaguje občanský zákoník na vznik nového souboru věcí v rámci manželského majetkového práva tzv. obvyklého vybavení rodinné domácnosti⁹, když v ust. § 3038 určuje, že věci náležející k obvyklému vybavení rodinné

⁹ ust. § 698 a § 699 občanského zákoníku

domácnosti nabytím účinnosti tohoto zákona přestávají být součástí společného jmění manželů. Občanský zákoník se také snaží zachovávat dosavadní právní režim týkající se majetku, který manželé popř. některý z nich nabyli bezúplatně, když v ust. § 3039 jasně stanovuje, že pokud se tento majetek nestal za účinnosti právní úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník součástí společného jmění manželů, není i nadále součástí tohoto společného jmění manželů. Pokud jde o zánik společného jmění manželů a jeho následné vypořádání vyslovil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 ze dne 29. 4. 2015 závěr, že „vypořádání společného jmění manželů zaniklého (respektive zrušeného či zúženého) před 1. 1. 2014 se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník“.

1.3.1. Zákonný režim

Právní úprava zákonného režimu společného jmění manželů (ust. § 709 - § 715 občanského zákoníku) je dispozitivní, manželé si proto mohou vzájemné poměry upravit odlišně. Zákonný režim společného jmění manželů se pak proto, jak již bylo uvedeno výše, uplatní v případech, kdy si manželé nesjednají režim od zákona odlišný, nebo pokud případně o obsahu společného jmění manželů nerozhodne soud. V pochybnostech o tom, zda určitá hodnota náleží do společného jmění manželů, se uplatní zásada „v pochybnostech ve prospěch společného jmění manželů“¹⁰.

Ust. § 709 občanského zákoníku plně navazuje na již výše rozebrané ust. § 708 odst. 1 občanského zákoníku, konkretizuje jej v rozsahu aktiv do společného jmění manželů náležejících, ale zároveň stanovuje i výjimky z obecného rozsahu společného jmění manželů (odst. 1). Součástí společného jmění manželů je dle odst. 1 uvedeného ustanovení to, čeho nabyli jeden z manželů, a to bez ohledu na to zda o tom druhý manžel věděl, na nabytí se podílel či k němu dal souhlas, a dále to, čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství¹¹. „*Jakkoliv zákonodárce mluví o nabytí za trvání manželství, je zřejmé, že majetkové hodnoty nelze nabývat do SJM, pokud společné jmění*

¹⁰ FRANCOVÁ, Marie a DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹¹ Všimněte si odkazu na existenci společného jmění manželů jen za trvání manželství.

neexistuje.“¹² Ust. § 709 odst. 1 občanského zákoníku však zároveň stanovuje i to, co součástí společného jmění manželů není, jedná se o:

- a) to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů (věci určené k tomu, aby sloužili osobní potřebě, k této potřebě skutečně slouží, a to výlučně pouze jednomu z manželů¹³, typicky se bude jednat o hygienické potřeby, ošacení ale i např. mobilní telefon aj.). Není přitom určující, zda byla věc nabyta před nebo až po vzniku manželství či zda na pořízení této věci byly použity výlučné prostředky jednoho z manželů, prostředky náležející do společného jmění manželů, popřípadě prostředky smíšené.¹⁴
- b) to, co nabyl darem¹⁵ (a to i od druhého manžela z toho, co náleželo do jeho výlučného vlastnictví), děděním¹⁶ nebo odkazem¹⁷ jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl (tj. projevil zřejmě, jasně a srozumitelně vůli, aby se vlastníky stali oba manželé). *„Za účinnosti ObčZ 1964¹⁸ výjimka platila pro nabytí dědictvím či darem obecně za trvání manželství, ať již je nabýval jen jeden z manželů, nebo oba společně. To vedlo k nepřilíh žádoucímu vzniku podílového spoluvlastnictví manželů např. v situaci, kdy oba manželé společně nabyli věc v rámci dědictví (kupř. v rámci zákonné dědické posloupnosti po společném dítěti). Ještě častěji tato situace nastávala v případě darování oběma manželům, počínaje svatebními dary (Rc 42/1972). Stávající zákoník tuto koncepci po dlouhých desetiletích opustil. Dary oběma manželům, stejně tak jako dědictví či odkazy,*

¹² PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹³ K tomu viz stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů sp. zn. Cpj 86/71 ze dne 3. 2. 1972

¹⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁵ ust. § 2055 a násl. občanského zákoníku

¹⁶ ust. § 1475 a násl. občanského zákoníku

¹⁷ ust. § 1594 a násl. občanského zákoníku

¹⁸ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

jsou-li nabyty za trvání manželství manžely, budou tvořit součást společného jmění manželů.“¹⁹;

- c) to, co nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech. Jedná se o náhradu nemajetkové újmy dle ust. § 2956 ve spojení s ust. § 81 občanského zákoníku. „*V úpravě ObčZ 1964²⁰ tato situace mezi případy majetku vyloučeného ze společného jmění přímo zařazena nebyla. Na základě ustáleného výkladu byl však tento typ nároků (tedy nároku na bolestné, ztížení společenského uplatnění, popřípadě též na náhradu za nemajetkovou újmu při zásahu do osobnostních práv) s ohledem na jejich výlučně osobní povahu ze SJM vyjímán i tak.“²¹;*
- d) to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví. Výlučné nebo také výhradní vlastnictví²² představuje to, co patří jen a pouze jednomu z manželů (to co nespadá do společného jmění manželů). Složitě pro výklad této části ustanovení je však slovní spojení „právní jednání vztahující se“. Prostým gramatickým výkladem dospějeme k závěru, že se bude jednat o jakékoli právní jednání (např. prodej, směna, nájem atd.) určitým způsobem spojené s výlučným vlastnictvím jednoho z manželů, na jehož základě získá tento manžel něco, co bude mít majetkovou hodnotu a co zároveň přibude k tomu, co již do výlučného vlastnictví tohoto manžela náleží. Problém pak ale nastává při kolizi s odst. 2 tohoto ustanovení, dle něž je součástí společného jmění manželů zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů. „*Zdejší pravidlo bylo zřejmé již z věcného záměru (na rozdíl od zřejmé*

¹⁹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

²⁰ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²¹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

²² Jedná se o tentýž rozsah majetkových hodnot, v zaměňování pojmů v rámci zákona je nutné spatřovat pouze terminologické pochybení zákonodárce (k tomu viz KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.), přičemž nadále bude v práci užíván pojem výlučné vlastnictví.

následně vloženého písm. d) odst. 1 mimo jiné z důvodu volby jiného názvosloví „výlučné vlastnictví“), což je podpořeno tím, co se stanoví v § 710 písm. a), že do společného jmění patří dluhy týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z toho majetku. Takový rozpor mezi zákonnými ustanoveními ovšem lze překlenout pouze výkladem podle § 2 odst. 1, čímž dospějeme k závěru, že zde vykládané ustanovení nelze dost dobře vůbec použít, že je třeba dát přednost aplikaci zdejšího odstavce druhého a § 710 písm. a).“²³ Respektive manžel, kterému majetková hodnota výlučně patří, nejprve z toho co daným právním jednáním získal, uhradí vynaložené náklady a teprve až zisk, který mu následně zůstane, bude do společného jmění manželů náležet.

- e) to, co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výlučného majetku. U daného písmene předmětného ustanovení může nastat výkladový problém v případě použitých výrazů poškození, zničení a ztráty, neboť poškozeny, zničeny či ztraceny mohou být jen věci a uvedené tak vyvolává dojem, že nedopadá na jiné majetkové hodnoty. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D., navrhuje použít adekvátnější výraz „znehodnocení“²⁴. *„Do značné míry specifickou situaci představují případy, kdy jeden z manželů získá za trvání manželství náhradu za výlučný majetek, nikoliv však na základě právního jednání ani z titulu náhrady škody. Předchozí úprava tuto variantu obecným vyloučením majetku nabytého jakýmkoliv způsobem jedním z manželů za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví pokrývala. Za stávající úpravy je zjevné, že soudní rozhodnutí o vypořádání spoluvlastnictví není právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, vypořádání však současně není ani poškození či zničením majetku spoluvlastníka. Je však zřejmé, že vypořádání je i zde pouhou variantou transformace*

²³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. II. svazek (§ 655 až 975), Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

²⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

výlučného majetku. Zdá se tedy přiměřené, danou variantu podřadit pod případ ztráty výlučného majetku – v tomto případě dosavadního výlučně vlastněného spoluvlastnického podílu.“²⁵

Jak již bylo uvedeno výše, součástí společného jmění manželů je dle ust. § 709 odst. 2 občanského zákoníku zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, přičemž důraz je zde kladen na výraz zisk, nikoli výnos, kdy zisk je počítán jako výnosy mínus náklady tj. např. údržba, správa nebo oprava. I zde lze však najít určitá aplikační úskalí, přičemž se bude zejména jednat o stanovení okamžiku, k jakému bylo zisku dosaženo, v jakém rozsahu výlučného majetku má být zisk zjišťován, zda k celku nebo jen k části, či z čeho má být vůbec zisk zjišťován, když manžel, jemuž výlučný majetek náleží, nebude vést účetnictví. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D., se, s ohledem na v nové právní úpravě projevující se posílení autonomie vůle manželů při úpravě podoby a rozsahu společného jmění manželů, přiklání k tomu ponechat úpravu nabytí této části majetku získaného za trvání manželství na samotných manželech²⁶.

V neposlední řadě pak zákon v ust. § 709 odst. 3 občanského zákoníku zařazuje do společného jmění manželů také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu (jelikož i tento podíl může mít majetkovou hodnotu), a to však pouze za předpokladu, že se manžel stal společníkem (členem) obchodní společnosti nebo družstva za trvání manželství. Takovéto nabytí podílu přitom nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, neboť do společného jmění manželů náleží jen majetková stránka podílu, nikoli stránka osobní představující podílení se společníka na tvorbě společné vůle. Specifické je společné členství manželů v bytovém družstvu, které dle ust. § 739 občanského zákoníku vzniká, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů. Výše uvedené samozřejmě neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím jeho výlučné vlastnictví např. darem či právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví.

²⁵ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

²⁶ tamtéž

Konkrétní rozsah pasiv, které do společného jmění manželů náležejí, je upraven v ust. § 710 občanského zákoníku, dle něhož jsou součástí společného jmění dluhy převzaté za trvání manželství, pokud se ovšem netýkají výlučného majetku jednoho z manželů v rozsahu, ve kterém přesahují zisk z tohoto majetku (viz výklad ust. § 709 odst. 2 občanského zákoníku výše), anebo jej nepřevzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela, aniž by se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Z uvedeného jasně vyplývá, že pro věc není rozhodné, zda dluhy převzali oba manželé či jen jeden z nich (až na korekci uvedenou v písm. b) předmětného ustanovení). Důraz je však kladen na pojem „převzaté“ dluhy, tzn. jedná se pouze o dluhy, které na sebe vědomě a se zřejmým úmyslem zavázat se k povinnosti dluh plnit manžel/é vzal/y, a to pouze za předpokladu, že se tak stalo za trvání manželství. Nepůjde tedy o případy, kdy dluhy vznikly manželům, popř. jednomu z manželů, bez jejich vůle či dokonce proti jejich vůli, typicky rozhodnutím soudu či jiného orgánu, z porušení povinnosti nebo přímo ze zákona.

Dle písm. b) komentovaného ustanovení se také nebude jednat o dluhy, které převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého manžela (informovaný souhlas musí být vysloven v době převzetí dluhu, a to v zásadě s ohledem na absenci právní úpravy formy v jakékoli formě) a které se zároveň netýkají obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny (dříve dluhy přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů²⁷). Pod obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny si je z logiky věci nutné představit potřeby chodu domácnosti jako je nákup potravin, drogerie či pohonných hmot, nájemné či úhrady za energie a vodu²⁸. Pokud by se již nejednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny, byl by k právnímu jednání nutný souhlas druhého manžela, jinak by právně jednající manžel nesl předmětný dluh sám.

Ustanovení § 711 občanského zákoníku se věnuje okamžiku nabývání a pozbývání součástí společného jmění manželů a ustanovení § 712 občanského zákoníku pak odkazuje na přiměřené použití ustanovení o společnosti případně

²⁷ Ust. § 143 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²⁸ K tomu viz např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 953/2018 ze dne 17. 10. 2018.

spoluvlastnictví, za předpokladu absence speciální úpravy pro společné jmění manželů.

Co se týče správy (užívání, požívání plodů a užitků, udržování, nakládání, hospodaření a spravování) majetku náležejícího do společného jmění manželů v zákonném režimu, tuto vykonávají obecně oba manželé nebo jeden z nich dle vzájemné dohody. Práva a povinnosti týkající se majetkových hodnot ve společném jmění manželů náleží oběma manželům společně a nerozdílně a z právních jednání týkajících se společného jmění manželů nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni také společně a nerozdílně. Právní úprava správy společného jmění manželů v zákonném režimu je upravena v ust. § 713 - § 715 občanského zákoníku.

1.3.2. Smluvený režim

Jak již bylo uvedeno, právní úprava zákonného režimu společného jmění manželů je dispozitivní a manželé, případně snoubenci, si mohou manželský majetkový režim upravit odlišně, avšak mohou tak učinit pouze v mezích stanovených v ust. § 716 a násl. občanského zákoníku. Smluvit si odlišný režim společného jmění manželů mohou, jak již bylo naznačeno výše, jak snoubenci (v tomto případě se jedná o smlouvu upravující rozsah teprve budoucího společného jmění manželů a z tohoto důvodu nabývá dohoda účinnosti až uzavřením samotného manželství, zároveň pro ni platí, že týká-li se již existující věci zapsané do veřejného seznamu²⁹, lze zápis změny do tohoto seznamu provést až po uzavření manželství), tak i manželé, v tomto případě se jedná o smlouvu upravující již existující společné jmění manželů, přičemž k případně sjednanému zpětnému účinku dohody nebude přihlíženo. Týká-li se smlouva uzavřená mezi manžely již existující věci zapsané do veřejného seznamu, nabývá smlouva v této části účinky vůči třetím osobám až zápisem do tohoto seznamu (ust. § 720 odst. 2 občanského zákoníku).

Smlouva jakkoli modifikující společné jmění manželů vyžaduje formu veřejné listiny, zpravidla ve formě notářského zápisu. Ust. § 721 občanského zákoníku pak předpokládá zápis smluv týkajících se společného jmění manželů do

²⁹ Typicky katastr nemovitostí.

zvláštního veřejného seznamu³⁰, a to bez zbytečného odkladu osobou, která takovou smlouvu sepsala případně tím, kdo předmětný seznam smluv vede. Za tento zvláštní veřejný seznam je považován seznam listin o manželském majetkovém režimu dle ust. § 35j - § 35l zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád, vedený Notářskou komorou³¹. Smlouvu upravující společné jmění manželů lze následně měnit opět dohodou manželů popřípadě rozhodnutím soudu.

Smluvený režim může spočívat v jakémkoli uspořádání majetkových poměrů mezi manžely týkající se rozsahu společného jmění manželů obecně, jeho konkrétního obsahu, doby vzniku, jednotlivých věcí ale i jejich souborů. Půjde tak zejména o režim oddělených jmění, režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, nebo režim rozšiřující či naopak zužující rozsah společného jmění manželů v zákonném režimu (ust. § 717 a § 729 a § 230 občanského zákoníku). Ve smluveném režimu lze rovněž uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství (ust. § 718 odst. 2 občanského zákoníku). Smlouva o majetkovém režimu manželů naopak nemůže obsahovat ujednání výslovně zakázaná zákonem, jejím prostřednictvím nelze rovněž vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, ledaže jeden z manželů opustil trvale domácnost a odmítá se vrátit (ust. § 718 odst. 3 občanského zákoníku); svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečit rodinu (ust. § 719 odst. 1 občanského zákoníku) a nesmí se také svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže ta by se smlouvou souhlasila, v opačném případě by vůči třetí osobě úprava poměrů mezi manžely neměla žádné právní účinky (ust. § 719 odst. 2 občanského zákoníku).

Manželé případně snoubenci si mohou současně s úpravou rozsahu společného jmění manželů, jakož i zcela samostatně (myšleno bez současné odlišné úpravy obsahu společného jmění manželů), upravit i správu majetku náležejícího do společného jmění manželů odlišnou od popsané úpravy správy v zákonném režimu. Účinky této smlouvy stejně jako předpoklad jejího uveřejnění ve veřejném seznamu jsou shodné se smlouvou upravující obsah společného jmění manželů odlišný od režimu zákonného. Smlouva o správě toho,

³⁰ Veřejného seznamu věcí oproti veřejnému rejstříku, jenž je veřejnou evidencí osob.

³¹ Podrobněji viz KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

co je součástí společného jmění manželů, bude obsahovat ujednání manželů o tom, který manžel bude společné jmění manželů či jeho specifickou část spravovat a jakým konkrétním způsobem (ust. § 722 občanského zákoníku). Manžel, který bude spravovat konkrétní část společného jmění manželů, bude právně jednat v záležitostech týkajících se této části společného jmění manželů samostatně, a to i v soudním a jiném řízení, pokud však bude spravovat veškeré společné jmění manželů, bude moci při nakládání se společným jměním manželů jako celkem nebo při nakládání s obydlím, v němž je rodinná domácnost manželů, je-li toto obydlí součástí společného jmění manželů nebo které je obydlím jednoho z nich, anebo obydlí nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a o něž manželé pečují, jakož i při ujednání trvalého zatížení nemovité věci, která je součástí společného jmění manželů, právně jednat jen se souhlasem druhého manžela (ust. § 723 občanského zákoníku).

1.3.3. Režim založený rozhodnutím soudu

Druhou možností modifikace společného jmění manželů od režimu stanoveného zákonem je režim založený rozhodnutím soudu dle ust. § 724 a násl. občanského zákoníku. Režim založený rozhodnutím soudu spočívá, jak již název vypovídá, v rozhodnutí soudu, který o rozsahu společného jmění manželů rozhodne, a to vždy na návrh jednoho z manželů a pouze v rámci rozhodnutí o zrušení společného jmění manželů nebo zúžení jeho stávajícího obsahu. Pro rozhodnutí soudu musí být závažný důvod, kterým bude vždy skutečnost, že věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výlučně tomuto manželů; že manžela lze považovat za marnotratného; jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby³².

Režim založený rozhodnutím soudu nemůže stejně jako režim smluvený zasahovat do obvyklého vybavení domácnosti, omezit schopnosti manžela zabezpečit rodinu a svým obsahem nebo účelem se dotýkat práv třetí osoby, ledaže tato by s rozhodnutím souhlasila (ust. § 727 občanského zákoníku). Režim

³² Společníkem ve veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem v komanditní společnosti.

společného jmění manželů založený rozhodnutím soudu lze změnit smlouvou manželů nebo novým rozhodnutím soudu (ust. § 725 občanského zákoníku).

Soud může také na návrh jednoho z manželů, pokud manžel jedná při správě společného jmění způsobem, který je ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, a zároveň nebyla uzavřena smlouva o správě společného jmění manželů, rozhodnout jakým způsobem bude společné jmění manželů spravováno (ust. § 728 občanského zákoníku).

1.4. Ochrana práv třetích osob

V souvislosti s insolvenčním řízením je v rámci společného jmění manželů významná i právní úprava ochrany práv třetích osob obsažená v ust. § 731 a násl. občanského zákoníku. Dle této právní úpravy má věřitel jednoho z manželů, jehož dluh vznikl za trvání manželství, možnost se při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění manželů, to však jen za předpokladu, že dluh nevznikl proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V opačném případě by společné jmění manželů mohlo být postiženo jen do výše představující podíl dlužníka, který by mu náležel, pokud by bylo společné jmění manželů zrušeno a vypořádáno podle ust. § 742 občanského zákoníku. Uvedené pak platí i v případě, že dluh jednoho z manželů vznikl v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu (smlouvou nebo rozhodnutím soudu) uplynulo méně než šest měsíců (ust. § 733 občanského zákoníku). Ustanovení § 734 občanského zákoníku pak plně navazuje na výše uvedená ustanovení omezující zásah smluveného režimu, jakož i režimu stanoveného rozhodnutím soudu, do práv třetích osob, tyto pak mohou svá práva uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění manželů, stejně, jako by ke smlouvě manželů nebo rozhodnutí soudu nedošlo.

1.5. Zánik

Totožně jako vznik a trvání společného jmění manželů, je i jeho zánik zásadně spojen s manželstvím, resp. jeho zánikem, a to bez ohledu na to jakým způsobem k zániku manželství dojde (smrtí manžela, prohlášením manžela za mrtvého,

rozvodem či prohlášením manželství za neplatné). I z tohoto pravidla ovšem existují výjimky, kdy společné jmění manželů zaniká i za trvání manželství. Tyto výjimky jsou stanoveny v zákoně a jedná se například o zánik společného jmění manželů prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich dle ust. § 268 insolvenčního zákona, o němž bude pojednáno v kapitole 3.1.

1.6. Vypořádání

Se zánikem společného jmění manželů, případně i zrušením (ust. § 724 odst. 1 občanského zákoníku) či zúžením jeho stávajícího rozsahu je spojena potřeba jeho vypořádání, tedy likvidace dosud společných povinností a práv manželů a jejich „rozdělení“ mezi oba manžele, resp. bývalé manžele. Samozřejmě se bude jednat pouze o práva a povinnosti majetkové povahy, osobnostní práva a povinnosti nemajetkové povahy do společného jmění manželů nenáleží (k tomu viz kapitola 1.3.), a tudíž se ani nevypořádávají. Speciální právní úpravu mají poté práva a povinnosti týkající se výživného a bydlení³³.

Vypořádání společného jmění manželů je upraveno zejména v ust. § 736 a násl. občanského zákoníku a může být provedeno v zásadě třemi způsoby, a to dohodou, rozhodnutím soudu a na základě nevyvratitelné právní domněnky³⁴. Přičemž obecně je preferována dohoda mezi manžely, následována rozhodnutím soudu a jako poslední až v případě nevypořádání společného jmění manželů jiným způsobem nastupuje nevyvratitelná právní domněnka. Zákon nevyklučuje, aby na jedno společné jmění manželů bylo využito více či dokonce všechny uvedené způsoby³⁵. V praxi půjde o případy, kdy do dohody manželů a rozhodnutí soudu nebylo z nějakého důvodu (nejčastěji v důsledku opomenutí) pojata veškeré jmění do společného jmění manželů náležející. Některé způsoby vypořádání společného jmění manželů naopak nebudou moci být ve specifických případech použity, bude se jednat například o zánik manželství a s tím spojený zánik společného jmění manžela smrtí manžela, kde je společné jmění manželů vypořádáváno v rámci

³³ K tomu podrobněji např. ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jirí a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8.

³⁴ Nelze ji vyvrátit prokázáním nesprávnosti, opaku.

³⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1112/2006 ze dne 23. 5. 2007.

řízení o pozůstalosti dle ust. § 162 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“), pouze dohodou pozůstalého manžela a dědiců nebo rozhodnutím soudu.

Pokud se jedná o otázku, jakou právní úpravou se vypořádání společného jmění manželů bude řídit, na tu dal jasnou odpověď Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, ve kterém uvedl, že při vypořádání společného jmění manželů vzniklého za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zaniklého za účinnosti „nového“ občanského zákoníku soud postupuje podle právní úpravy „nového“ občanského zákoníku, tedy zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Vypořádáním společného jmění manželů, bez ohledu na to jakým z výše uvedených způsobů bude vypořádáno, nesmí být dotčeno právo třetí osoby (typicky věřitele). Pokud bylo právo třetí osoby dotčeno, může se tato osoba dle ust. § 737 odst. 1 občanského zákoníku domáhat určení, že takovéto vypořádání je vůči ní neúčinné (tzv. relativní neúčinnost ve smyslu ust. § 589 a násl. občanského zákoníku). V ust. § 737 odst. 2 občanského zákoníku je rovněž stanoveno, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely, jež ze své podstaty chrání práva věřitelů, ale i všech ostatních osob vyjma manželů samotných ještě intenzivněji. Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení sp. zn. 20 Cdo 3435/2011 ze dne 12. 12. 2012 judikoval, že věřitel vymahatelné pohledávky, jež vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, má právo ji vymoci i z majetku patřícího (původně) do společného jmění manželů a vypořádaného dohodou tak, že jeho výlučným vlastníkem se stává manžel dlužníka; postavení (práva) věřitele se tak dohodou o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela nemůže zhoršit. Na ochranu práv třetích osob je celkově v rámci společného jmění manželů kladen velký důraz (viz výše zmíněné ust. § 719, § 720, § 727 a § 731-734 občanského zákoníku).

1.6.1. Vypořádání společného jmění manželů dohodou

Jak již bylo uvedeno, uzavření dohody mezi manžely je zákonem preferovaným způsobem vypořádání společného jmění manželů. V případě rozvodu manželství bez zjišťování příčiny rozvratu manželství (tzv. nesporný rozvod) je dokonce

dohoda obligatorně vyžadována (ust. § 757 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku). Soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů jsou totiž velice náročná a trvají poměrně dlouhou dobu, a to protože je nutné objasnění velkého množství skutkových i právních otázek³⁶. Dohoda rovněž předpokládá souladné uspořádání poměrů učiněné přímo manžely (resp. bývalými manžely), kteří mají o jmění náležejícím do jejich společného jmění největší přehled, a zároveň představuje i naplnění zásady autonomie vůle, která celým soukromým právem prostupuje. Zásadě autonomie vůle odpovídá i skutečnost, že je plně na vůli smluvních stran, jak společné jmění manželů vypořádají, zákon jejich vzájemnou dohodu nijak neomezuje, mohou si tak například dokonce ujednat, že veškerý majetek přechází do vlastnictví pouze jednoho manžela či že některé hodnoty zůstávají v jejich společném vlastnictví (transformovaném do podílového spoluvlastnictví). Jediným požadavkem je její určitost a srozumitelnost³⁷.

Dohoda o vypořádání společného jmění manželů je upravena v ust. § 738 a § 739 občanského zákoníku. Právní úprava se nejprve věnuje nabytí účinků dohody, které nastávají k okamžiku zániku, příp. zrušení či zúžení společného jmění manželů, a to bez ohledu na to, kdy byla předmětná dohoda uzavřena. Toto ustanovení je na rozdíl od většiny ustanovení občanského zákoníku kogentní³⁸, pokud by si tak účastníci dohody smluvily jiný okamžik účinků dohody, odporovalo by jejich ujednání zákonu a veřejnému pořádku a v tomto rozsahu by bylo absolutně neplatné³⁹ (ust. § 588 občanského zákoníku). Dohoda o vypořádání společného jmění manželů může být uzavřena ještě před jeho zánikem, zrušením nebo zúžením či kdykoli po tomto okamžiku, jediným omezením je tříletá lhůta dle ust. § 741 občanského zákoníku, po jejímž uplynutí je společné jmění manželů vypořádáno na základě nevyvratitelné právní domněnky, účinky jejího uzavření však nastávají vždy okamžikem zániku, zrušení či zúžení společného jmění manželů. Výjimku ze základního pravidla účinků dohody tvoří případ, kdy je předmětem vypořádání společného jmění manželů

³⁶ SPÁČIL, Jiří a DVOŘÁK, Jan. *Vypořádání společného jmění manželů v soudním řízení. Právní fórum*. [online]. Wolters Kluwer, 2007, (7/2007). Dostupné na ASPI (LIT28952CZ).

³⁷ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 952/2002 ze dne 2. 7. 2003.

³⁸ Právní norma, od které není možné se odchýlit, účastníci si nemohou ujednat odlišně.

³⁹ Soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu.

věc, která se zapisuje do veřejného seznamu⁴⁰, v tomto případě nastávají právní účinky této části dohody až zápisem do tohoto veřejného seznamu. Jak již bylo naznačeno výše, dohoda o vypořádání společného jmění manželů může být rovněž uzavřena jen ohledně části společných majetkových povinností a práv manželů, ať už z důvodu vůle manželů vypořádat dohodou jen část společného jmění manželů, opomenutí jeho části nebo následným rozšířením společného jmění manželů od okamžiku uzavření dohody do doby, kdy takto uzavřená dohoda nabude právních účinků. Dohoda může obsahovat i prohlášení manželů narovnávající sporná práva, jenž by mohla představovat v budoucnu pochybnosti a která nejsou součástí vypořádávaného společného jmění manželů⁴¹. Co se týče obsahové stránky jediným požadavkem je obecně ve smyslu ust. § 547 občanského zákoníku její soulad s dobrými mravy a zákonem. V případě, že bude dohoda odporovat dobrým mravům, může být dle ust. § 580 a § 588 občanského zákoníku absolutně neplatná.⁴²

Z podstaty věci mohou dohodu o vypořádání společného jmění manželů uzavřít pouze manželé, rozvedení manželé či snoubenci, zákonem stanovené odchylky nalezneme však například při vypořádání společného jmění manželů po smrti či prohlášení za mrtvého jednoho z manželů nebo i v případě zániku společného jmění manželů prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich.

S ohledem na, to že insolvenční zákon neobsahuje speciální právní úpravu dohody o vypořádání společného jmění manželů, použijí se přiměřeně ustanovení občanského zákoníku, proto bude detailněji o dohodě o vypořádání společného jmění manželů pojednáno v rámci kapitoly 3.2.

1.6.2. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu

Pokud z jakéhokoli důvodu není dohoda o vypořádání společného jmění manželů mezi manžely možná a zároveň doposud nedošlo k vypořádání společného jmění

⁴⁰ Typicky nemovitosti zapisované do katastru nemovitostí.

⁴¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 26 Odo 1276/2005 ze dne 24. 7. 2007.

⁴² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

manželů nevyvratitelnou právní domněnkou stanovenou v ust. § 741 občanského zákoníku, o níž bude pojednáno níže, může dle ust. § 740 občanského zákoníku každý z manželů navrhnout vypořádání společného jmění manželů u soudu.

Uvedené řízení je řízení sporným a řídí se tedy příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu. Řízení se zahajuje na návrh (žalobou), který může podat kterýkoliv z manželů/bývalých manželů. Z tohoto pravidla existují drobné výjimky například v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů, kdy namísto dlužníka je oprávněn návrh podat jeho insolvenční správce (k tomu viz kapitola 3.3.).

Věcně příslušným soudem pro vedení řízení o vypořádání společného jmění manželů je dle ust. § 9 odst. 1 občanského soudního řádu okresní soud. Místní příslušnost soudu se pak bude lišit v závislosti na tom, kdy k vypořádání společného jmění manželů dochází. Obecně bude platit, že místně příslušným soudem je dle ust. § 84 občanského soudního řádu obecný soud manžela, proti němuž návrh na vypořádání směřuje, pokud však k vypořádání společného jmění manželů bude docházet po zániku manželství rozvodem, obsahuje občanský soudní řád speciální (výlučnou) úpravu místní příslušnosti a ve věci bude dle ust. § 88 písm. a) občanského soudního řádu místně příslušný soud, který rozhodoval o rozvodu manželství.

1.6.3. Vypořádání společného jmění manželů na základě nevyvratitelné právní domněnky

Nejzazší možností vypořádání společného jmění manželů je na základě ust. § 741 občanského zákoníku. Ten zakládá v případě, že nedojde do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu (do uplynutí této lhůty postačí podat u soudu návrh, nemusí být ale v této lhůtě o návrhu soudem rozhodnuto, rozhodnout následně však soud může jen v rozsahu, ve kterém bylo vypořádání společného jmění manželů navrženo před uplynutím stanovené lhůty), nevyvratitelnou právní domněnkou, dle níž se manželé vypořádaly tak, že hmotné věci movité jsou ve vlastnictví tohoto z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník

užívá, ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou manželů, přičemž podíly manželů jsou stejné. Stejně tak ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma a jejich podíly jsou rovněž stejné.

Nevyvatitelná právní domněnka se, s odkazem na ust. § 738 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku, jež stanovuje účinky dohody o vypořádání společného jmění manželů u nemovitých věcí, použije i za předpokladu, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů bude uzavřena ve lhůtě tří let od zániku, zrušení či zúžení společného jmění manželů, avšak návrh na vklad vlastnického práva dle předmětné dohody bude podán až po uplynutí této lhůty⁴³. Příslušný katastrální úřad pokud uvedenou skutečnost při přezkumu návrhu na vklad zjistí, bude nucen návrh zamítnout, neboť účastníci vkladového řízení budou ve smyslu ust. § 17 odst. 1 písm. d) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí omezeni právními předpisy v oprávnění s danou nemovitostí nakládat.

⁴³ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 2193/2005 ze dne 31. 7. 2006.

2. Insolvenční řízení

Druhým institutem, jehož pochopení, alespoň v jeho stěžejních otázkách, je pro tuto práci velmi důležité, je insolvenční řízení, s důrazem na jeho zásady, jenž je nutné mít na zřeteli v celém jeho průběhu, jakož i pojmy s ním neoddělitelně spjaté jako je úpadek, hrozící úpadek, oddlužení, konkurs, reorganizace a s ohledem na majetek ve společném jmění manželů také majetková podstata, její rozsah a zejména otázka dispozičního oprávnění k nakládání s ní.

Právní úprava insolvenčního řízení je v rámci právního řádu České republiky obsažena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“). Tento právní předpis nabyl účinnosti dne 1. 1. 2008 a nahradil předchozí právní úpravu obsaženou v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Insolvenční zákon společně s dalšími souvisejícími právními předpisy (např. zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení či vyhláška 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona) představuje komplexní úpravu insolvenčního řízení. Svou povahou je právní úpravou speciální (lex specialis) k obecné právní úpravě (lex generalis) obsažené v občanském soudním řádu, případně zákoně o zvláštních řízeních soudních (ust. § 7 insolvenčního zákona).

Postup pro určení, jaká konkrétní právní úprava bude na daný případ aplikována, je tudíž takový, že nejprve je nutné zjistit, zda insolvenční zákon obsahuje vlastní zvláštní právní úpravu, pokud ano použijí se přímo ustanovení insolvenčního zákona na konkrétní problematiku dopadající. Jestliže však insolvenční zákon separátní právní úpravu neobsahuje, použijí se přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, není-li to možné, uplatní se ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních, to vše však pouze ze předpokladu, že není takový postup v rozporu se základními zásadami, na kterých insolvenční řízení spočívá (k tomu viz dále). *„V případě, že by důsledkem přímé aplikace občanského soudního řádu a dalších procesních předpisů byl rozpor se zásadami insolvenčního řízení, soud vyloží a užije úpravu obsaženou v občanském soudním řádu tak, aby k takovému rozporu nedocházelo. Přitom je soud povinen*

postupovat cestou co možná nejšířšího respektování úpravy občanského soudního řádu a dalších procesních předpisů, neboť cílem je odchýlit se od procesní úpravy občanského soudního řádu a dalších procesních předpisů pouze v míře nezbytně nutné tak, aby zůstala zachována co možná nejšířší míra jistoty v postavení účastníka řízení dané oporou v textu zákona.“⁴⁴

Pokud se jedná o ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce tato jsou v rámci insolvenčního řízení použitelná jen tehdy, jestliže na ně insolvenční zákon výslovně odkazuje (děje se tak např. v ust. § 207 či ust. § 409 odst. 3 insolvenčního zákona), navíc pouze přiměřeně, tedy opět jen v souladu se zásadami insolvenčního řízení. K přijetí zvláštní právní úpravy vztahu insolvenčního zákona a ustanovení týkajících se výkonu rozhodnutí nebo exekuce bylo přistoupeno zejména z důvodu problematického střetu současně probíhajícího exekučního řízení (výkonu rozhodnutí) a insolvenčního řízení. Přijetí této právní úpravy jasně vymezuje, který z předpisů má povahu lex generalis a který lex specialis.⁴⁵

Velmi důležitými jsou v průběhu insolvenčního řízení jeho zásady. Mezi základní zásady insolvenčního řízení dle ust. § 5 insolvenčního zákona patří zejména:

- a) vedení řízení tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Co se týče rychlosti insolvenčního řízení to je zajištěno především poměrně velkým množstvím procesních lhůt k provedení procesních úkonů jednotlivých subjektů insolvenčního řízení v insolvenčním zákoně upravených (k tomu viz např. ust. § 101, § 199 či § 390 insolvenčního zákona). Zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů se mimo jiné projevuje i v nutnosti souhlasu věřitelského výboru s dohodou o vypořádání společného jmění manželů.

⁴⁴ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

⁴⁵ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.

- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají mít v insolvenčním řízení rovné možnosti. Tato zásada navazuje na předchozí zásadu a vyjadřuje ústavními zákony garantovanou rovnost účastníků řízení před soudem a zákaz diskriminace (čl. 96 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a čl. 37 odst. 3 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod). Všichni věřitelé si však v rámci insolvenčního řízení nejsou rovni, rovné postavení mají pouze ti věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení. V tomto ohledu insolvenční zákon klasifikuje věřitele podle jejich jednotlivých pohledávek. Věřitele je tak možné členit na věřitele, jejichž pohledávky vznikly před zahájením insolvenčního řízení a které je ve lhůtě určené insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku nutné přihlásit (obecně ust. § 165 odst. 1 insolvenčního zákona), a na věřitele, jejichž pohledávky vznikly až po zahájení insolvenčního řízení případně až po rozhodnutí o úpadku (ust. § 168 insolvenčního zákona). Dále je možné věřitele třídit podle toho, zda uplatnili v insolvenčním řízení pohledávky zajištěné (ust. § 166 insolvenčního zákona) či nezajištěné nebo poměrně nově i pohledávky podřízené či nepodřízené (ust. § 172 insolvenčního zákona). Princip rovnosti věřitelů se stejným charakterem pohledávek nicméně není absolutní, z tohoto pravidla totiž existují výjimky přímo zákonem předpokládané, a to ať už samotným insolvenčním zákonem (např. ust. § 359 nebo ust. §392 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona) tak i jinými zákony (např. ust. § 242 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád).
- c) nestanoví-li insolvenční zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce. *„Dobrá víra je psychická kategorie, kterou je nutno odlišovat od zavinění. V dobré víře není ten, kdo věděl (rozpoznal), nebo se zřetelem k okolnostem případu vědět měl, jaký je právní stav.“*⁴⁶ Presumpce dobré víry je pak v rámci soukromého práva zakotvena v ust. § 7 občanského zákoníku.

⁴⁶ HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

K potřebě řádného zkoumání dodržování předmětné zásady a zároveň jejímu prolomení dochází kupříkladu při rozhodování incidenčních sporů o neúčinnost právního úkonu⁴⁷ učiněného dlužníkem ve prospěch věřitele před zahájením insolvenčního řízení, které se zahajují na základě žaloby podané insolvenčním správcem dlužníka (ust. § 159 odst. 1 písm. d) a ust. § 239 – § 242 insolvenčního zákona).

- d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to zákon dovoluje. Tato zásada stojí na principu uspokojování věřitelů pouze v rámci insolvenčního řízení, jako jednoho ze základních kamenů a účelů přijetí právní úpravy insolvenčního řízení, a je na ni ještě opakovaně odkazováno i v následujících ustanovení insolvenčního zákona (např. ust. § 109 nebo ust. § 324 insolvenčního zákona).

V rámci insolvenčního řízení platí, že veškerá ustanovení insolvenčního zákona, a ostatně i dalších právních předpisů na insolvenční řízení dopadajících (viz např. výše uvedený občanský soudní řád), musí být vykládána v souladu se zásadami insolvenčního řízení. Zásady insolvenčního řízení se tak stávají obecnými interpretačními pravidly. Na dodržování těchto zásad a řádný průběh celého insolvenčního řízení dbá především insolvenční soud, a to mimo jiné i v rámci své dohlédací činnosti (ust. § 10 a ust. § 11 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon však neupravuje zvláštní procesní pravidla, proto se použijí rovněž přiměřeně dle ust. § 7 insolvenčního zákona procesní pravidla upravená v obecných předpisech o civilním soudním řízení, tedy v občanském soudním řádu a zákoně o zvláštních řízeních soudních⁴⁸.

Insolvenčním řízením se podle ust. § 2 písm. a) insolvenčního zákona rozumí soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkům úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Konkrétně se jedná o občanské soudní řízení, tedy řízení, ve kterém soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány, a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna

⁴⁷ Po rekodifikaci soukromého práva terminologicky správně právního jednání.

⁴⁸ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-444-7.

dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněným zájmům a aby práv nebylo zneužíváno (ust. § 2 a ust. § 7 občanského soudního řádu).

Insolvenční řízení je oproti klasickému občanskému soudnímu řízení specifické zejména tím, že v sobě zahrnuje jak prvky řízení nalézacího, tak řízení vykonávacího. V insolvenčním řízení se právo tzv. nalézá, tj. existenci určitého práva soud deklaruje či nový hmotněprávní vztah konstituuje (např. rozhodnutí o úpadku dle ust. § 136 insolvenčního zákona či rozhodování sporů o vypořádání společného jmění manželů ve smyslu ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona), ale i prosazuje plnění povinností (např. pohledávky věřitelů dlužníka jsou uspokojovány přímo v rámci insolvenčního řízení, rovněž ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka dochází přímo v insolvenčním řízení).

Insolvenční řízení nemá kontradiktorní povahu sporu o právo mezi dvěma stranami (výjimku tvoří incidenční spory v rámci insolvenčního řízení řešené), jeho cílem je dosáhnout majetkového uspořádání mezi větším počtem subjektů (dlužníka a jeho věřitelů, ale i třetích osob), které by nepříznivou situací (úpadek příp. hrozící úpadek) dlužníka překonalo (sanační způsob) nebo z ní vyvodilo důsledky (likvidační způsob). Jedná se tedy o uspořádání majetkových poměrů většího množství subjektů, kteří až na určité výjimky (zvýhodněné postavení věřitelů podle druhu pohledávek) mají před soudem rovné postavení. Specifikem insolvenčního řízení je také uplatňování zvláštních pravidel pro doručování formou tzv. doručení vyhláškou, tj. zveřejněním listin ve veřejně dostupném insolvenčním rejstříku (ust. § 71 a násl. insolvenčního zákona).

Insolvenční řízení může být zahájeno pouze na základě insolvenčního návrhu podaného dlužníkem či některým z jeho věřitelů, který splňuje veškeré náležitosti insolvenčním zákonem stanovené, a zahajuje se dnem, kdy tento insolvenční návrh dojde příslušnému soudu (ust. § 97 insolvenčního zákona). Soud zahájení řízení oznámí v zákonem stanovené lhůtě zveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení (ust. § 101 insolvenčního zákona) v insolvenčním rejstříku veřejně dostupným na portálu justice.cz. Věcně a místně příslušnými soudy k projednání insolvenčního návrhu jsou až na některé výjimečné případy (např. osob tvořících společně koncern) krajské soudy (ust. § 7a insolvenčního

zákonu), v jejichž obvodu je obecný soud dlužníka (ust. § 7b insolvenčního zákona), tedy určený dle bydliště, trvalého pobytu či sídla dlužníka (ust. § 84 a násl. občanského soudního řádu). Insolvenční řízení obecně, při jeho ideálním předpokládaném průběhu, končí v závislosti na způsobu řešení úpadku dlužníka právní mocí usnesení o vzetí na vědomí splnění oddlužení, právní mocí usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení či usnesením o vzetí na vědomí splnění reorganizačního plánu.

2.1. Úpadek

Pojem úpadek je vymezen v ust. § 3 insolvenčního zákona, přičemž insolvenční zákon v zásadě rozlišuje dva typy úpadku, a to platební neschopnost a předlužení. Platební neschopnost je definována jako situace, kdy má dlužník více věřitelů (myšleno 2 a více), peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a současně tyto závazky není schopen plnit (kumulativní splnění podmínek⁴⁹). V ust. § 3 odst. 2 insolvenčního zákona je pak upravena vyvratitelná právní domněnka⁵⁰, dle které dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků; nebo je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti; nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí; nebo nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud (alternativní stanovení podmínek⁵¹). Ust. § 3 odst. 3 insolvenčního zákona naopak obsahuje vyvratitelnou právní domněnku schopnosti plnit peněžité závazky u dlužníků podnikatelů, kteří vedou účetnictví. Druhá forma úpadku, předlužení, se dotýká pouze právnických osob a fyzických osob podnikatelů a je definována jako stav, ve kterém má dlužník rovněž více věřitelů (2 a více) a zároveň (nutnost kumulativního splnění podmínek) souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.

Skutečnost jestli se dlužník opravdu nachází v úpadku, zjišťuje po zahájení insolvenčního řízení insolvenční soud, přičemž nebude-li insolvenční návrh odmítnut (ust. § 128 a § 128a insolvenčního zákona), zamítnut (v případě

⁴⁹ Nutné naplnění veškerých podmínek najednou.

⁵⁰ Lze prokázat, že presumovaná skutečnost nenastala.

⁵¹ K naplnění vyvratitelné právní domněnky postačí splnění jedné z vyjmenovaných podmínek.

neosvědčení úpadku) nebo řízení o něm zastaveno (ust. § 130 insolvenčního zákona, ale i ust. § 104 občanského soudního řádu) a úpadek dlužníka bude osvědčen nebo dokazováním zjištěn, vydá soud rozhodnutí o úpadku dle ust. § 136 insolvenčního zákona, ve kterém mimo jiné ustanoví dlužníkovi insolvenčního správce, vyzve věřitele, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve lhůtě 2 měsíců a v některých případech i rozhodne o způsobu řešení úpadku (ust. § 148 insolvenčního zákona). Příslušné rozhodnutí o úpadku doručí soud zvláštním způsobem (nikoli pouze vyhláškou dle ust. § 71 insolvenčního zákona) dlužníkovi a insolvenčnímu správci, a to do vlastních rukou, a jeho vydání oznámí také subjektům vyjmenovaným v ust. § 139 insolvenčního zákona. Účinky rozhodnutí o úpadku jsou upraveny v ust. § 140 a násl. insolvenčního zákona.

V ust. § 3 odst. 5 insolvenčního zákona je definován pojem hrozícího úpadku. Tento nastává tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. I v případě hrozícího úpadku může dlužník, a v tomto případě může výhradně jen dlužník (ust. § 97 odst. 7 insolvenčního zákona), podat návrh na zahájení insolvenčního řízení a řešit tak svoji zjevně nepříznivou situaci zavčasu tak, aby nedocházelo k dalšímu navyšování jeho dluhů. To co bude v následujících částech práce pojednáno o úpadku, platí rovněž přiměřeně pro úpadek hrozící.

Možnosti řešení úpadku předpokládané insolvenčním zákonem jsou celkem tři, přičemž je lze rozdělit do dvou kategorií podle jejich výsledných dopadů na osobu a majetek dlužníka, a to na sanační a likvidační. Mezi sanační způsoby řešení úpadku řadíme oddlužení a reorganizaci, likvidačním způsobem je poté konkurs. Sanace, z latinského *sanare*, znamená lék, uzdravit, zhojit, a sanační způsoby řešení úpadku tudíž spočívají v řešení dlužníkovi nepříznivé situace tak, aby vynaložil veškeré úsilí k uspokojení věřitelů v co nejvyšší míře, ale zároveň, aby po skončení insolvenčního řízení mohl nadále existovat/fungovat a začít znovu bez břemene splácení starých dluhů. Likvidační způsob tkví, jak již název napovídá, v zániku dlužníka (právnícké osoby) nebo zpeněžením veškerého majetku dlužníka a uspokojení věřitelů, aniž by byl následně dlužník od placení zbývajících dluhů osvobozen (fyzické osoby).

2.2. Oddlužení

Oddlužení je forma řešení úpadku, která je současným insolvenčním zákonem preferována a v rámci insolvenčních řízení definitivně hojně využívána. Oddlužení je však možné jen u právnických osob, které podle zákona nejsou považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání (typicky obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy a spolky) a fyzických osob (ust. § 389 odst. 1 insolvenčního zákona). Původně nemohlo jít o osoby mající jakékoli dluhy z podnikání, nicméně postupem času se od tohoto omezení upustilo a v ust. § 389 odst. 2 insolvenčního zákona jsou nyní vyjmenovány dluhy z podnikání, které povolení a provedení oddlužení nikterak nebrání. Návrh na povolení oddlužení může, na rozdíl od insolvenčního návrhu (ust. § 97 odst. 7 insolvenčního zákona), podat pouze dlužník (ust. § 389 odst. 3 insolvenčního zákona), podává se společně s insolvenčním návrhem případně pokud insolvenční návrh podal věřitel dlužníka ve lhůtě 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníkovi (ust. § 390 insolvenčního zákona) a musí být za dlužníka sepsán a následně i podán pouze osobami vyjmenovanými v ust. § 390a insolvenčního zákona.

Novelou insolvenčního zákona č. 294/2013 Sb., bylo do insolvenčního zákona vloženo ust. § 394a výslovně umožňující manželům (trvání manželství se posuzuje k době doručení návrhu soudu), jestliže každý samostatně je osobou oprávněnou návrh na povolení oddlužení podat, podat tento návrh společně, prostřednictvím jednoho formuláře. Všechny majetek manželů se pak pro účely schválení oddlužení považuje za majetek ve společném jmění manželů a v rámci insolvenčního řízení vystupují manželé v pozici nerozlučných společníků, kteří se považují za jednoho dlužníka. Tato právní úprava dává možnost již od zahájení insolvenčního řízení přesně vymezit majetkovou podstatu dlužníků a současně ulehčuje posuzování splnění podmínek oddlužení ze strany dlužníků⁵². *„Je otázkou, zda mohou manželé podat společný návrh na povolení oddlužení poté, co by na každého z nich byl nejprve podán věřitelský insolvenční návrh.*

⁵² CELERÝN, Jakub. *K některým změnám v insolvenčním zákoně účinným od 1. ledna 2014.* [online]. EPRAVO.CZ 21.1.2014. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvencnim-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>

Pravděpodobně by vzhledem k zákazu spojování řízení různých dlužníků ke společnému řízení provedenému také zákonem č. 294/2013 Sb. nebyl takový postup možný, neboť by zde již byla zahájena dvě samostatná insolvenční řízení, která by ale nemohla být spojena ke společnému řízení o společném návrhu manželů na povolení oddlužení (v každé věci lze navíc vést pouze jedno řízení) ale osoba insolvenčního správce by měla být shodná (viz § 25 odst. 4 věta druhá). Lze si ovšem představit situaci, kdy věřitelský insolvenční návrh bude podaný jen na jednoho z manželů, ale následovat bude v reakci na něj společný návrh manželů na povolení oddlužení (jenž by ale ve vztahu k druhému z manželů musel být zřejmě spojený ještě s insolvenčním návrhem).“⁵³

O návrhu na povolení oddlužení soud rozhodne jeho zamítnutím (ust. § 395 insolvenčního zákona), odmítnutím (ust. § 396 insolvenčního zákona) nebo povolením oddlužení (ust. § 397 insolvenčního zákona), při kterém současně rozhodne o konkrétním způsobu oddlužení. Pokud ovšem na návrh nadpoloviční většiny věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí zároveň nadpoloviční většinu nezajištěných přihlášených pohledávek, nerozhodnou věřitelé na svolané schůzi věřitelů, eventuálně za podmínek stanovených v ust. § 401 a násl. insolvenčního zákona mimo schůzi věřitelů, o způsobu oddlužení sami.

V současné době upravuje insolvenční zákon dva způsoby oddlužení, a to zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Do 1. 6. 2019 bylo možné v oddlužení plnit i pomocí pouhého splátkového kalendáře. Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje v zásadě stejně jako v konkursu, tedy veškerý majetek, který náleží do majetkové podstaty, se za účelem uspokojení věřitelů převede na peníze (k tomu viz kapitola 2.3.), zpeněžení majetkové podstaty má i tytéž účinky, jako její zpeněžení v konkursu (ust. § 398 odst. 2 insolvenčního zákona). Naproti tomu při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní

⁵³ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

pohledávky a k tomu je povinen také vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení, a to opět postupem obdobným zpeněžování majetkové podstaty v konkursu (ust. § 398 odst. 3 insolvenčního zákona).

Základním rozdílem mezi oběma způsoby oddlužení je zejména jejich délka, při oddlužení plněním splátkového kalendáře se předpokládá dlouhodobé plnění s průběžným ověřováním plnění podmínek oddlužení, kdežto oddlužení zpeněžením majetkové podstaty trvá kratší dobu. Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty hraje také, na rozdíl od oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, významnou roli zákaz možnosti nezajištěných věřitelů uspokojovat se ze zpeněžení majetku dlužníka (resp. dlužník není povinen tento majetek do majetkové podstaty vydávat) vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů (a to komplexně tedy např. i zpeněžování vozidla, které používá dlužník jako jediný možný dopravní prostředek na cestu do práce a nebyl by tak schopen výkonu své výdělečné činnosti), a dále také obydlí dlužníka, specifikované jednak v ust. § 398 odst. 6 insolvenčního zákona jednak na základě zmocnění v ust. § 431 písm. h) insolvenčního zákona v nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení.

Výše uvedené platí pouze pro nezajištěné věřitele, ti zajištění definovaní v ust. § 2 písm. g) insolvenčního zákona se v oddlužení uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění (ust. § 398 odst. 2 a ust. § 398 odst. 4 insolvenčního zákona). Přičemž při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je čistě na vůli zajištěného věřitele, zda se předmět zajištění bude zpeněžovat či nikoli, rozhodne-li se předmět zajištění nezpeněžit, zůstává mu i přes osvobození dlužníka od placení pohledávek právo na uspokojení ze zajištění (ust. § 414 odst. 4 insolvenčního zákona). V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty postupuje insolvenční správce při zpeněžování předmětného majetku, jež je předmětem zajištění, podle zvláštní úpravy vymezené v ust. § 408 odst. 3 insolvenčního zákona, tzn. majetek primárně zpeněžuje, pokud však zajištěný věřitel za současného splnění stanovených podmínek nepožádá, aby tento majetek zpeněžen nebyl.

Přezkum přihlášených pohledávek v rámci oddlužení je již od 1. 7. 2017 plně v kompetenci insolvenčního správce (ust. § 190 odst. 1 insolvenčního zákona a ust. § 410 insolvenčního zákona). Insolvenční správce při osobním jednání s dlužníkem, jehož datum a místo konání mu sdělí nejméně 7 dní předem, zjistí jeho stanovisko k jednotlivým přihlášeným pohledávkám, následně v seznamu přihlášených pohledávek podle ust. § 189 odst. 1 insolvenčního zákona u každé z pohledávek výslovně uvede, zda ji on sám, dlužník nebo věřitel popírá, přičemž ke stanovisku dlužníka musí být připojen podpis dlužníka, vyrozumí věřitele nevykonatelných pohledávek o případném popření jejich pohledávek a poučí je o možnosti podat u insolvenčního soudu žalobu o určení pohledávky a vypracuje zprávu o přezkumu. Zprávu o přezkumu, jejíž součástí je záznam o jednání s dlužníkem, seznam přihlášených pohledávek a doklad o vyrozumění věřitelů zašle insolvenční správce insolvenčnímu soudu, který ji spolu s vyhláškou o zveřejnění zprávy o přezkumu zveřejní v insolvenčním rejstříku. Insolvenční soud pak zpravidla současně s rozhodnutím o schválení oddlužení, pokud nebyly proti zprávě podány námitky, bez jednání zprávu o přezkumu schválí. V ostatních případech může zprávu o přezkumu odmítnout či vyzvat insolvenčního správce k její opravě či doplnění. Okamžik zveřejnění usnesení o schválení zprávy o přezkumu je pak rozhodný pro běh lhůty k podání žaloby o určení pohledávky dle ust. § 159 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona ve spojení s ust. § 198 a § 199 insolvenčního zákona.

Ke splnění oddlužení formou plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty dochází až na výjimky, jestliže dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši, v době tří let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek nebo po dobu pěti let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů, přičemž má se za to (vyvratitelná právní domněnka), že tuto povinnost neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek (ust. § 412a odst. 1 insolvenčního zákona). Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je pak zpravidla splněno po obdržení zprávy o splnění rozvrhového usnesení, jestliže dlužník řádně splnil všechny povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení

oddlužení (ust. § 412a odst. 2 insolvenčního zákona). Splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím (ust. § 413 insolvenčního zákona).

Největší výhodou oddlužení, jako formy řešení úpadku, je pro dlužníky nepochybně následné osvobození od placení pohledávek (ust. § 414 insolvenčního zákona). Jestliže totiž insolvenční soud rozhodne o splnění oddlužení a dlužník splní řádně a včas všechny stanovené povinnosti insolvenční soud zároveň rozhodne o osvobození dlužníka od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení (z logiky věci v oddlužení neuspokojených) a vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pohledávky věřitelů, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, nebo kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, i když tak učinit mohli. Osvobození se týká i ručitele a jiných osob, které měly vůči dlužníkovi pro tyto pohledávky právo postihu. Výjimka z těchto pravidel je obsažena v ust. § 416 insolvenčního zákona. Insolvenční soud o osvobození dlužníka od placení předmětných pohledávek od 1. 7. 2017 rozhoduje i bez návrhu dlužníka, z moci úřední. Toto osvobození není však konečné, může být totiž v případech upravených v ust. § 417 insolvenčního zákona dlužníkovi následně odejmuto.

2.3. Konkurs

Jak již bylo výše uvedeno, konkurs je likvidačním způsobem řešení úpadku, v jehož rámci dle ust. § 244 insolvenčního zákona dochází ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a poměrného uspokojení zjištěných pohledávek věřitelů z tohoto výnosu. Největší odlišností konkursu od oddlužení je to, že neuspokojené pohledávky či jejich části nezanikají, pokud však zákon nestanoví jinak. Převážná část právní úpravy konkursu obsažená v insolvenčním zákoně byla převzata z právní úpravy zákona o konkursu a vyrovnání⁵⁴. V insolvenčním řízení jsou obecně upřednostňovány sanační způsoby řešení úpadku, proto prohlášení konkursu přichází v úvahu zejména v případech, kdy není možné řešit úpadek dlužníka oddlužením či reorganizací (ust. § 148 insolvenčního zákona) nebo v případech selhání těchto sanačních způsobů řešení dlužníkového úpadku

⁵⁴ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

(ust. § 363 a ust. § 396 insolvenčního zákona, ust. § 405 a ust. § 418 insolvenčního zákona).

S prohlášením konkursu na majetek dlužníka je spojena celá řada účinků, včetně přerušení soudních a rozhodčích řízení, které jsou vymezeny zejména v ust. § 245 a násl. insolvenčního zákona. Prohlášením konkursu na majetek dlužníka přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou (ust. § 246 insolvenčního zákona). Pokud by tyto úkony dlužník poté co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce učinil, jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinné, a to přímo ze zákona, není tedy nutné rozhodnutí insolvenčního soudu. Právní jednání, kterým dlužník bez souhlasu insolvenčního správce odmítne přijetí daru či dědictví nebo uzavře dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí dědický podíl, je dokonce absolutně neplatné.

Další specialitou konkursu, jako jednoho z možných řešení úpadku dlužníka, je skutečnost, že prohlášením konkursu se nesplatné pohledávky proti dlužníkovi považují za splatné, nestanoví-li zákon jinak (ust. § 250 insolvenčního zákona). Tyto pohledávky se však stávají splatnými pouze v rámci insolvenčního řízení, nikoli obecně splatnými i mimo insolvenční řízení. Pokud dojde ke zrušení konkursu, zaniká ve smyslu ust. § 312 odst. 1 insolvenčního zákona i tento účinek konkursu.⁵⁵ Prohlášením konkursu také dle ust. § 252 insolvenčního zákona zanikají všechny jednostranné právní úkony⁵⁶ dlužníka, které se týkají majetkové podstaty, zejména jeho příkazy, pověření a plné moci včetně prokury. Významný účinek má prohlášení konkursu i na společné jmění manželů, které prohlášením zaniká a je nutné ho vypořádat (ust. § 268 a násl. insolvenčního zákona, k tomu viz kapitola 3).

Jak již bylo uvedeno smyslem konkursu je zpeněžení majetkové podstaty, kterým se dle ust. § 283 insolvenčního zákona rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží na peníze, včetně využití bankovních kont dlužníka,

⁵⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kolektiv. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. Glosátor. ISBN 978-80-7502-257-8.

⁵⁶ Po rekodifikaci soukromého práva terminologicky správně právního jednání.

a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžení majetkové podstaty provádí insolvenční správce (nepřímo ust. § 40 odst. 4 insolvenčního zákona a dále ust. § 283 a násl. insolvenčního zákona), přičemž ten je při zpeněžení vázán zákonnými předkupními právy (např. ust. § 1124 a § 1125 ale i ust. § 1187 a § 1188 občanského zákoníku), těmi smluvními však vázán není (ust. § 284 insolvenčního zákona).

Majetkovou podstatu lze dle insolvenčního zákona zpeněžit čtyřmi způsoby, o způsobu rozhodne se souhlasem věřitelského výboru insolvenční správce (ust. § 286 insolvenčního zákona). Pokud jde o majetek, který je předmětem zajištění pohledávky přihlášeného věřitele, je insolvenční správce při jeho zpeněžení vázán pokyny zajištěného věřitele (ust. § 293 insolvenčního zákona). Prvním způsobem zpeněžení majetkové podstaty, který je zároveň insolvenčním zákonem preferovaným, je veřejná dražba (ust. § 287 insolvenčního zákona), tato dražba bude prováděna dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, prostřednictvím dražebníka.

Druhým způsobem je prodej movitých a nemovitých věcí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí (ust. § 288 insolvenčního zákona a ust. § 321-338a občanského zákoníku). Věcně příslušným soudem pro podání návrhu na prodej je okresní soud, místně příslušným pak buď obecný soud dle sídla insolvenčního správce (ust. § 85 odst. 2 občanského soudního řádu) nebo soud, v jehož obvodu se nachází nemovitost či podnik nebo jeho část, k jejichž zpeněžení má dojít (ust. § 88 občanského soudního řádu). Jediným účastníkem tohoto řízení je insolvenční správce (ust. § 288 odst. 1 insolvenčního zákona).

Třetí formou zpeněžení majetkové podstaty dlužníka je prodej mimo dražbu (ust. § 289 insolvenčního zákona), ke kterému potřebuje insolvenční správce kromě souhlasu věřitelského výboru i souhlas insolvenčního soudu (pokud se nejedná o věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením). Dojde-li ke zpeněžení majetku mimo dražbu, a některý z věřitelů nebo třetí osoby mají vůči zpeněžení připomínky, mohou podat do 3 měsíců ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku (pokud nabyvatel nebyl v dobré víře pak bez časového omezení) k insolvenčnímu soudu žalobu o neplatnost takové smlouvy. Tato žaloba bude řešena jako incidenční spor dle ust. § 159 odst. 1 písm. f)

insolvenčního zákona, přičemž žalobce bude muset prokázat na určení neplatnosti smlouvy svůj naléhavý právní zájem.

Poslední možností je zpeněžení soudním exekutorem podle zvláštního právního předpisu (ust. § 289a insolvenčního zákona). Tato eventualita byla do insolvenčního zákona vtělena novelou provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 7. 2017. O uvedeném ustanovení však není v důvodové zprávě⁵⁷ žádná zmínka, bylo totiž do novely zařazeno až v rámci druhého čtení jakožto pozměňovací návrh zpracovaný jako sněmovní tisk 785/5, reaguje tak na rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 VSOL 12272015 ve věci KSBR 29 INS 33609/2013⁵⁸. Jedná se o dražbu dobrovolnou provedenou soudním exekutorem dle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, a to na základě smlouvy o provedení dobrovolné dražby.

V ust. § 295 insolvenčního zákona je upraven okruh osob, které nesmí majetek náležející do majetkové podstaty nabývat. Právní úkony učiněné v rozporu s tímto ustanovením jsou pak relativně neplatné, přičemž neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Pokud chtějí vybrané osoby platně majetek z majetkové podstaty nabýt, může jim insolvenční soud po vyjádření věřitelského výboru v odůvodněných případech povolit výjimku.

Výtěžek zpeněžení majetkové podstaty se použije pro uspokojení pohledávek věřitelů, pokud se nejedná o pohledávky uvedené v ust. § 170 insolvenčního zákona, které se v insolvenčním řízení neuspokojují. V první řadě se uspokojí pohledávky za majetkovou podstatou (ust. § 168 insolvenčního zákona), pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (ust. § 169 insolvenčního zákona), náklady související se správou majetkové podstaty (ust. § 296 a ust. § 305 insolvenčního zákona) a zajištění věřitelé, kteří mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění (ust. § 298 a ust. § 305 insolvenčního zákona). Následně se uspokojují pohledávky ostatních věřitelů, a to na základě rozvrhového usnesení vydaného po

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupná na: [64/2017 Dz - Beck-online](#)

⁵⁸ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

právní moci schválení konečné zprávy (ust. § 302 a násl. insolvenčního zákona). Účinky prohlášení konkursu zanikají zrušením konkursu (ust. § 308 a násl. insolvenčního zákona).

Insolvenční zákon pracuje i s termínem nepatrný konkurs, tento je upraven v ust. § 314 a násl. insolvenčního zákona, a platí pro něj zásadně ustanovení týkající se konkursu až na některé drobné odchylky, které jsou demonstrativně vyjmenovány v ust. § 315 insolvenčního zákona. Insolvenční soud může pro nepatrný konkurs stanovit i další odchylky od běžných pravidel pro úpadek dlužníka řešený konkursem, pokud ovšem povedou k rychlému a hospodárnému průběhu insolvenčního řízení.

2.4. Reorganizace

Posledním způsobem řešení úpadku dlužníka, který je upraven v insolvenčním zákoně je reorganizace, její úpravu nalezneme v ust. § 316 a násl. insolvenčního zákona. Společně s oddlužením spadá reorganizace do tzv. sanačních způsobů řešení dlužníkovy úpadku. Ustanovení § 316 insolvenčního zákona reorganizaci definuje, jako postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.

Řešení úpadku reorganizací je možné pouze u podnikatelů, přičemž reorganizace se týká výlučně jejich podniků⁵⁹. Kdo je podnikatelem insolvenční zákon nedefinuje, proto je nutné použít definici obsaženou v občanském zákoníku. Dle ust. § 420 občanského zákoníku je považován za podnikatele, se zřetelem k uvedené činnosti, ten, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně a za účelem dosažení zisku. Dle ust. § 421 občanského zákoníku se pak za podnikatele považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku a má se za to (vyvratitelná právní domněnka), že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

⁵⁹ Po rekodifikaci soukromého práva správně obchodního závodu dle ust. § 502 občanského zákoníku.

Dlužník, jež chce svoji nepříznivou situaci řešit prostřednictvím reorganizace v insolvenčním řízení musí dále splnit alespoň jednu z podmínek stanovených v ust. § 316 odst. 4 insolvenčního zákona. Jedná se o podmínku ročního úhrnu čistého obratu dlužníka podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu přesahujícího alespoň částku 50 000 000 Kč nebo podmínku zaměstnávání nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru dle ust. § 30 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Pokud však dlužník nesplňuje ani jednu z uvedených podmínek má ještě možnost dle ust. § 316 odst. 5 insolvenčního zákona do rozhodnutí o úpadku (v případě věřitelského insolvenčního návrhu může požádat insolvenční soud o prodloužení lhůty, který může lhůtu prodloužit až o 30 dnů - ust. § 316 odst. 6 insolvenčního zákona) předložit insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek. Pokud se však jedná o dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci (§ 187 a násl. občanského zákoníku), obchodníkem s cennými papíry (ust. § 5 a násl. zákona č. 256/2014 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu) nebo osobou oprávněnou k obchodování na komoditní burze (ust. § 21 a násl. zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách), je mu možnost řešení úpadku reorganizací dle ust. § 316 odst. 3 insolvenčního zákona zcela zapovězena. Splnění výše uvedených podmínek zkoumá insolvenční soud k okamžiku, kdy rozhoduje o povolení nebo nepovolení reorganizace, a to v souladu s ust. § 154 odst. 1 občanského soudního řádu.

Návrh na povolení reorganizace může podat dlužník nebo přihlášený věřitel (ust. § 317 odst. 1 insolvenčního zákona), a to nejpozději do 10 dnů před první schůzí věřitelů, která se má konat po rozhodnutí o úpadku (ust. § 318 odst. 1 insolvenčního zákona). Dlužník, který podal insolvenční návrh pro hrozící úpadek, může však podat návrh na povolení reorganizace nejpozději do rozhodnutí o úpadku. Náležitosti návrhu na povolení reorganizace upravuje ust. § 319 insolvenčního zákona.

Soud následně rozhoduje o podaném návrhu na povolení reorganizace dle ust. § 325 a násl. insolvenčního zákona a reorganizaci zamítne (ust. § 326 insolvenčního zákona, povolí (ust. § 328 a násl. insolvenčního zákona) nebo návrh

na povolení reorganizace odmítne (ust. § 318 odst. 2, ust. § 320 a ust. § 327 insolvenčního zákona). Osoba, která návrh na povolení reorganizace podala, jej může rovněž do doby než insolvenční soud reorganizaci povolí nebo o podaném návrhu jinak rozhodne vzít zpět (ust. § 322 insolvenčního zákona).

Po povolení reorganizace nastává fáze sestavení reorganizačního plánu (ust. § 338 a násl. insolvenčního zákona), jeho přijetí na schůzi věřitelů (ust. § 344 a násl. insolvenčního zákona), následné schválení insolvenčním soudem (ust. § 348 a násl. insolvenčního zákona) a nakonec provádění reorganizačního plánu dle ust. § 352 a násl. insolvenčního zákona. Reorganizace končí vzetím na vědomí splnění reorganizačního plánu insolvenčním soudem dle ust. § 364 odst. 3 insolvenčního zákona. Pokud však nebudou ze strany dlužníka plněny povinnosti stanovené v reorganizačním plánu či dojde k naplnění jiných zákonem stanovených skutečností, může insolvenční soud zrušit rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu (ust. § 362 insolvenčního zákona) nebo rozhodnout o přeměně reorganizace v konkurs (ust. § 363 insolvenčního zákona).

2.5. Majetková podstata

*„Majetkovou podstatu tvoří majetek, jenž má v průběhu insolvenčního řízení sloužit k uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka.“*⁶⁰ Její právní úpravu nalezneme v ust. § 205 a násl. insolvenčního zákona. Složení majetkové podstaty je ovlivněno hned několika faktory. Pokud insolvenční návrh podá dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (zveřejnění vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení dle ust. § 109 odst. 4 a ust. § 101 insolvenčního zákona), jakož i majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení (ust. § 205 odst. 1 insolvenčního zákona), a to bez ohledu na to, jakým způsobem byl tento majetek nabyt⁶¹. Jestliže insolvenční návrh podal věřitel, spadá do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem (ust. § 112 a § 113

⁶⁰ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLA VSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

⁶¹ tamtéž

insolvenčního zákona), majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka (zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku dle ust. § 104a insolvenčního zákona), a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí (ust. § 205 odst. 2 insolvenčního zákona).

Do majetkové podstaty náleží i všechen výše uvedený majetek pokud náleží do společného jmění manželů dlužníka a jeho manžela a podíl na tomto majetku v případě, že je dlužník jeho spoluvlastníkem (ust. § 205 odst. 3 insolvenčního zákona). To znamená, že veškerý majetek ve společném jmění manželů spadá do majetkové podstaty dlužníka a přihlášení věřitelé se z tohoto majetku uspokojují plně, bez omezení⁶². Majetek jiných osob může být do majetkové podstaty dlužníka zahrnut pouze, pokud tak stanoví zákon, půjde zejména o případy, kdy tyto osoby nabyly majetek od dlužníka na základě neplatných či neúčinných právních jednání (ust. § 231 a násl. insolvenčního zákona).

Obsah majetkové podstaty je pak definován demonstrativním výčtem v ust. § 206 insolvenčního zákona, následovaným negativním výčtem věcí, které do majetkové podstaty za konkrétních situací nenáleží (ust. § 207 a § 208 insolvenčního zákona). Faktické složení majetkové podstaty v konkrétních případech zjišťuje insolvenční správce, který majetek následně řádně zapíše do soupisu majetkové podstaty (ust. § 209 a násl. insolvenčního zákona), příp. ze soupisu majetkové podstaty vyřadí (ust. § 217 odst. 2 insolvenčního zákona), to vše bez ohledu na to jakým způsobem je úpadek dlužníka řešen. Soupis majetkové podstaty následně slouží jako listina deklarující rozsah majetkové podstaty dlužníka k danému okamžiku. Od zápisu do soupisu majetkové podstaty dlužníka může být se zapsanými majetkovými hodnotami nakládáno pouze způsobem v insolvenčním zákoně stanoveným, a to pouze osobou, která podle insolvenčního zákona má k předmětným hodnotám dispoziční oprávnění (ust. § 217 odst. 1 insolvenčního zákona).

⁶² PASEKOVÁ, Eva. *Mistopředseda ostravského soudu: Oddlužení není pro světce, ale pro hříšníky*. [online]. Česká justice 3.7.2018 6:30. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/07/mistopredsed-a-ostravskeho-soudu-oddluzeni-neni-svetce-hrisniky/>

Nakládat s majetkovou podstatou (ust. § 228 insolvenčního zákona) může tedy v průběhu insolvenčního řízení pouze osoba s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužníka (ust. § 2 písm. f) insolvenčního zákona), přičemž tato osoba se v závislosti na aktuální fázi insolvenčního řízení, formu řešení úpadku a vlastnického práva k majetku mění. V ust. § 229 odst. 3 insolvenční zákon stanoví, že není-li v něm stanoveno jinak, je osobou s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužník v době do rozhodnutí o úpadku, dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, insolvenční správce v době od prohlášení konkursu (ust. § 246 insolvenčního zákona), dlužník od povolení reorganizace (omezení možné rozhodnutím insolvenčního soudu dle ust. § 332 insolvenčního zákona a reorganizačním plánem dle ust. § 353 insolvenčního zákona) a dlužník v době od povolení oddlužení (dle ust. § 408 a § 409 insolvenčního zákona od schválení oddlužení). Dlužník je však rovněž v případě oddlužení dle ust. § 408 a § 409 ve spojení s ust. § 398 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu, přičemž ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty platí obdobně ustanovení o účincích prohlášení konkursu. Dispoziční oprávnění tedy fakticky přechází na insolvenčního správce, analogicky má insolvenční správce rovněž dispoziční oprávnění k majetku, který slouží k zajištění pohledávky.

Částečně omezen s nakládáním s majetkovou podstatou je také dlužník dle ust. § 111 insolvenčního zákona již od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení. Byl-li insolvenční návrh podán dlužníkem je pak ve smyslu ust. § 229 odst. 5 insolvenčního zákona ve spojení s ust. § 36 a § 37 insolvenčního zákona dlužník v době od rozhodnutí o úpadku povinen při nakládání s majetkovou podstatou postupovat svědomitě a s odbornou péčí, jeho nakládání s majetkovou podstatou musí směřovat k maximálnímu uspokojení věřitelů, pokud tak nebude činit, přichází v úvahu odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, kterou svým nakládáním s majetkovou podstatou věřitelům nebo třetím osobám způsobí.

3. Společné jmění manželů v režimu konkursu

S ohledem na to, že insolvenční zákon zahrnuje výslovně pouze právní úpravu účinků prohlášení konkursu na společné jmění manželů a s tím spojené vypořádání tohoto jmění, když speciální úprava týkající se oddlužení či reorganizace absentuje, bude v této práci nejprve pojednáno o společném jmění manželů v režimu konkursu.

3.1. Účinky prohlášení konkursu

Účinky prohlášení konkursu na společné jmění dlužníka a jeho manžela jsou upraveny v ust. § 268 – § 276 insolvenčního zákona. *„Zásadní koncepce této úpravy navazuje na koncepci předchozí právní úpravy, dochází však k řadě drobných změn, upřesnění a doplnění. Právní úprava totiž zprvu reagovala na jiný právní stav (bezpodílové spoluvlastnictví manželů) čímž bylo znesnadněno její přizpůsobení současné právní úpravě majetkového práva manželů. Osnova proto důsledněji a podrobněji promítá do konkursu ustanovení o společném jmění manželů.“*⁶³

Dle ust. § 268 insolvenčního zákona okamžikem prohlášení konkursu na majetek dlužníka (tj. zveřejněním rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku, jež může být součástí rozhodnutí o úpadku dle ust. § 148 insolvenčního zákona nebo samostatným rozhodnutím dle ust. § 149 insolvenčního zákona), jehož manželství ke dni prohlášení konkursu trvá, zaniká ze zákona společné jmění dlužníka a jeho manžela. Pro případ, že si manželé vyhradili smlouvou ve formě veřejné listiny (zpravidla notářského zápisu) vznik společného jmění manželů až ke dni zániku manželství dle ust. § 716 a násl. občanského zákoníku (smluvený režim společného jmění manželů viz kapitola 1.3.2.), má prohlášení konkursu tytéž majetkoprávní účinky na společné jmění manželů jako zánik manželství, společné jmění manželů tedy také zaniká (k tomu viz kapitola 1.5.).

⁶³ Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu. Dostupná na: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>

Účinky zániku společného jmění manželů trvají i po zrušení konkursu, takto zaniklé společné jmění manželů se tedy samo o sobě ze zákona neobnovuje. Pokud však budou manželé po zrušení prohlášeného konkursu na majetek jednoho z nich chtít společné jmění manželů obnovit, mohou tak učinit prostřednictvím návrhu na obnovení společného jmění manželů u soudu dle ust. § 726 občanského zákoníku. Dle uvedeného ustanovení totiž může soud společné jmění manželů zaniklé ze zákona obnovit, pouze však za předpokladu, že již pominuly důvody pro jeho zrušení (v daném případě pominuly účinky konkursu). Rozhodnutí soudu působí ex nunc, tj. ode dne právní moci rozhodnutí.⁶⁴

Majetek náležející do společného jmění dlužníka a jeho manžela náleží dle ust. § 205 odst. 3 insolvenčního zákona pokud zároveň splňuje požadavky stanovené v ust. § 205 odst. 1 či odst. 2 insolvenčního zákona (k tomu viz kapitola 2.5.), do majetkové podstaty dlužníka. Po zániku společného jmění manželů prohlášením konkursu v insolvenčním řízení jednoho z nich je však nutné, pokud není společné jmění manželů předloženo (k tomu dále kapitola 3.4.), stejně jako obecně při jeho zrušení, zániku či zúžení jeho stávajícího rozsahu ve smyslu ust. § 736 občanského zákoníku, společné jmění manželů náležitě vypořádat, a to zejména z důvodu, aby mohlo dojít k v konkursu předvídanému zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a řádnému uspokojení věřitelů.

K vypořádání společného jmění manželů dochází dle základních principů stanovených v ust. § 742 občanského zákoníku, neboť insolvenční zákon zvláštní úpravu vypořádání společného jmění manželů komplexně neupravuje. Insolvenční zákon výslovně v ust. § 270 odst. 2 stanoví pouze pravidlo, že část společného jmění manželů, kterou dlužník použil se souhlasem manžela k podnikání (ust. § 715 občanského zákoníku), spadá při vypořádání společného jmění manželů vždy do majetkové podstaty dlužníka. Totéž platí taktéž, pokud by dlužník vykonával podnikatelskou činnost jako fyzická osoba nebo by podnikal prostřednictvím veřejné obchodní společnosti jako její společník, popřípadě jako

⁶⁴ Z rozboru a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů v České socialistické republice ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a stanoviska občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu zákonných ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví, Cpj 86/71, ze dne 3. 2. 1972.

komplementář komanditní společnosti⁶⁵. V případě společnosti s ručením omezeným však nelze souhlas manžela dlužníka vyložit jinak, než že se určitý majetek ze společného jmění použije jako vklad do společnosti s eventuálním, relativně omezeným rizikem ručení za závazky společnosti⁶⁶.

Uvedené pravidlo však není absolutní. Nevylučuje totiž možnost sjednat si v dohodě o vypořádání společného jmění manželů poskytnutí náhrady za tuto část společného jmění manželů v penězích ze strany manžela dlužníka⁶⁷. Ostatně poskytnutí peněžních prostředků do majetkové podstaty dlužníka je zcela jistě výhodné i pro věřitele, neboť nebude nutné majetek zpeněžovat a vynakládat výdaje na jeho správu a následné zpeněžení.

K vypořádání společného jmění manželů je nutné přistoupit také za předpokladu, že do doby prohlášení konkursu sice již společné jmění manželů zaniklo, avšak nebylo doposud ve smyslu ust. § 736 a násl. občanského zákoníku vypořádáno nebo došlo k jeho zúžení smlouvou (ust. § 722 a § 723 občanského zákoníku) či rozhodnutím soudu (ust. § 724 občanského zákoníku) a rovněž nebylo do této doby vypořádáno. Pokud pravomocným rozsudkem obecný soud před zahájením insolvenčního řízení vypořádal společného jmění manželů dlužníka a jeho manžela, je insolvenční správce, na kterého přešlo prohlášením konkursu na majetek dlužníka právo nakládat s majetkovou podstatou, vázán stejně jako dlužník. Totéž platí pro rozhodčí nález, neboť není-li spor o vypořádání společného jmění manželů sporem vzniklým v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo incidenčním sporem v rámci insolvenčního řízení, lze jej projednat a rozhodnout v rozhodčím řízení.⁶⁸

⁶⁵ Společník veřejné obchodní společnosti a komplementář v komanditní společnosti ručí za závazky společnosti neomezeně. (k tomu viz ust. § 95 a § 118 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech).

⁶⁶ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 175/2011-B-52 (ve věci KSPH 55 INS 4779/2008 ze dne 13. 6. 2011).

⁶⁷ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

⁶⁸ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 11/2014 ze dne 28. 1. 2016.

V případech doposud nevypořádaného společného jmění manželů se dle insolvenčního zákona staví⁶⁹ obecná tříletá lhůta pro vypořádání společného jmění manželů stanovená v ust. § 741 občanského zákoníku, a to za předpokladu, že by tato lhůta měla uplynout nejpozději do šesti měsíců od prohlášení konkursu. Uvedená lhůta má poskytnout insolvenčnímu správci dostatečný prostor pro zhodnocení předchozího právního jednání dlužníka a zvolení vhodného postupu pro vypořádání společného jmění manželů.⁷⁰

Dle ust. § 269 odst. 2 insolvenčního zákona dochází dokonce k prolomení již nastolené fikce vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 741 občanského zákoníku. Podle citovaného ustanovení totiž v případě, že předmětná lhůta uplynula v době od zveřejnění vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku do prohlášení konkursu, aniž by došlo k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů, nastanou účinky (fikce vypořádání společného jmění manželů) uplynutím této lhůty v ust. § 741 občanského zákoníku přepokládané až po uplynutí šesti měsíců od prohlášení konkursu. Zásah do tohoto obecného pravidla pro vypořádání společného jmění manželů je opět odůvodněn snahou o co nejvyšší uspokojení přihlášených věřitelů dlužníka (ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona) a umožňuje insolvenčnímu správci se v majetku dlužníka a jeho manžela náležitě zorientovat a adekvátně reagovat uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů s manželem dlužníka nebo iniciovat vypořádání společného jmění manželů u soudu v souladu se zájmy věřitelů dlužníka. Nevypořádání společného jmění manželů na základě nevyvratitelné domněnky dle ust. § 741 občanského zákoníku ale jeho vypořádání v rámci insolvenčního řízení také umožňuje snazší orientaci a rozdělení jmění mezi manžely.

Prolomení fikce vypořádání společného jmění manželů je nicméně s ohledem na ochranu práv nabytých v dobré víře (presumpce dobré víry je zakotvena v ust. § 7 občanského zákoníku) omezeno tím, že práva třetích osob

⁶⁹ Tzn. přestává běžet a po dobu trvání konkursu neběží, po odpadnutí překážky např. zrušení konkursu zjistil-li insolvenční soud, že nebyl ani dodatečně osvědčen dlužníků úpadek podle ust. § 308 ods.t 1 písm. a) insolvenčního zákona, začíná lhůta běžet tam, kde byl její běh zastaven (doběhne zbytek lhůty).

⁷⁰ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

nabytá v dobré víře nesmí být tímto dotčena. Pokud tedy došlo k vypořádání společného jmění manželů uplynutím lhůty tří let od zániku, zrušení nebo zúžení společného jmění manželů a část jmění získala od jednoho z manželů třetí osoba, jež byla při nabytí v dobré víře, nemůže být „novým“ vypořádáním společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení zasaženo do jejích práv.

Z pravidla uvedeného v ust. § 269 odst. 2 insolvenčního zákona pak jasně rovněž vyplývá, že pokud je společné jmění manželů vypořádáno fikcí uplynutím lhůty tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů dle ust. § 741 občanského zákoníku byť jen jeden den přede dnem, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, „zůstane“ společné jmění manželů takto vypořádáno i pro účely insolvenčního řízení.

Prohlášením konkursu na majetek dlužníka sice zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela, nelze však tento účinek vztáhnout též ke společnému nájmu bytu manželů. Příslušná ustanovení občanského zákoníku nejsou prohlášením konkursu dotčena (ust. § 2285 a násl. občanského zákoníku)⁷¹. Naopak prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů zaniká manželům společné členství v družstvu a vzniká jim společná pohledávka z práva na vypořádací podíl v družstvu, kterou lze (vzhledem k tomu, že prohlášením konkursu zaniká společné jmění manželů) zahrnout do vypořádání společného jmění manželů. Zaniká-li pak prohlášením konkursu společné členství manželů v bytovém družstvu, není dán důvod domáhat se soudně zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely vzhledem k úpravě obsažené v ust. § 734 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstev (dříve ust. § 714 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), dle níž zánikem členství v bytovém družstvu zaniká mimo jiné také nájem družstevního bytu. Jestliže tedy manželům ke dni prohlášení konkursu na majetek jednoho z nich svědčí s právem společného nájmu družstevního bytu manžely i společné členství v bytovém družstvu, pak prohlášením konkursu zanikne se zánikem společného členství

⁷¹ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.

manželů v bytovém družstvu i právo společného nájmu družstevního bytu a výlučným či společným nájemcem tohoto bytu již žádný z nich není.⁷²

Se zánikem společného jmění manželů prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich je spojen také zákaz vzniku nového společného jmění manželů upravený v ust. § 276 insolvenčního zákona. Tento zákaz dopadá rovněž i na případy, kdy kromě zániku společného jmění manželů došlo také k zániku manželství, a dlužník by v průběhu konkursu uzavřel manželství nové. Pokud dlužník takové manželství uzavře, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku účinků prohlášení konkursu, tedy dle ust. § 309 odst. 3 insolvenčního zákona ke dni právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu. Toto nové společné jmění manželů vzniká přímo ze zákona, na rozdíl od výše uvedené obnovy společného jmění manželů, jejichž manželství vzniklo před prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich, kdy manželé musí pro obnovu společného jmění manželů podat návrh u soudu. Smyslem tohoto ustanovení je snaha příliš neměnit majetkové poměry dlužníka po dobu trvání konkursu⁷³.

Ust. § 276 odst. 2 insolvenčního zákona pamatuje i na smlouvy o rozšíření společného jmění manželů, které by uvedenému zákazu odporovaly či by jej obcházely, tyto jsou absolutně neplatné. Předmětné ustanovení již na první pohled postrádá smysl, když dle ust. § 268 odst. 1 insolvenčního zákona prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela a dle ust. § 276 odst. 1 insolvenčního zákona nemůže po dobu trvání účinků konkursu nové společné jmění manželů vzniknout. Těžko by tedy v průběhu konkursu mohlo dojít k uzavření smlouvy o rozšíření společného jmění manželů, které v danou chvíli neexistuje. Mgr. Jan Kozák k tomu uvádí, že logické by se ustanovení jevilo pouze tehdy, pokud bychom jej vztáhli k úkonům dlužníka před insolvenčním řízením. Tento výklad je však nutno dovést, výslovně to v zákoně upraveno není.

⁷² K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 460/2005 ze dne 25. 4. 2007.

⁷³ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kolektiv. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. Glosátor. ISBN 978-80-7502-257-8.

Příčemž ustanovení je možné chápat jako zdůraznění zákazu provádět jakékoliv dispozice se společným jměním manželů v neprospěch majetkové podstaty⁷⁴.

Dlužník je s dispozicí se společným jměním manželů (jeho modifikací v neprospěch majetkové podstaty) omezen již podáním insolvenčního návrhu příp. od okamžiku co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení tzn. zveřejněním vyhlášky dle ust. § 101 insolvenčního zákona. Omezen je obecně dle ust. § 111 insolvenčního zákona tak, že je povinen se zdržet nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku i o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Právní jednání učiněné v rozporu s tímto pravidlem je pak vůči věřitelům dlužníka neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu. Dlužník může být omezen také insolvenčním soudem předběžným opatřením dle ust. § 112 insolvenčního zákona či ustavením předběžného správce dle ust. § 113 insolvenčního zákona.

Dlužník je omezen s nakládání s majetkovou podstatou rovněž i v tom smyslu, že smlouvy mezi manžely o zúžení rozsahu společného jmění manželů; o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, pokud by na základě této smlouvy náležel do společného jmění manželů majetek, jež původně náležel do výlučného vlastnictví dlužníka; o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, pokud by na základě této smlouvy náležely do společného jmění manželů závazky, jež originálně patřily výhradně manželu dlužníka a dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru, které byly uzavřeny po tomto okamžiku, se stávají prohlášením úpadku absolutně neplatnými. Ostatní smlouvy týkající se společného jmění manželů dlužník po podání insolvenčního návrhu příp. po zveřejnění vyhlášky dle ust. § 101 insolvenčního zákona se svým manželem platně uzavírat může. Výše uvedená právní úprava omezení nakládání s majetkovou podstatou stanovená v ust. § 269 odst. 1 insolvenčního zákona plně odpovídá požadavku, co nejvyššího možného uspokojení věřitelů upraveného v ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona, neboť smlouvy takto uzavřené by mohli potencionálně vést k vyvádění majetku z majetkové podstaty dlužníka.

⁷⁴ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

Pokud na základě výše uvedené absolutní neplatnosti smluv mezi manžely dochází ke změně práv zapsaných v katastru nemovitostí (změna v osobě vlastníka nemovitosti) musí insolvenční správce v souhlasu s požadavkem na shodu zapsaného stavu s faktickým stavem podat příslušnému katastrálnímu pracovišti návrh na vklad, přičemž k tomuto není třeba žádného rozhodnutí insolvenčního soudu, ale jako podklad pro provedení vkladu postačí potvrzení o údajích změny práv (ust. § 269 odst. 2 insolvenčního zákona).

3.2. Vypořádání společného jmění manželů dohodou

Jak již bylo uvedeno výše, logickým následkem zániku společného jmění manželů je požadavek na jeho vypořádání tak, aby mohlo dojít k řádnému uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Po prohlášení konkursu na majetek dlužníka se stává osobou oprávněnou uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů, příp. navrhnout jeho vypořádání u soudu, na místo dlužníka jeho insolvenční správce, což ostatně plně odpovídá dispozičnímu oprávnění insolvenčního správce k majetkové podstatě dlužníka ve smyslu ust. § 229 odst. 3 písm. c) insolvenčního zákona, jakož i ust. § 246 odst. 1 insolvenčního zákona (k tomu viz kapitola 2.5.). Přičemž dokud není společné jmění dlužníka a jeho manžela vypořádáno, je insolvenční správce oprávněn nakládat s nevypořádaným majetkem stejně, jako by s ním mohl nakládat (kdyby konkursu nebylo) samotný dlužník.⁷⁵ Uvedený závěr je nutné vykládat tak, že insolvenční správce je při nakládání s majetkovou podstatou (částí majetkové podstaty, která náležela do nevypořádaného společného jmění manželů) vázán zákonnou úpravou správy společného jmění manželů obsaženou v ust. § 713 - § 715 občanského zákoníku, příp. její modifikací na základě dohody mezi manžely dle ust. § 722 a § 723 občanského zákoníku či na základě rozhodnutí soudu dle ust. § 728 občanského zákoníku (k tomu viz zároveň závěry kapitol 1.3.1., 1.3.2. a 1.3.3.).

Co se týče uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů, tato bude insolvenčními správci upřednostňovaným způsobem vypořádání. Jedná se totiž o mnohem rychlejší způsob, který je s ohledem na probíhající insolvenční řízení a zejména zásadu rychlého a hospodárného a co nejvyššího uspokojení

⁷⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 2816/2007 ze dne 11. 8. 2009.

věřitelů zcela jistě na místě. Uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů probíhá v souladu s obecnými ustanoveními o dohodě o vypořádání společného jmění manželů dle občanského zákoníku (k tomu viz také kapitola 1.6.1.), jen s tím rozdílem, že namísto dlužníka dohodu uzavírá s manželem dlužníka insolvenční správce dlužníka. Pokud by předmětnou dohodu po prohlášení konkursu na svůj majetek uzavíral sám dlužník, byla by dle ust. § 270 odst. 1 insolvenčního zákona absolutně neplatná⁷⁶. Toto ustanovení tak rozšiřuje výčet absolutně neplatných smluv uzavíraných mezi manžely dle ust. § 269 odst. 1 insolvenčního zákona (vyjmenovaných v kapitole 3.1.) jen s odlišností v tom, že tato dohoda je neplatná, pokud byla uzavřena až po prohlášení konkursu, kdežto smlouvy uvedené dle ust. § 269 odst. 1 insolvenčního zákona jsou neplatné, pokud byly uzavřeny již v době po zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení. Zároveň toto ustanovení vytváří výjimku k ust. § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, dle něhož právní úkony týkající se majetkové podstaty, které učinil dlužník v době, kdy nebyl osobou s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě, jsou „pouze“ neúčinné vůči věřitelům dlužníka (k tomu viz kapitola 2.3.).

S ohledem na obecnou bezformálnost smluvních ujednání prolínající se celým občanským právem (k tomu viz ust. § 559 občanského zákoníku) je dle ust. § 739 občanského zákoníku vyžadována písemná podoba dohody o vypořádání společného jmění manželů pouze za předpokladu, že byla dohoda uzavřena za trvání manželství nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva (typicky nemovitě věci dle ust. § 560 občanského zákoníku). Pokud pak nebude mít dohoda o vypořádání společného jmění manželů požadovanou písemnou formu, je nutné postupovat dle ust. § 582 občanského zákoníku a vadu dodatečně zhojit, v případě, že nebude vada dodatečně zhojena (tzn. nebude následně vytvořena písemná podoba dohody) bude tato dohoda pro nedostatek formy neplatná. Dle JUDr. Jindřicha Psutky se bude ve spojení s ust. § 588 občanského zákoníku jednat o neplatnost absolutní, ke které musí soud přihlídnout i bez návrhu⁷⁷.

⁷⁶ K tomu viz také usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 1864/2013–B–23 (ve věci KSHK 41 INS 10685/2012) ze dne 14. 1. 2015.

⁷⁷ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

Protože insolvenční zákon neobsahuje zvláštní právní úpravu formy dohody o vypořádání společného jmění manželů v průběhu insolvenčního řízení, použije se přiměřeně i v těchto případech výše uvedené ustanovení občanského zákoníku.

Jak již bylo uvedeno v kapitole věnujícím se účinkům prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů, prohlášením konkursu dle ust. § 268 odst. 1 insolvenčního zákona zaniká pouze společné jmění manželů, na manželství nemá prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů žádný vliv, trvá tedy i nadále. Z výše uvedeného tak vyplývá, že pokud dochází k vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo okamžikem prohlášením konkursu na majetek manžela, bude písemná podoba dohody o vypořádání společného jmění manželů s ohledem na trvající manželství dlužníka a jeho manžela vždy požadována.

V předchozí kapitole bylo však předneseno, že v rámci insolvenčního řízení se vypořádává i společné jmění manželů, které zaniklo před prohlášením konkursu a nebylo doposud vypořádáno. V takovém případě by teoreticky po zániku společného jmění manželů společně se zánikem manželství byla písemná forma dohody vyžadována s poukazem na ust. § 1105 občanského zákoníku jen pokud je součástí majetku, jenž má být dohodou vypořádán věc nemovitá. Pokud ovšem insolvenční zákon ve svém ust. § 271 odst. 1 předpokládá k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené mezi insolvenčním správcem dlužníka a jeho manželem schválení dohody insolvenčním soudem, lze si jen těžko představit situaci, kdy insolvenční soud schvaluje dohodu v její konkrétní podobě (tak, aby mohl náležitě zhodnotit, zda byla uzavřena v souladu s právními předpisy a příp. zda není dohoda o vypořádání společného jmění manželů zřejmě nevýhodná pro věřitele dlužníka), která mu není předložena v písemné podobě. Z tohoto důvodu je zřejmé, že pro dohodu o vypořádání společného jmění manželů bude v rámci insolvenčního řízení písemná podoba na místě vždy.

Ostatně písemná podoba dohody o vypořádání společného jmění manželů bude obecně vhodnější i mimo insolvenční řízení. Ve většině případů se bude totiž jednat o jmění nemalé hodnoty a v případě možných následných neshod mezi manžely, resp. bývalými manžely, bude písemná forma garancí obsahu jejich vzájemné dohody. Předchozí právní úprava (ust. § 150 odst. 1 zákona

č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) písemnou podobu dohody o vypořádání společného jmění manželů koneckonců výslovně požadovala ve všech případech.

Jakýmsi utvrzením uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů a jejího obsahu, když uzavřít tuto dohodu jde až na uvedené výjimky jakýmkoli způsobem tedy i konkludentně⁷⁸, může sloužit potvrzení o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 739 odst. 2 občanského zákoníku, které doručí na žádost jeden z manželů (insolvenčního správce dlužníka) druhému (manželovi dlužníka) či naopak. Z podstaty věci bude potvrzení vyžadovat písemnou podobu a bude doručováno druhé straně dohody ve lhůtě přiměřené, jelikož zákon výslovně lhůtu pro doručení nestanoví. Zákon také neobsahuje požadavky na obsah potvrzení, mělo by však zřejmě obsahovat stejně jako dohoda samotná dostatečně určitý výčet majetkových hodnot, jež byly součástí společného jmění manželů, a určení, kterému z manželů dle dohody připadly jednotlivé majetkové hodnoty (věci) do vlastnictví. *„Žádá-li oprávněný manžel⁷⁹ o potvrzení vypořádání společného jmění manželů jen v určitém rozsahu, není důvodu mu nevyhovět – může usilovat klidně jen o potvrzení o vypořádání k jediné konkrétní věci“⁸⁰*. Pokud osoba vystupující na jedné straně dohody potvrzení na žádost nezašle, nemá to na uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů žádný vliv, protože potvrzení není obligatorní podmínkou uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů. Osoba vystupující na druhé straně dohody se však může domáhat uložení povinnosti potvrzení doručit žalobou u soudu.

Specifikem uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů v průběhu prohlášeného konkursu na majetek jednoho z manželů je požadavek na její schválení insolvenčním soudem, jakož i vyslovení souhlasu věřitelského výboru s jejím uzavřením. Insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů neschválí v případě, že je v rozporu s právními předpisy (zejména ust. § 737 a násl. občanského zákoníku, ale i s insolvenčním zákonem včetně základních zásad insolvenčního řízení) a pokud s ní nesouhlasí věřitelský výbor,

⁷⁸ Projev vůle učiněný nikoli slovně (např. kývnutím hlavy).

⁷⁹ Resp. strana dohody (v daném případě tedy i insolvenční správce).

⁸⁰ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

příp. zástupce věřitelů. Důvody nesouhlasu věřitelského výboru insolvenční soud nezkontroluje. Stanovisko věřitelského výboru je pro soud závazné a není možné jeho souhlas nahradit soudním rozhodnutím na základě žaloby o nahrazení projevu vůle (ust. § 161 odst. 3 občanského soudního řádu).⁸¹ Požadavek souhlasu věřitelského výboru je zde dán zejména z důvodu ochrany práv věřitelů, když věřitelský výbor dle ust. § 58 insolvenčního zákona chrání společný zájem věřitelů a v součinnosti s insolvenčním správcem přispívá k naplnění účelu insolvenčního zákona. V praxi většinou insolvenční správce dlužníka již při dohadování podmínek uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů postupuje v součinnosti s věřitelským výborem tak, aby předcházel případným zbytečným průtahům pro případ následného nesouhlasu věřitelského výboru s již téměř uzavřenou dohodou o vypořádání společného jmění manželů.

Dle ust. § 56 insolvenčního zákona je schůze věřitelů povinna věřitelský výbor ustanovit pouze jestliže je v insolvenčním řízení dlužníka více než 50 přihlášených věřitelů a nejedná-li se o řešení úpadku dlužníka oddlužením nebo nepatrný konkurs, v ostatních případech je volba věřitelského výboru zcela dobrovolná. Volba zástupce věřitelů namísto věřitelského výboru je dle ust. § 68 odst. 1 insolvenčního zákona taktéž pouze dobrovolná. Z těchto důvodů vykonává působnost věřitelského výboru v případě neexistence zvoleného věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů dle ust. § 61 odst. 2 insolvenčního zákona insolvenční soud. Za těchto okolností musí insolvenční soud udělit souhlas s dohodou o vypořádání společného jmění manželů jak v postavení věřitelského výboru, tak dohodu schválit v postavení insolvenčního soudu. V postavení věřitelského výboru zkoumá insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů zejména z pohledu její výhodnosti/nevýhodnosti pro věřitele dlužníka (tak, aby věřitelé byly ve smyslu ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona uspokojeni v co největším rozsahu) a jako insolvenční soud zkoumá, jak již bylo uvedeno výše, pouze zda je předmětná dohoda v souladu s právními předpisy a do jejího obsahu by neměl již nikterak zasahovat. Absence souhlasu insolvenčního soudu v postavení věřitelského výboru nebo schválení dohody insolvenčním soudem by vedlo k neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů.

⁸¹ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.

Tento přezkum, který činí insolvenční soud v postavení dvou odlišných subjektů, se může v některých ohledech překrývat, proto dle ust. § 66 odst. 3 insolvenčního zákona musí být úkon, který činí insolvenční soud v působnosti věřitelského výboru, řádně za takovýto úkon označen. V tomto ohledu se jeví tedy vhodným a přehledným řešením vydat usnesení, které bude obsahovat dva samostatné výroky, jeden, kterým insolvenční soud uděluje souhlas s dohodou o vypořádání společného jmění manželů v postavení věřitelského výboru, a druhý, jímž tuto dohodu jako insolvenční soud schvaluje. Ideálním je pak rozdělit souhlas s dohodou o vypořádání společného jmění manželů v postavení věřitelského výboru a schválení této dohody v postavení insolvenčního soudu do dvou samostatných procesních úkonů soudu.

Insolvenční soud schvaluje dohodu o vypořádání společného jmění manželů ve smyslu ust. § 88 insolvenčního zákona usnesením, proti kterému není dle ust. § 272 insolvenčního zákona odvolání přípustné. Je tomu tak z důvodu, že dohoda obsahuje souhlasný projev insolvenčního správce dlužníka a jeho manžela, jenž je schválen ze strany věřitelského výboru, a není tedy důvod tento konsenzus schválený insolvenčním soudem podrobovat přezkumu v odvolacím řízení⁸². Pokud by však insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů neschválil, proti tomuto rozhodnutí by již odvolání přípustné bylo. Oprávnění k podání tohoto odvolání mají však pouze účastníci dohody, tedy insolvenční správce nebo manžel dlužníka, nikoli samotný dlužník či věřitelé. Požadavek možnosti přezkumu zamítavého postoje insolvenčního soudu odpovídá zásadě autonomie vůle, kdy pokud se insolvenční správce dlužníka, manžel dlužníka i volený věřitelský výbor na obsahu dohody o vypořádání společného jmění manželů shodnou, měl by soud zasahovat do této dohody jen v omezeném rozsahu (rozpor dohody s právními předpisy) a jako takový by měl být přezkoumatelný.

Podle JUDr. Jolany Maršíkové je do výroku usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů vhodné uvést jednotlivé věci, jenž jsou předmětem vypořádání stejně jako i výši eventuální pohledávky manžela dlužníka

⁸² KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

vzniklé z tohoto vypořádání⁸³. Z nepatrné výšece usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů vydávaných u Krajského soudu v Praze, je zřejmé, že řada soudců přistupuje spíše k přiložení dohody o vypořádání společného jmění manželů k usnesení o jejím schválení jako přílohy, na kterou ve výroku o schválení pouze odkazují. Z důvodu předcházení možnosti vzniku překlepů či jiných chyb v usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů zejména v označení jednotlivých majetkových hodnot, jež mají být vypořádány, a s ohledem na častou rozsáhlost tohoto jmění, je postup spočívající v přiložení celého textu dohody a následný odkaz na její doslovné znění zjevně variantou vhodnější a s ohledem na právní úpravu i plně dostačující.

Do 31. 5. 2019 obsahoval insolvenční zákon ust. § 272 odst. 1, které upravovalo zvláštní způsob doručování rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, zda dohodu o vypořádání společného jmění manželů schvaluje, zvláště účastníkům dohody a věřitelskému výboru. V aktuálně účinném znění insolvenčního zákona tato úprava absentuje, a to z důvodu centralizace právní úpravy doručování ze strany soudu v rámci insolvenčního řízení do obecné úpravy doručování v ust. § 71 a násl. insolvenčního zákona.⁸⁴ Dle těchto ustanovení bude insolvenční soud nadále usnesení o schválení či neschválení dohody o vypořádání společného jmění manželů kromě doručení vyhláškou (zveřejněním v insolvenčním rejstříku) zasílat zvláštním způsobem dle ust. § 75 a ust. § 79 insolvenčního zákona insolvenčnímu správci dlužníka, manželovi dlužníka a věřitelskému výboru.

Dohoda o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 271 insolvenčního zákona nabývá účinnosti schválením insolvenčního soudu, resp. právní mocí rozhodnutí insolvenčního soudu o jejím schválení. Schválená dohoda má účinky pravomocného rozsudku ve smyslu ust. § 159 občanského soudního řádu a pro její zrušení obdobně platí ust. § 99 odst. 3 občanského soudního řádu o zrušení usnesení o schválení smíru. To znamená, že soud může následně rozsudkem dohodu o vypořádání společného jmění manželů, resp. usnesení o schválení této dohody, zrušit, a to pouze na návrh a za

⁸³ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kolektiv. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. Glosátor. ISBN 978-80-7502-257-8.

⁸⁴ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

předpokladu je-li podle hmotného práva neplatná (nebyla uzavřena v souladu s kogentními ustanoveními právních předpisů). Nebude se tedy jednat o případy rozporu s procesněprávními ustanovení (nesprávný postup soudu při schvalování dohody). Nejvyšší soud České republiky pak judikatorně dovodil, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená v průběhu konkursu na majetek jednoho z manželů mezi insolvenčním správcem dlužníka a manželem dlužníka není neplatná jen proto, že zvolený způsob vypořádání závazků patřících do společného jmění manželů nezavazuje věřitele ve smyslu ust. § 150 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník (nyní ust. § 737 odst. 1 občanského zákoníku).⁸⁵

Podat návrh (žalobu) o neplatnost dohody o vypořádání společného jmění manželů může jen účastník původního řízení (dohody), tedy insolvenční správce dlužníka či manžel dlužníka. Usnesení o schválení soudního smíru totiž zavazuje jen účastníky smíru a žalobu na zrušení smíru může tudíž podat jen účastník tohoto smíru.⁸⁶ Návrh musí být podán ve lhůtě tří let od právní moci usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů, přičemž tato lhůta je postavena naroveň lhůtě hmotněprávní, tudíž žaloba musí být v této lhůtě doručena soudu, nikoli pouze soudu odeslána.⁸⁷

Občanský soudní řád neupravuje speciálně věcnou a místní příslušnost soudu k rozhodování o podané žalobě, vychází se tudíž z obecného pravidla o věcné příslušnosti okresních soudu (ust. § 9 občanského soudního řádu) a místní příslušnosti soudu, v jehož obvodu má účastník, proti němuž žaloba směřuje, bydliště (ust. § 84 a § 85 občanského soudního řádu). V průběhu insolvenčního řízení dlužníka bude však uvedená žaloba patrně spadat pod ust. § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona, tedy pod spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém

⁸⁵ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 270/2009 ze dne 28. 7. 2011.

⁸⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1899/2007 ze dne 12. 8. 2008.

⁸⁷ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.

určení naléhavý právní zájem a tato žaloba bude projednána jako incidenční spor insolvenčním soudem ve smyslu ust. § 7a insolvenčního zákona.⁸⁸

Svou povahou je žaloba jakýmsi speciálním mimořádným opravným prostředkem⁸⁹, prolamuje totiž pravomocné rozhodnutí soudu a zasahuje do překážky *res judicata* (věci pravomocně rozhodnuté). V řízení o neplatnost dohody o vypořádání společného jmění manželů rozhoduje soud rozsudkem (ust. § 162 odst. 1 insolvenčního zákona) a pokud dospěje k závěru, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů byla uzavřena v rozporu s právními předpisy, zruší usnesení o schválení této dohody a k vypořádání společného jmění manželů musí dojít opětovně, a to buď novou dohodou o vypořádání společného jmění manželů či rozhodnutím soudu.

Pokud bude na majetek jednoho z manželů prohlášen nepatrný konkurs a nerozhodne-li schůze věřitelů jinak, k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů nebude nutný souhlas věřitelského výboru ani její schválení insolvenčním soudem (ust. § 315 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona). Uvedené ustanovení insolvenčního zákona vychází z požadavku rychlosti insolvenčního řízení, který se v nepatrném konkursu projevuje ještě o něco více než v konkursu klasickém. Otázkou však zůstává, zda by tento požadavek měl převážit nad kontrolou činnosti insolvenčního správce ze strany věřitelského výboru a insolvenčního soudu.

Nepatrný konkurs lze dle ust. § 314 odst. 1 prohlásit na majetek dlužníka, který je fyzickou osobou a není podnikatelem⁹⁰, nebo jehož obrat za poslední předcházející účetní období nepřesáhl 2 000 000 Kč a nemá více než 50 věřitelů. Tyto skutečnosti však nevypovídají vůbec nic o rozsahu společného jmění dlužníka a jeho manžela. V tomto ohledu tedy není zřejmé, z jakého důvodu došlo k zakotvení odlišné právní úpravy týkající se vypořádání společného jmění manželů dohodou v rámci konkursu a v rámci nepatrného konkursu, přičemž

⁸⁸ K tomu viz rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 80 ICm 3666/2019 (ve věci KSPH 36 INS 28162/2012) ze dne 9. 6. 2021.

⁸⁹ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jirí, DOLEŽÍLEK, Jirí a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.

⁹⁰ K tomu viz rovněž usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 18/2009-A-29 (ve věci KSPL 27 INS 2013/2008) ze dne 6. 2. 2009.

i důvodová zpráva⁹¹ v tomto ohledu kromě požadavku podstatného zjednodušení řízení mlčí.

Nicméně žádné ustanovení insolvenčního zákona nebrání insolvenčnímu správci i přes znění ust. § 315 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona informovat o svém postupu při uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů s manželem dlužníka insolvenční soud a zejména pak věřitele prostřednictvím věřitelského výboru. Pokud pak budou věřitelé dlužníka přesvědčeni o nutnosti jejich souhlasu s touto dohodou, příp. budou vyžadovat její následné schválení insolvenčním soudem, mohou dle ust. § 315 odst. 1 insolvenčního zákona na schůzi věřitelů rozhodnout o tom, že tato odchylka se v daném insolvenčním řízení neužije.

S ohledem na absenci požadavku schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů v rámci nepatrného konkursu dlužníka může mít neschválení této dohody insolvenčním soudem pak dopad i na samotnou povahu dohody, nebude totiž ve smyslu ust. § 271 odst. 3 insolvenčního zákona mít účinky pravomocného rozsudku. Zákon totiž účinky pravomocného rozsudku přiznává výslovně pouze dohodě o vypořádání společného jmění manželů schválené insolvenčním soudem.

3.3. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu

Pokud se z jakýchkoli důvodů uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů nepovede (insolvenční správce s manželem dlužníka nenaleznou konsensus, věřitelský výbor neudělí souhlas či uzavřená dohoda nebude následně schválena insolvenčním soudem) je insolvenční správce, po prohlášení konkursu na majetek dlužníka dle ust. § 270 odst. 1 insolvenčního zákona oprávněn za dlužníka navrhnout vypořádání společného jmění manželů soudem. Uvedené nevylučuje možnost manžela dlužníka, aby vypořádání navrhl sám jako první, pasivně věcně legitimovaným však bude v řízení na místo dlužníka jeho insolvenční správce. Návrh na vypořádání společného jmění manželů se po

⁹¹ Důvodová zpráva k insolvenčním zákonu. Dostupná na: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>

prohlášení konkursu na majetek dlužníka podává u insolvenčního soudu dlužníka a je řešen v jeho rámci jako incidenční spor dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona. „*S ohledem na existenci této speciální úpravy lze dojít k závěru, že je vyloučeno, aby vypořádání společného jmění manželů bylo řešeno pouze jako předběžná otázka v rámci rozhodnutí insolvenčního soudu o vydání výtěžku zpeněžení, což bylo rovněž v minulosti judikatorně potvrzeno.*“⁹²

Jak vyplývá z ust. § 273 odst. 1 insolvenčního zákona pokud však již bylo u obecného soudu řízení o vypořádání společného jmění manželů před prohlášením konkursu na majetek dlužníka zahájeno (jedná se o případy, kdy společné jmění manželů zaniklo nikoli prohlášením konkursu, ale na základě jiných skutečností před jeho prohlášením) a nebylo doposud pravomocně skončeno, řízení se ve smyslu ust. § 266 odst. 1 insolvenčního zákona nepřerušuje, jen se insolvenční správce dlužníka prohlášením konkursu na majetek dlužníka stává namísto dlužníka účastníkem tohoto řízení. K této záměně účastníků řízení dochází přímo ze zákona, nikoli ve smyslu ust. § 92 odst. 2 občanského soudního řádu. Obecný soud tudíž o této záměně není povinen vydávat žádné rozhodnutí, uvedenou skutečnost pouze vezme na vědomí a od této chvíle nadále jedná s insolvenčním správcem dlužníka místo dlužníka samotného.

Problematické se může jevit, jak se o prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů obecný soud, u něhož je vedeno řízení o vypořádání společného jmění manželů, dozví. V daném případě budou obecné soudy zřejmě nuceni spoléhat se přímo na účastníky řízení, nebo na samotného insolvenčního správce, který jim danou skutečnost oznámí, neboť neustálá kontrola insolvenčního rejstříku není v celém průběhu soudního řízení zcela možná. Insolvenční správce dlužníka ovšem bude muset vedení řízení o vypořádání společného jmění manželů před obecným soudem zjišťovat od dlužníka či jeho manžela.

Z výše uvedeného pravidla upraveného v ust. § 273 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že řízení o vypořádání společného jmění manželů může v průběhu insolvenčního řízení manžela probíhat buď u obecného soudu nebo

⁹² KALNÝ, Miroslav. Vypořádání *společného jmění manželů* v insolvenčních souvislostech. *Soudce*. Wolters Kluwer, 2019, XXI. (4/2019), str. 40-43, ISSN 12115347.

u insolvenčního soudu, přičemž věcná příslušnost konkrétního soudu se bude posuzovat v závislosti na tom, kdy k zahájení tohoto řízení došlo, zda před prohlášením konkursu či až po něm. A to bez ohledu na to, zda následně dojde ke zrušení usnesení o prohlášení konkursu, neboť účinky prohlášení konkursu nastávají dle ust. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona zveřejněním rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku a dle ust. § 11 odst. 1 věta druhá občanského soudního řádu pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení⁹³.

Insolvenční zákon v ust. § 273 odst. 2 myslí v určitém rozsahu i na případy souběhu řízení o vypořádání společného jmění manželů u obecného soudu zahájeného před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, v jehož rámci prohlášením konkursu vstupuje do řízení namísto dlužníka jeho insolvenční správce, a uzavření dohody o vypořádání tohoto jmění dle ust. § 270 insolvenčního zákona. Pokud insolvenční soud dohodu uzavřenou mezi insolvenčním správcem dlužníka a jeho manželem nechválí a proti tomuto usnesení podá některý z účastníků této dohody odvolání, je obecný soud povinen řízení o vypořádání společného jmění manželů přerušit, a to až do rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti usnesení o neschválení dohody o vypořádání společného jmění manželů. Požadavek přerušení řízení před obecným soudem vychází z principu upřednostňování řešení sporů prostřednictvím smířčího řízení, v daném případě dohodou, upraveného v ust. § 67 a násl. občanského soudního řádu. Z logiky věci poté obecný soud, pokud odvolací soud usnesení insolvenčního soudu o neschválení dohody o vypořádání společného jmění manželů potvrdí, bude v řízení o vypořádání společného jmění manželů pokračovat, pokud by však odvolací soud rozhodnutí insolvenčního soudu změnil tak, že by dohodu o vypořádání společného jmění manželů schválil, bude obecný soud nucen řízení o vypořádání společného jmění manželů pro překážku věci pravomocně rozhodnuté zastavit⁹⁴, protože jak již bylo uvedeno výše dohoda o vypořádání společného jmění manželů schválená insolvenčním soudem má dle ust. § 271 odst. 3 insolvenčního zákona účinky pravomocného rozsudku.

⁹³ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 127/2022-26 (ve věci 74 ICm 2458/2021, KSPH 67 INS 25884/2020) ze dne 10. 3. 2022.

⁹⁴ ust. § 104 odst. 1 občanského soudního řádu

Insolvenční zákon však nikterak neřeší situaci souběhu řízení o vypořádání společného jmění manželů u obecného soudu zahájeného před prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů a následné zahájení jednání o možném uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení dlužníka, výše uvedené pravidlo dopadá totiž až na fázi po neschválení dohody insolvenčním soudem. Jelikož v ust. § 273 odst. 1 věta druhá insolvenční zákon jasně stanoví, že řízení o vypořádání společného jmění manželů vedené u obecného soudu zahájené před prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů nemůže v době trvání účinků rozhodnutí o úpadku dlužníka skončit smírem, je insolvenční správce a manžel dlužníka nucen případný konsenzus vypořádání společného jmění manželů řešit výhradně prostřednictvím dohody o vypořádání společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení dlužníka. V takovém případě je na místě navrhnout obecnému soudu přerušeni řízení o vypořádání společného jmění manželů ve smyslu ust. § 110 občanského soudního řádu. Insolvenční správce totiž bude potřebovat dostatečný časový prostor pro získání souhlasu věřitelského výboru s dohodou a k následnému schválení insolvenčním soudem. Pokud k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů následně nedojde, mohou účastníci řízení požádat u obecného soudu o pokračování v řízení dle ust. § 111 odst. 4 občanského soudního řádu. Jestliže však k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů dojde se všemi účinky stanovenými v ust. § 271 odst. 3 insolvenčního zákona, obecný soud řízení buď z důvodu nenavrnutí pokračování v řízení dle ust. § 111 odst. 4 občanského soudního řádu nebo překážky věci pravomocně rozhodnuté dle ust. 104 odst. 1 občanského soudního řádu, případně z důvodu zpětvzetí žaloby ve smyslu ust. § 96 odst. 2 občanského soudního řádu nebo odpadnutí předmětu řízení dle ust. § 104 odst. 1 občanského soudního řádu zastaví (zvolení procesně správného postupu bude záležet na okamžiku vydávání rozhodnutí soudu o zastavení řízení).

Jelikož insolvenční zákon neobsahuje speciální právní úpravu pro vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu, použijí se, a to ať už v řízení před obecným soudem nebo před insolvenčním soudem, opět přiměřeně ustanovení občanského zákoníku, jakožto *lex generalis*, za současného důrazu na zásady insolvenčního řízení (k tomu viz kapitola 2.). Specifickým je v řízení o vypořádání společného jmění manželů zejména postavení účastníků řízení,

každý z nich totiž vystupuje svým způsobem, jak v pozici žalobce tak žalovaného (tzv. iudicium duplex)⁹⁵ Návrhy na rozšíření toho co má být rozhodnutím soudu ze společného jmění manželů vypořádáno tak mohou podávat jak insolvenční správce tak manžel dlužníka, aniž by se současně jednalo o klasický vzájemný návrh. Je však poté na každém z nich, aby unesl břemeno důkazní, že uvedený majetek skutečně do společného jmění manželů náleží. Vedení řízení na základě dalšího samostatného návrhu druhého manžela na vypořádání společného jmění manželů by bránila překážka litispendence⁹⁶ (věci zahájené) a jako takové by muselo být soudem pro tuto překážku zastaveno⁹⁷. Určitá vzájemnost návrhu na vypořádání společného jmění manželů se projevuje také tím, že ke zpětvzetí návrhu na vypořádání společného jmění manželů učiněného před začátkem jednání ve věci samé je nutný souhlas druhého účastníka řízení⁹⁸.

Návrh na vypořádání společného jmění manželů soudním rozhodnutím a zároveň i další návrhy na rozšíření jmění, které má být rozhodnutím soudu vypořádáno, jakož i návrhy uplatňující vnosy či zápočty jednoho z manželů (k tomu viz níže), je obecně nutné podat ve lhůtě tří let od zániku, zrušení nebo zúžení společného jmění manželů. V opačném případě by došlo k vypořádání společného jmění manželů, příp. jeho části, která nebyla k vypořádání rozhodnutím soudem navržena, na základě nevyvratitelné domněnky dle ust. § 741 občanského zákoníku, která nemůže být ani rozhodnutím soudu již nikterak zvrácena⁹⁹. Takový návrh by musel být soudem zamítnut¹⁰⁰. Pokud však byla žaloba, příp. i další návrh druhého manžela, podána před uplynutím této lhůty může soud o vypořádání společného jmění manželů v daném rozsahu rozhodnout i po uplynutí lhůty tří let od zániku společného jmění manželů.

S ohledem na to, že insolvenční zákon neobsahuje speciální právní úpravu týkající se lhůty pro podání návrhu na vypořádání společného jmění manželů,

⁹⁵ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 3371/2019 ze dne 21. 1. 2020.

⁹⁶ K tomu viz náleží Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 1860/12 ze dne 20. 6. 2013.

⁹⁷ ust. § 104 odst. 1 občanského soudního řádu

⁹⁸ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2858/2018 ze dne 28. 8. 2018.

⁹⁹ SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. Právní fórum*. [online]. Wolters Kluwer, 2010, (5/2010). Dostupné na ASPI (LIT36019CZ).

¹⁰⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

bude i v případě prohlášení konkursu na majetek jedno z manželů a s tím spojený zánik společného jmění manželů nutné návrh jeho vypořádání podat ve lhůtě tři let od prohlášení konkursu na majetek dlužníka, příp. od zániku společného jmění manželů na základě jiné skutečnosti než prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů. Výjimku tvoří, jak již bylo uvedeno v kapitole 3.1., vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo již před prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů a tři letá lhůta dle ust. § 741 občanského zákoníku by uplynula mezi okamžikem, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, a okamžikem prohlášení konkursu, kde dle ust. § 269 odst. 2 insolvenčního zákona bude moci insolvenční správce návrh na vypořádání společného jmění manželů podat v dodatečné lhůtě šesti měsíců od prohlášení konkursu.

Obecná tříletá lhůta pro zahájení řízení o vypořádání společného jmění manželů se rovněž neuplatní v případě stavění této lhůty ve smyslu ust. § 268 odst. 3 insolvenčního zákona, tj. pokud společné jmění manželů do prohlášení konkursu zaniklo, bylo zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu a nebylo doposud vypořádáno a lhůta dle ust. § 741 občanského zákoníku má uplynout nejpozději do šesti měsíců od prohlášení konkursu. Na první pohled působí uvedené stavění obecné tříleté lhůty pouze v uvedených specifických případech zániku či zúžení společného jmění manželů před prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů nelogicky. V ostatních případech totiž insolvenční zákon stavění lhůty nestanoví, a to ani v případě zániku společného jmění manželů prohlášením konkursu. S ohledem na požadavek rychlého uspokojení věřitelů, na nějž je zejména v případě řešení úpadku dlužníka prostřednictvím konkursu kladen velký důraz, se jeví lhůta tří let od prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů poskytnutá zejména insolvenčnímu správci dlužníka ke zhodnocení jmění náležejícího do společného jmění manželů a podání návrhu na jeho vypořádání dostatečná.

Na rozdíl od jiných incidenčních sporů vyjmenovaných v ust. § 159 odst. 1 insolvenčního zákona se v případě podání žaloby o vypořádání společného jmění manželů po uplynutí lhůty tří let od zániku společného jmění manželů dle ust. § 741 občanského zákoníku, neuplatní pravidlo obsažené v ust. § 160 odst. 4 insolvenčního zákona. Dle tohoto ustanovení platí totiž v rámci projednávání

incidenčního sporu výjimka, umožňující soudu žalobu podanou opožděně odmítnout. Jelikož však insolvenční zákon lhůtu pro podání žaloby o vypořádání společného jmění manželů neupravuje, tato nemůže být ve smyslu tohoto ustanovení opožděnou a proto bude nutné v případě, že je již společné jmění manželů před podáním žaloby vypořádáno fikcí dle ust. § 741 občanského zákoníku, žalobu zamítnout.

Specifická situace, kromě postavení účastníků řízení, v řízení o vypořádání společného jmění manželů nastává i v případě vázanosti soudu předmětným návrhem na vypořádání společného jmění manželů. Soud je jím totiž vázán jen v určitém rozsahu. Na jednu stranu rozhodnutím soudu o vypořádání společného jmění manželů může být rozhodnuto jen o majetkových hodnotách, jejichž vypořádání insolvenční správce či manžel dlužníka, příp. oba, k vypořádání navrhl¹⁰¹. Soudem může být tak rozhodnuto jen o části majetku do společného jmění manželů náležejícího, v tomto ohledu je nutné stejně jako u dohody o vypořádání společného jmění manželů, aby jednotlivé majetkové hodnoty byly popsány dostatečně určitě (ust. § 1 041 občanského zákoníku). Na druhou stranu soud však bude vždy zkoumat, zda předmětné hodnoty skutečně náležely k okamžiku zániku, zrušení nebo zúžení společného jmění manželů do společného jmění manželů (ust. § 740 věta druhá občanského zákoníku). Soud se také může od návrhu manželů odchýlit ve smyslu ust. § 153 odst. 2 občanského soudního řádu zejména v tom, jak jednotlivé hodnoty vypořádá, přičemž k tomu mu bude sloužit zejména ust. § 742 občanského zákoníku. Vždy však bude soud při svém rozhodování vázán zákonem (čl. 95 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky). Uvedené pak bude ve smyslu ust. § 212 písm. c) občanského soudního řádu platit i pro vázanost odvolacího soudu rozsahem podaného odvolání¹⁰².

S ohledem na vypořádávání společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení, jehož jednou ze základních zásad je co nejvyšší uspokojení věřitelů, bude žádoucí, aby došlo pokud možno k vypořádání majetku v takovém rozsahu, aby byla tato zásada naplněna. To znamená, že bude zejména na insolvenčním správci, aby navrhl vypořádání společného jmění manželů v co

¹⁰¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3000/2011 ze dne 11. 12. 2012.

¹⁰² K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3307/2006 ze dne 5. 2. 2008.

nejvyšším rozsahu, aby mohli být věřitelé v co nejvyšší míře uspokojeni a zároveň aby nedocházelo později k rozepřím ohledně nevypořádaného majetku.

Soud ve věci vypořádání společného jmění manželů rozhoduje dle ust. § 152 občanského soudního řádu rozsudkem, přičemž v jednotlivých výrocích rozsudku musí být jasně a určitě uvedeno, kterému z manželů a jaké právo bylo přikázáno či povinnost uložena a v jakém rozsahu. Jednotlivé věci musí být, zejména s ohledem na následný zápis změny vlastnického práva do příslušných veřejných seznamů, jednoznačně a přesně určeny¹⁰³. Jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3307/2006 ze dne 5. 2. 2008 všechny výroky provádějící toto vypořádání nabývají právní moci současně, resp. není možné, aby některý z výroků nabyl právní moci samostatně. Z uvedeného jasně plyne, že v řízení o vypořádání společného jmění manželů nepřichází v úvahu rozhodnutí soudu částečným/mezitímním rozsudkem ve smyslu ust. § 152 odst. 2 věta druhá občanského soudního řádu. Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 4272/2007 ze dne 26. 3. 2009 není naopak vyloučeno rozhodnutí soudu rozsudkem pro uznání. Občanský zákoník také nevylučuje rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů prostřednictvím smíru dle ust. § 67 a ust. § 99 občanského soudního řádu, přičemž soudním smírem mohou být vypořádány i jiné vzájemné nároky než pouze ty, které náleží do společného jmění manželů či jsou předmětem soudního řízení.¹⁰⁴

Nicméně jak již bylo uvedeno výše insolvenční zákon v ust. § 273 odst. 1 věta druhá stanoví, že po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku (nikoli trvání účinků prohlášení konkursu jako např. v ust. § 276 insolvenčního zákona týkající se nemožnosti vzniku nového společného jmění manželů) nemůže řízení o vypořádání společného jmění manželů před obecným soudem skončit soudním smírem. Toto omezení je s ohledem na předešlá ustanovení týkající se uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů zcela logické. Uzavřením soudního smíru mezi insolvenčním správcem a manželem dlužníka by totiž zjevně docházelo k obcházení věřitelského výboru, který s dohodou o vypořádání společného jmění manželů musí souhlasit, avšak jeho souhlas s uzavřeným

¹⁰³ SPÁČIL, Jirí a DVOŘÁK, Jan. *Vypořádání společného jmění manželů v soudním řízení. Právní fórum*. [online]. Wolters Kluwer, 2007, (7/2007). Dostupné na ASPI (LIT28952CZ).

¹⁰⁴ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5170/2007 ze dne 27. 4. 2009.

smírem v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů vedeným u obecného soudu, by vyžadován nebyl, což je zcela nežádoucí. Rovněž by zde absentovalo schválení insolvenčním soudem. Soudní smír uzavřený v rozporu s ust. § 273 odst. 1 insolvenčního zákona by byl absolutně neplatný, neboť ve smyslu ust. § 588 občanského zákoníku odporuje zákonu.

Situace v případě rozhodování o vypořádání společného jmění manželů insolvenčním soudem v rámci incidenčního sporu dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona je však nepatrně odlišná. Zákon výslovně nestanoví, že toto řízení nemůže skončit smírem. Nejvyšší soud České republiky však ve svém rozsudku sp. zn. 29 ICdo 108/2017 ze dne 29. 7. 2019 dospěl k závěru, že *u kombinovaného typu sporu, jímž je incidenční spor o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela (§ 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona) vylučuje možnost skončit řízení soudním smírem jiný mechanismus schvalování případné dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené insolvenčním správcem dlužníka; srov. § 271 a § 272 insolvenčního zákona.*

V daném případě byla nicméně Nejvyšším soudem České republiky primárně řešena problematika možnosti uzavření smíru v rámci odpůrčích žalob dle ust. § 159 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona, nikoli v rámci vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona. Uvedený závěr je tak obsažen pouze v odůvodnění předmětného rozhodnutí, a to bez jakéhokoli bližšího zdůvodnění či rozebrání daného problému. Jediné co Nejvyšší soud České republiky v uvedeném závěru předestřel je vyloučení možnosti skončit řízení o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona smírem z důvodu mechanismu schvalování případné dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené insolvenčním správcem dlužníka dle ust. § 271 a § 272 insolvenčního zákona.

V předmětných ustanovení insolvenčního zákona, jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2., je obsažen požadavek vyslovení souhlasu věřitelského výboru s dohodou a její schválení insolvenčním soudem. Na rozdíl od řízení o vypořádání společného jmění manželů před obecným soudem, však smír uzavřený v rámci incidenčního sporu souhlas věřitelského výboru ve smyslu ust. § 162 insolvenčního zákona vždy vyžaduje. Dle ust. § 99 odst. 2 občanského soudního

řádu je rovněž nutné, aby konsenzus účastníků řízení ve formě smíru soud poté co dojde k závěru, že není v rozporu s právními předpisy, schválil. Skončení incidenčního řízení o vypořádání společného jmění manželů smírem tak nemůže obcházet ustanovení týkající se dohody o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 271 a § 273 insolvenčního zákona. Je zde zachována potřeba jak souhlasu věřitelů prostřednictvím věřitelského výboru tak kontrola, zda smírné vyřešení sporu neodporuje právním předpisům.

Jediné, co může činit potíže, je otázka, zda schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů insolvenčním soudem je postavena na roveň schválení smíru senátem, jenž daný incidenční spor rozhoduje. Respektive, zda lze za insolvenční soud považovat i incidenční senát incidenční spor řešící. V rámci jednotlivých krajských soudů, jenž jsou k rozhodování insolvenčních řízení a incidenčních sporů věcně příslušní, není totiž praxe přidělování incidenčních sporů jednotlivým insolvenčním senátům jednotná. Na Krajském soudě v Praze například incidenční spory dle rozvrhu práce rozhodují specializované senáty, nejedná se tak o senáty, kteří řeší samotné insolvenční řízení dlužníka. Insolvenční soud však žádným způsobem toto uspořádání nereflektuje a hovoří pouze o insolvenčním soudu, který je příslušný pro rozhodování o insolvenčním řízení i incidenčních sporech (k tomu viz ust. § 7a a 7b insolvenčního zákona). Z uvedeného tak vyplývá, že souhlas incidenčního senátu se smírem plně nahrazuje souhlas insolvenčního soudu s dohodou o vypořádání společného jmění manželů. Lze si ovšem představit i situaci, kdy si incidenční senát vyžádá schválení smíru i insolvenčním senátem, jenž má dle rozvrhu práce přidělené insolvenční řízení dlužníka. Pokud by však uzavřený smír měl veškeré náležitosti dohody o vypořádání společného jmění manželů, souhlas s jeho uzavřením by udělil věřitelský výbor a byl by rovněž schválen insolvenčním soudem (insolvenčním senátem) jevílo by se následné schválení smíru senátem, který incidenční spor řeší, nadbytečné. Byla by totiž uzavřena dohoda o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 271 a § 273 insolvenčního zákona.

V závislosti na nejednoznačnosti a složitosti výše nastíněného postupu se jeví i za těchto okolností nejvhodnějším vést účastníky řízení spíše k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 271 a § 272

insolvenčního zákona s následným odpadnutím předmětu sporu v incidenčním sporu dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

Ve výroku rozhodnutí, jímž společné jmění manželů vypořádává, by měl soud jasně a určitě stanovit, které konkrétní majetkové hodnoty náleží tomu kterému manželovi a v jakém konkrétním rozsahu nebo případně v jakém rozsahu se návrh zamítá. Soud může rozhodnutím zároveň uložit účastníkům konkrétní povinnost, typicky povinnost věc do majetkové podstaty dlužníka nebo druhému manželovi vydat. Ve výroku však soud nemusí uvádět to, co jeden z manželů vynaložil na společné jmění manželů ze svého výlučného majetku. K tomuto soud jen přihlíží, což náležitě uvede a osvětlí v odůvodnění rozhodnutí.¹⁰⁵

Jak již bylo výše uvedeno, určitým vodítkem soudu pro rozhodování o vypořádání společného jmění manželů bude ust. § 742 občanského zákoníku, které stanoví základní pravidla pro vypořádání, žádná konkrétní pravidla jak jednotlivé majetkové hodnoty vypořádat však zákon nestanoví. Bude tak jen na soudu, aby v konkrétních případech zvážil specifika daného případu a provedl vypořádání společného jmění manželů dle svého uvážení, když jak již bylo uvedeno výše v rozhodování, jak jednotlivé majetkové hodnoty vypořádá, není vázán ani návrhem účastníků řízení. V tomto ohledu je pak kladen velký důraz na řádné odůvodnění rozsudku, jímž soud o věci rozhoduje. V usnesení sp. zn. 22 Cdo 1281/2012 ze dne 26. 3. 2014 Nejvyšší soud České republiky dokonce dovedl, že rozsah volnosti uvážení soudu rozhodujícího v nalézacím řízení je tak široký, že jeho úvahu, na jejímž základě rozhodl o přikázání věci každému z účastníků řízení, by dovolací soud mohl zpochybnit jen v případě, že by byla zjevně nepřiměřená, resp. kdyby nezahrnula právně významné skutečnosti.

V ust. § 742 odst. 1 písm. a) občanský zákoník stanoví, že podíly obou manželů na vypořádaném jmění jsou stejné, což odpovídá zásadě rovného postavení manželů. Uvedené pravidlo není možné vykládat tak, že ze společného jmění manželů získá každý z manželů reálnou polovinu vypořádávaného jmění,

¹⁰⁵ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

jedná se pouze o podíly na vypořádaném jmění, jež mají být pokud možno ve stejné majetkové hodnotě.

Požadavek rovných podílů nemusí být však při rozhodování soudu za všech okolností dodržen¹⁰⁶. Judikatura, jež vznikla převážně za trvání účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a jež je plně použitelná i na současnou právní úpravu¹⁰⁷, dovodila možnost disparity (nepoměru) podílů. Odklon od pravidla o rovnosti vypořádacích podílů musí být opodstatněn konkrétními výjimečnými okolnostmi případu¹⁰⁸ a může se vztahovat na veškeré položky náležející do společného jmění manželů či jen na některé z nich¹⁰⁹. Určení rozsahu disparity vypořádacích podílů je pak plně na úvaze soudu, který zohlední všechny okolnosti případu¹¹⁰. Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5384/2015 ze dne 20. 4. 2016 mohou být důvodem vedoucím k disparitě vypořádacích podílů například negativní okolnosti v manželství (domácí násilí, závislosti aj.), jakož i zohlednění principu zásluhovosti (k tomu viz níže výklad k ust. § 742 odst. 1 písm. f) občanského zákoníku). Příčiny rozvratu samotného manželství (např. mimomanželský vztah¹¹¹) nejsou pro stanovení výše podílů manželů významné, pokud ovšem neměly přímý dopad na hospodaření se společným majetkem nebo na péči o rodinu¹¹². Soud rovněž při stanovení disparity dle ust. § 742 odst. 1 písm. d), e) a f) občanského zákoníku přihlédne k potřebám nezaopatřených dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, a k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění manželů.

¹⁰⁶ FRANCOVÁ, Marie a DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹⁰⁷ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2362/2018 ze dne 21. 11. 2018.

¹⁰⁸ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3174/2007 ze dne 4. 11. 2008.

¹⁰⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2914/99 ze dne 25. 10. 2001.

¹¹⁰ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1781/2004 ze dne 30. 5. 2005.

¹¹¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2921/2005 ze dne 19. 3. 2007.

¹¹² K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3110/2010 ze dne 22. 8. 2011.

Ust. § 742 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku určuje pro vypořádání společného jmění manželů pravidlo, že každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výlučný majetek (tzv. zápočet). Z logiky věci je cílem této právní úpravy nahradit majetek, který ušel ze společného jmění manželů, a to pouze v rozsahu, ve kterém byl použit ke zhodnocení výlučného majetku jednoho z manželů. Povinnost náhrady vyplývá přímo ze zákona, nicméně soud může k uvedenému přihlídnout jen v případě, že se o takové skutečnosti z podání dlužníků dozví, přičemž k uplatnění nároku musí opět dojít ve lhůtě tří let stanovené v ust. § 741 občanského zákoníku, protože jinak by nemohl soud o vypořádání společného jmění manželů v uvedeném rozsahu po uplynutí lhůty již rozhodnout. Co se týče věcí osobní potřeby, které tvoří dle ust. § 709 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku výlučný majetek jednoho z manželů, platí, že šlo-li o věc nikoliv obvyklé osobní potřeby, věc mající mimořádnou hodnotu, jednalo se o mimořádný výdaj, nahradí manžel, co ze společného majetku bylo na tento majetek vynaloženo, v ostatních případech se bude jednat o plnění v rámci vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely¹¹³.

Při konkrétním vypořádání společného jmění manželů pak soud na základě uvedeného pravidla přičte hodnotu investice provedené ve prospěch výlučného majetku manžela k celkové hodnotě jmění náležejícího do společného jmění manželů, to poté podle dalších pravidel o vypořádání společného jmění manželů rozdělí (zpravidla na stejné podíly) a z podílu náležejícího manželovi, jehož výlučný majetek byl zhodnocen, poté hodnotu plnění poskytnutého ze společného jmění manželů na jeho výlučný majetek odečte.¹¹⁴

Na pravidlo náhrady vynaložených prostředků na zhodnocení výlučného majetku jednoho z manželů plně navazuje pravidlo uvedené v ust. § 742 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku, tedy že naopak každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výlučného majetku vynaložil na majetek společný (tzv. vnos). Dle uvedeného ustanovení se jedná pouze o právo jednoho z manželů vynaložené prostředky požadovat, bude tedy opět na účastnících řízení, zda předmětné vnosity uplatní tak, aby se jimi mohl soud při vypořádání

¹¹³ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹¹⁴ tamtéž

společného jmění manželů zabývat. Pokud by soud provedl zápočet, aniž by některý z účastníků požádal o vrácení určité částky vynaložené z jeho oddělených prostředků na pořízení společné věci, jednalo by se o překročení návrhu nad rámec ust. § 153 odst. 2 občanského soudního řádu¹¹⁵. Uplatnit své právo na náhradu vynaložených nákladů u soudu může každý z manželů v obecné lhůtě tří let od zániku společného jmění manželů, jinak, jak již bylo několikrát zmiňováno, nastupuje zákonná nevyvratitelná domněnka vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 741 občanského zákoníku a manželé tak možnost tuto pohledávku požadovat ztrácí¹¹⁶.

Posouzení toho, zda se bude v konkrétních případech jednat o vnos, bude na soudu. Obecně se ale bude jednat o vynaložení určitých prostředků z výlučného majetku manžela na společný majetek (nikoli na výlučný majetek druhého manžela¹¹⁷), jeho zhodnocení, uchování, zabránění jeho poškození či zničení ale zřejmě i například vynaložením prostředků, které by jinak musely být vynaloženy ze společného jmění manželů. Lze si rovněž představit i případy, kdy byly použity výlučné prostředky jednoho z manželů pouze z části, a z části se jednalo o prostředky společné. Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2480/2010 ze dne 28. 11. 2012 je nutné striktně odlišovat institut rozšíření společného jmění manželů a vypořádání vnosu z výlučného majetku do majetku společného, přičemž samotné rozšíření společného jmění manželů vnos nepředstavuje.

Uplatněný vnos bude soud při vypořádání společného jmění manželů zohledňovat tak, že stanoví výši majetku náležejícího do společného jmění manželů, od této částky odečte jednotlivé vnosi manželů, následně dojde k určení podílů manželů dle stanovených pravidel, k těmto podílům se přičte manželem provedený vnos, případně se odečte polovina společného dluhu, který byl přikázán k zaplacení druhému manželovi. Výsledná hodnota se porovná s hodnotou majetku, který je manželovi přikazován, je-li mu přikazován majetek o vyšší hodnotě, je třeba mu uložit povinnost vyrovnat takto určenou výši podílů

¹¹⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 999/2006 ze dne 9. 11. 2006.

¹¹⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2903/2005 ze dne 26. 4. 2007.

¹¹⁷ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1574/2003 ze dne 31. 3. 2004.

v penězích, má-li dostat majetek o hodnotě nižší, než jaká na něj připadá, musí mu druhý účastník rozdíl doplatit ¹¹⁸.

Ust. § 742 odst. 2 občanského zákoníku se pak věnuje stanovení hodnoty vnosů a zápočtů, přičemž reaguje zejména na skutečnost, že od vynaložení prostředků do společného jmění manželů či ze společného jmění manželů může do doby rozhodování o vypořádání společného jmění manželů uplynout i velmi dlouhá doba. Hodnota zápočtu či vnosu se tak započítává podle toho jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění manželů bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

Další skutečností, kterou je soud při vypořádání společného jmění manželů dle ust. § 742 odst. 1 občanského zákoníku povinen zohlednit, jsou potřeby nezaopatřených dětí. Za nezaopatřené děti obecně se dle veřejného práva považují děti do skončení povinné školní docházky, děti do 26. let, které se soustavně připravují na budoucí povolání nebo se nemohou soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat soustavnou výdělečnou činnost¹¹⁹. Nezaopatřenost dítěte však bude v rámci soukromého práva vždy v konkrétním případě na posouzení soudu, jelikož občanský zákoník (soukromé právo) definici nezaopatřeného dítěte neobsahuje. Jednotlivé potřeby nezaopatřených dětí se budou při vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu projevovat zejména příkázáním určitých věcí do vlastnictví manžela, jemuž budou nezaopatřené děti přikázány do péče (např. byt, ve kterém bude manžel, který pečuje o společné děti bydlet), výše jednotlivých podílů manželů by však neměla být obecně ovlivněna, jelikož druhému manželovi bude zpravidla stanoveno rozhodnutím soudu výživné na dítě.

Výše jednotlivých podílů může být za určitých podmínek potřebami nezaopatřených dětí ovlivněna, půjde o případy, kdy uvedené věci náležející do společného jmění manželů budou ze své podstaty užívány pouze dětmi, nikoli

¹¹⁸ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8 a rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2020/2018 ze dne 27. 3. 2019.

¹¹⁹ ust. § 11 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře a ust. § 20 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

jinými osobami, a to pouze po určitou dobu (např. kočárek, postýlka aj.), v takovém případě se jeví nespravedlivé, aby bylo o hodnotu věcí, které sám nebude užívat, snížena hodnota podílu na vypořádání manžela, jemuž bylo dítě svěřeno do péče¹²⁰. S hledem na to, že ve většině případů bude v průběhu insolvenčního řízení jednoho z manželů vypořádáváno společné jmění manželů zaniklé na základě prohlášení konkursu na majetek dlužníka (příp. na základě schválení oddlužení, k tomu viz kapitola 4.), a manželství dlužníka a jeho manžela tak bude nadále trvat, nebude toto hledisko soudy příliš často zohledňováno.

Soud musí při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů zohlednit také, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost a jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění manželů. Uvedené skutečnosti je nutné vykládat ve vzájemných souvislostech. První z nich totiž většinou dopadá na ženy v domácnosti, které po určitou dobu sice výrazným způsobem nepřispívají k nabytí a udržení majetkových hodnot ve společném jmění manželů, nicméně přispívají více svou starostí o rodinu, péčí o děti a rodinnou domácnost. Naopak většina mužů v manželství přispívá větší měrou k nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění manželů na úkor péče o děti a domácnost. Uvedené tak plně odpovídá i ust. § 690 občanského zákoníku. Péče o děti bude ve smyslu ust. § 858 občanského zákoníku zahrnovat péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Péčí o rodinnou domácnost se má na mysli obstarávání běžného chodu domácnosti jako je např. úklid, nakupování či běžné domácí opravy. Soud bude vždy v jednotlivých případech zkoumat individuálně jednotlivé důvody nedostatku péče o rodinu či zásluh o nabytí a udržení jmění ve společném jmění manželů. Pokud jeden z manželů povinnosti týkající se péče o rodinu bez důvodu přijatelného z hlediska dobrých mravů zanedbával¹²¹ nebo pokud jeden z manželů vynaložil zvýšené úsilí, které zajistilo nabytí a udržení majetku značné hodnoty

¹²⁰ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹²¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1096/2011 ze dne 28. 11. 2012 či rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3110/2010 ze dne 22. 8. 2011.

(např. světově úspěšný sportovec) ¹²² či se jeden z manželů choval nehospodárně a společný majetek zbytečně rozhazoval ¹²³, je namístě při vzájemném zohlednění kritérií péče o rodinu a zásluh o nabytí a udržení majetku rozhodnout o disparitě podílů.

Podle JUDr. Jindřicha Psutky, Ph.D., si mohou manželé pravidla uvedená v ust. § 742 odst. 1 občanského zákoníku smluvně upravit odlišně od zákonného znění, základním korektivem zde budou dobré mravy, ujednání nesmí zejména narušovat zájmy nezaopatřených dětí, veřejný pořádek či právo týkající se postavení osob. Zjevný rozpor s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem povede k absolutní neplatnosti. ¹²⁴

Dle ust. § 740 věta druhá občanského zákoníku obecně platí, že o vypořádání společného jmění manželů rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů. Uvedené pravidlo se týká zejména určení rozsahu společného jmění manželů, tedy zda předmětná majetková hodnota, jenž má být vypořádána, byla součástí společného jmění manželů či nikoli (k tomu viz kapitola 1.3.). Předmětem vypořádání totiž může být jen majetek, který byl v okamžiku zániku společného jmění manželů jeho součástí, zároveň však musí v době vypořádání majetek existovat jako společný¹²⁵. Pokud věc ke dni vypořádání přestane existovat jako součást majetkové podstaty zaniklého společného jmění manželů, nelze ji již do vypořádání zahrnout¹²⁶. S hodnotami náležejícími do společného jmění manželů může být totiž mezi zúžením, zrušením či zánikem společného jmění manželů a jeho vypořádáním nakládáno, a to na základě ust. § 736 občanského zákoníku, jenž stanoví, že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění manželů není vypořádáno, použijí se pro něj ustanovení o společném jmění manželů (zejména

¹²² K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1781/2004 ze dne 30. 5. 2005.

¹²³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. II. svazek (§ 655 až 975), Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

¹²⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹²⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2433/99 ze dne 17. 1. 2001.

¹²⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5655/2015 ze dne 29. 6. 2016.

ust. § 713 a násl. občanského zákoníku) přiměřeně. Jestliže však nakládá jeden z manželů s majetkovou hodnotou náležející do společného jmění manželů v rozporu se zákonem, bude se jednat o právní jednání neplatné a při vypořádání společného jmění manželů tak k tomuto právnímu jednání nelze přihlížet a danou hodnotu je nutné vypořádat¹²⁷. V mezidobí může do doposud nevypořádaného okruhu majetkových hodnot, které náležely do společného jmění manželů, i něco přibýt. Nebude se jednat o nové majetkové hodnoty, protože tyto nemohou manželé do společného jmění manželů po jeho zániku nabýt, ale o přírůstky ke stávajícím hodnotám (zejména plody či úroky). Pro tyto přírůstky platí stejný právní režim jako pro pohledávku či jistinu samu a není rozumného důvodu je vypořádávat odděleně¹²⁸.

Co se týče otázky určení hodnoty vypořádávaných majetkových hodnot, občanský zákoník konkrétní úpravu neobsahuje. Judikaturou bylo však dovozeno, že, oproti stanovení rozsahu jmění náležejícího do společného jmění manželů ke dni jeho zániku, zrušení či zúžení pro oceňování vypořádávaných hodnot, je pro ocenění hodnot náležejících do vypořádávaného společného jmění manželů rozhodný okamžik rozhodování o vypořádání společného jmění manželů se současným přihlédnutím ke stavu majetkové hodnoty v době zániku, zrušení či zúžení společného jmění manželů¹²⁹. Při oceňování hodnoty majetku je, dle judikatury vytvořené zejména v době účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tedy nutné vycházet z jeho aktuální hodnoty v době rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů, zároveň je však nutné vzít v potaz případné neúměrné opotřebení či poškození způsobeném užíváním jednoho z manželů, oběma či třetí osobou¹³⁰, zhodnocení (u nějž je nutné rozlišovat, zda se nejedná o pouhou transformaci majetku náležejícího do společného jmění

¹²⁷ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2433/99 ze dne 17. 1. 2001.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1765/2018 ze dne 7. 8. 2018.

¹³⁰ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3285/2007 ze dne 14. 2. 2008 či usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3711/2011 ze dne 23. 11. 2011.

manželů, vnos jedno z manželů, zásluhu o nabytí či udržení majetkových hodnot či zhodnocení třetí osobou) či zatížení věci právem jiné osoby¹³¹.

V důvodové zprávě¹³² k ust. § 740 občanskému zákoníku je výslovně uvedeno, že přejímá dosavadní právní úpravu s tím, že pokud jde o ceny jednotlivých součástí společného jmění manželů, rozhodný bude stav v době rozhodování soudu. Zdá se tedy, že občanský zákoník přejímá právní úpravu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, avšak judikatura vytvořená k oceňování majetku náležejícího do společného jmění manželů se zřejmě nepoužije. „*Je však otázkou, zda znění důvodové zprávy, samo o sobě ne zcela pregnantní, postačuje argumentačně k učinění závěru o zásadním odklonu judikatorně dotvořeného pravidla pro oceňování položek náležejících do společného jmění manželů*“¹³³.

K uvedenému se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 22 Cdo 1205/2019 ze dne 28. 4. 2020, ve kterém dospěl k závěru, že při ocenění věci tvořící společné jmění manželů vypořádávaného podle občanského zákoníku je třeba vyjít z ceny věci v době rozhodování soudu, a to zásadně s ohledem na stav této věci k okamžiku rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů. Své rozhodnutí opřel zejména o častá zjištění, podle kterých dosavadní oceňovací pravidlo vedlo v praxi k tomu, že se jen velmi obtížně dařilo zjišťovat faktický stav věci ke dni zániku společného jmění manželů, především v déle probíhajících řízeních. Sám Nejvyšší soud České republiky však připustil, že ve specifických případech a s přihlédnutím k individuálním okolnostem může požadavku spravedlivého řešení více odpovídat potřeba zohlednění stavu vypořádávané věci v době zániku společného jmění manželů.

Při stanovení hodnoty věci bude soud vycházet zejména z ust. § 492 odst. 1 občanského zákoníku, dle něž hodnota věci, lze-li ji vyjádřit v penězích je její cena. Cena věci se poté určí jako cena obvyklá, ledaže je něco jiného ujednáno nebo stanoveno zákonem. Při vypořádání společného jmění manželů bude tedy

¹³¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3285/2007 ze dne 14. 2. 2008.

¹³² Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. Dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹³³ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

důležité stanovení obvyklé ceny, tj. ceny obvyklé v daném místě a čase, a to v době rozhodování. Ke stanovení této ceny budou soudy využívat především znalecké posudky vypracované příslušnými znalci, odborníky v daném oboru. S ohledem na skutečnost, že významná bude hodnota jmění v době rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů je nutné při rozhodování vycházet pokud možno z co nejaktuálnějšího znaleckého posudku. Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 22 Cdo 3956/2018 ze dne 30. 1. 2019 uvedl, že „v poměrech podílového spoluvlastnictví, přičemž stejné závěry platí i pro řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů nebo vypořádání společného jmění manželů, vychází z ustálené judikatury, podle níž jestliže soud při zjištění ceny předmětu spoluvlastnictví vezme za základ znalecký posudek vypracovaný před více lety, pak nesprávně nevychází z ceny v době vypořádání; nejedná se o procesní vadu, ale o nesprávné právní posouzení věci (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2597/2010, uveřejněný v časopise *Právní rozhledy*, 2011, č. 2, str. 71 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3555/2009).“

Pokud jde o určení výše dluhu, soud bude vycházet stejně jako u určení hodnoty věci z jejich výše v době rozhodování o vypořádání společného jmění manželů. Do jejich výše bude tedy nutné zahrnout i příslušenství, které přibylo v době od zániku společného jmění manželů. Nadto však soud bude brát v potaz i příslušenství, které k dluhu přiroste až v budoucnu¹³⁴, a to i pouhým konstatováním, že vedle již splatného dluhu je účastník, jemuž byl dluh přikázán zčásti či zcela k uhrazení, je povinen platit i v budoucnu vzniklé příslušenství¹³⁵. Pokud však nelze výši budoucích úroků určit, nelze je vypořádat, a je třeba dluh přikázat manželům rovným dílem, pokud pak jeden z nich bude úroky platit sám, bude mít nárok na příslušnou náhradu, kterou bude moci uplatnit v samostatném řízení¹³⁶. Toto pravidlo plně odpovídá ust. § 737 odst. 2 občanského zákoníku, dle něhož vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely. Dlužníky i nadále (bez

¹³⁴ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 14/2006 ze dne 3. 10. 2006.

¹³⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 4799/2015 ze dne 17. 5. 2017.

¹³⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2939/2012 ze dne 22. 10. 2013.

ohledu na způsob vypořádání) zůstávají oba manželé, a uplatní se tak ustanovení o společných závazcích¹³⁷.

Při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů má soud v konkrétních případech v zásadě několik možností, jak společné jmění manželů resp. jeho jednotlivé části po stanovení jednotlivých podílů vypořádat. Nejvhodnějším způsobem je rozdělení společného jmění manželů mezi manžele, tedy přikázání konkrétních majetkových hodnot do výlučného vlastnictví jednoho manžela a do výlučného vlastnictví druhého manžela tak, aby uvedené rozdělení odpovídalo ust. § 742 odst. 1 občanského zákoníku. Soud bude při svém rozhodování vycházet zejména z návrhu účastníků řízení. Judikaturou pak byly dovozeny jednotlivá hlediska, kterými by se soud při přikázání věci jednomu z manželů měl řídit. Jedním z nich je účelné využití věci, tedy přikázání věci tomu z manželů, který bude věc chtít používat, a to k účelu ke kterému je určena¹³⁸. Lze přihlídnout i k tomu, kdo věc po rozvodu již užívá, kdo ji má či naposledy měl v držení¹³⁹. Soud by se měl rovněž u nemovitých věcí, zejména po rekodifikaci soukromého práva a zakotvení superficiální zásady¹⁴⁰ zohlednit i skutečnost, jestli není výlučným vlastníkem pozemku, na kterém nemovitost stojí, jeden z manželů a upřednostnit přikázání nemovitosti tomuto vlastníku pozemku¹⁴¹. Do kritéria účelného využití věci můžeme zařadit i zkoumání jak byl majetek nabyt či který z manželů žije v nemovitosti podstatnou část svého života a vytvořil si k ní silný citový vztah¹⁴².

Speciální kritérium budou soudy zohledňovat i v případě přikázání obchodního podílu ve společnosti. Tento podíl (konkrétně ve společnosti s ručením omezeným), nabytý jedním z manželů za trvání společného jmění

¹³⁷ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2939/2012 ze dne 22. 10. 2013.

¹³⁸ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2289/99 ze dne 22. 2. 2001 nebo rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1054/2004 ze dne 27. 5. 2004.

¹³⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 980/2003 ze dne 2. 12. 2003.

¹⁴⁰ K tomu viz ust. § 506 občanského zákoníku, dle něž je součástí pozemku prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízení na pozemku a jiná zařízení s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.

¹⁴¹ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 2405/2018 ze dne 18. 9. 2018.

¹⁴² K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 1280/2011 ze dne 23. 11. 2011.

manželů i jen zčásti z jejich společných prostředků, představuje společnou majetkovou hodnotu, která se v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů přikazuje tomu manželovi, který je společníkem předmětné obchodní společnosti. Je-li každý z manželů společníkem stejné obchodní společnosti, nelze při vypořádání zaniklého SJM přikázat obchodní podíly náležející oběma manželům pouze jednomu z těchto manželů. Obchodní podíl může být v rámci řízení o vypořádání společného jmění účastníků řízení přikázán pouze tomu z manželů, který je společníkem společnosti s ručením omezeným, a to pouze v rozsahu jeho obchodního podílu. Uvedené závěry formuloval Nejvyšší soud České republiky např. ve svém usnesení sp. zn. 22 Cdo 3192/2015 ze dne 30. 5. 2017.

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp. zn. 22 Cdo 999/2011 ze dne 20. 3. 2013 vyslovil, že *při vypořádání společného jmění je třeba zohlednit i skutečnost, že se účastník dopouštěl vůči členům rodiny násilného jednání (domácího násilí), přitom je třeba vzít do úvahy i jeho intenzitu, dobu trvání a všechny další okolnosti případu, které mohou mít vliv na posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů. Spočívají-li důvody zániku manželství, a tudíž i společného jmění manželů, ústícího v povinnost jednoho z manželů vyklidit dříve společný byt, v nadměrném požívání alkoholu a v domácím násilí, bylo by v zásadě v rozporu s principem dobrých mravů, aby byl takto postižen účastník, který byl tímto chováním druhého postižen. Samozřejmě nelze vyloučit v konkrétním případě existenci důvodů umožňujících jiný postup, půjde však zřejmě o mimořádné případy, které je třeba zvláště pečlivě posoudit a vysvětlit v odůvodnění rozhodnutí. Obecně totiž platí, že uvedené zásady, jelikož nejsou přímo stanoveny zákonem, budou aplikovat soudy přiměřeně s ohledem na okolnosti daného případu.*

Ve vztahu k probíhajícímu insolvenčnímu řízení jednoho z manželů bude při vypořádání společného jmění manželů přikázáním věci soud zohledňovat, přestože tato povinnost není nikde výslovně stanovena, mimo jiné i možnost zpeněžení dané majetkové hodnoty v rámci insolvenčního řízení dlužníka. S odkazem na zásadu rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů stanovené v ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona, bude na místě zvažovat, jaké hodnoty mohou být co nejrychleji a hospodárně zpeněženy. Dlouhodobé nákladné

uskladnění věci či dlouhodobé vynakládání prostředků na správu nemovitostí spojené s nemožností uvedené majetkové hodnoty v rámci konkursu zpeněžit by bylo zcela jistě nežádoucí.

Jelikož vypořádání společného jmění manželů příkázáním jednotlivých majetkových hodnot, jež byly součástí společného jmění manželů, není ve většině případů dost dobře možné či účelné, a to ani za předpokladu, že soud přikáže majetek jen jednomu z manželů a současně mu přikáže k zaplacení i dluhy ze závazků náležejících do zaniklého společného jmění manželů ve výši podstatné části přikázaného majetku¹⁴³, může soud rozhodnout o přikázání věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů se současným uložením povinnosti vyplatit příslušnou část přikázané věci druhému manželovi v penězích. Soudní praxe vychází ze zásady, podle které má být společné jmění manželů vypořádáno tak, aby částka, kterou je jeden z manželů povinen zaplatit druhému na vyrovnání jeho podílu, byla pokud možno co nejnižší¹⁴⁴. Je také povinností soudu, má-li vyčerpát předmět řízení, aby rozhodl o částce, kterou je povinen jeden z manželů zaplatit, samostatným výrokem¹⁴⁵.

Uvedené přikázání majetkové hodnoty se týká samozřejmě i dluhů, jež náleží do zaniklého a doposud nevypořádaného společného jmění manželů. I pro ty platí, že by měl soud společné dluhy přikázat oběma manželům rovným dílem. Existují-li ovšem výjimečné okolnosti odůvodňující přikázání dluhu jen jednomu z manželů, nelze pak zásadně druhému z nich uložit povinnost uhradit peněžitou částku v rozsahu poměrné části přikázaného dluhu¹⁴⁶.

Uložení povinnosti vyplatit příslušnou část druhému manželovi v penězích může být zcela výjimečně stanoveno i ve splátkách. Při ukládání této povinnosti je však nutné brát ohled na to, že se jedná o výjimku, pro jejíž uplatnění by měly svědčit konkrétní okolnosti případu, důvody zohledňující zejména povahu projednávané věci, přiznaný nárok a osobní poměry účastníků. Soudy musí

¹⁴³ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1920/2005 ze dne 19. 4. 2007.

¹⁴⁴ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 264/2001 ze dne 3. 9. 2002.

¹⁴⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1725/2006 ze dne 31. 10. 2007.

¹⁴⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 753/2020 ze dne 29. 6. 2021.

s ohledem na konkrétní okolnosti případu zvážit, zda využití této možnosti nezaloží nespravedlivou nerovnováhu mezi manžely. V poměrech vypořádání spoluvlastnictví by pak neměly soudy opomenout skutečnost, že osoba, jíž byla přiznána náhrada, byla soudním rozhodnutím zbavena svého vlastnického práva, a proto by jí náhrada za odnětí jejího vlastnického práva měla být přiznána v přiměřené, byť s ohledem na konkrétní okolnosti případu, ne vždy nutně třídní lhůtě¹⁴⁷.

V rámci vypořádání společného jmění manželů v průběhu prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů, bude kritériem pro to komu předmětnou věc přikázat do vlastnictví a uložit jí současně povinnost vyplatit druhého manžela v penězích opět také naplnění zásady rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů stanovené v ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona. Jeví se tedy nejvhodnějším přikázání věci manželu dlužníka, pokud je v jeho možnostech vyplatit dlužníka v co nejkratší lhůtě, nebo spíše přikázání věci dlužníkovi a její zpeněžení v insolvenčním řízení. Stanovení povinnosti vyplatit příslušnou část druhému manželovi ve splátkách nebude v průběhu konkursu zřejmě na místě.

Další možností, kterou soudy při vypořádání společného jmění manželů mají je přikázání celého společného jmění manželů do výlučného vlastnictví pouze jednoho manžela. Uvedené bude možné opět za současného uložení povinnosti peněžité náhrady druhému manželovi¹⁴⁸ a současného zkoumání všech výše uvedených kritérií. Tato možnost bude v rámci vypořádání společného jmění manželů v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů zřejmě možností nejvíce soudy využívanou, a to opět zejména s ohledem na ochranu věřitelů a požadavek na jejich co nejvyšší uspokojení¹⁴⁹. Při vypořádání společného jmění manželů zaniklého na základě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů je nutné sledovat zájem na ochraně věřitelů a na jejich maximální uspokojení. Všechna aktiva tak mají být přikázána dlužníkovi do jeho majetkové podstaty, a to zejména s ohledem na to, že by přihlášení věřitelé manželů mohli být v rámci insolvenčního řízení uspokojeni jen částečně. Uvedené

¹⁴⁷ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1942/2016 ze dne 15. 6. 2016.

¹⁴⁸ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1725/2006 ze dne 31. 10. 2007.

¹⁴⁹ ust. § 5 insolvenčního zákona nebo také usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 73/2011 ze dne 18. 4. 2012.

pravidlo však není absolutní, při rozhodování je třeba zohlednit zájmy na ochraně nezletilých dětí a rodiny, a to především tehdy, když by aktiva, která by měla připadnout do majetkové podstaty dlužníka, nepřinesla věřitelům na rozdíl od rodiny adekvátní prospěch. Vzhledem k tomu jsou nalézací soudy povinny při vypořádání zaniklého společného jmění manželů prohlášením konkursu hledat pokud možno vyvážený stav mezi zájmem rodiny a mezi zájmy věřitelů¹⁵⁰.

Obecně může při vypořádání společného jmění manželů soud přistoupit i k příkázání věci do spoluvlastnictví obou manželů, které je ve své podstatě předpovídáno v ust. § 741 občanského zákoníku až jako poslední možnost vypořádání společného jmění manželů nevyvratitelnou domněnkou. Jedná se tudíž o rozhodnutí zcela výjimečné, ke kterému by mělo docházet zřídka, s ohledem na konkrétní okolnosti případu¹⁵¹. Budou tedy využívány pokud možno jiné možnosti tak, aby mohlo být předejito dalším (hypotetickým) sporům, jež by mohly na základě spoluvlastnictví mezi účastníky řízení vzniknout¹⁵². S ohledem na specifickou vypořádání společného jmění manželů v insolvenčním řízení, důraz na co nejvyšší uspokojení věřitelů¹⁵³ a problematiku prodeje spoluvlastnických podílů na věci není tato forma vypořádání společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení žádoucí vůbec.

Pokud je to z povahy věci možné může soud rozhodnout o rozdělení věci a příkázání jejích jednotlivých částí každému z manželů. Bude se jednat o věci tzv. dělitelné, přičemž občanský zákoník právní definici věci dělitelné neobsahuje, a to i přes to, že na ni v některých ustanoveních odkazuje¹⁵⁴. Dle důvodové zprávy jsou bližší charakteristiky zbytečné vzhledem k všeobecné srozumitelnosti označení. Obecně je však věc považována za dělitelnou, když její rozdělení na části nemá za následek změnu hospodářského určení dělení vzniklých věcí (neztratí své využití) nebo znehodnocení těchto věcí (i když přirozeně částečně

¹⁵⁰ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 194/2016 ze dne 25. 5. 2016 a také usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3766/2012 ze dne 25. 3. 2015.

¹⁵¹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 629/2000 ze dne 17. 5. 2001.

¹⁵² K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3655/2017 ze dne 31. 10. 2017.

¹⁵³ ust. § 5 písm. c) insolvenčního zákona

¹⁵⁴ např. ust. § 1078 občanského zákoníku

klesne jejich cena)¹⁵⁵. Jakkoli by se z prvního pohledu zdálo vypořádání nemovitě věci ve společném jmění manželů tímto způsobem jako nereálné, není tomu tak. Občanský zákoník dokonce ve svém ust. § 1165 na tuto situaci pamatuje, kdy mimo jiné rozhodnutím soudu o vypořádání společného jmění manželů mohou vzniknout jednotlivé jednotky. Žádná ustanovení insolvenčního zákona vypořádání společného jmění manželů rozdělením věci a příkázáním jejich jednotlivých částí nevylučuje, tento způsob vypořádání bude tedy v konkrétních odůvodněných případech možný i v průběhu insolvenčního řízení.

Poslední obecnou možností soudu při vypořádání společného jmění manželů je prodej věci a rozdělení výtěžku. Stávající právní úprava výhrady proti tomuto vypořádání společného jmění manželů stanovené dřívější judikaturou (např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1399/2004) neřeší, možnost tohoto způsobu vypořádání přímo neupravuje, ale současně ani nevylučuje¹⁵⁶. Pokud však dochází k vypořádání společného jmění manželů v průběhu prohlášeného konkursu na majetek jednoho z nich, ztrácí tato možnost jakýkoli smysl, neboť příkázáním majetkových hodnot do vlastnictví dlužníka dojde k jejich zpeněžení automaticky v insolvenčním řízení dlužníka a není tedy nutné hodnoty zpeněžovat mimo insolvenční řízení a následně do majetkové podstaty dlužníka a vlastnictví jeho manžela přikázat až výtěžek zpeněžení.

Jednotlivé výše nastíněné konkrétní způsoby vypořádání společného jmění manželů mohou být v rámci rozhodování soudů využívány i kombinovaně. Některé majetkové hodnoty mohou být přikázány do výlučného vlastnictví jednotlivě každému z manželů ať už s následným uložením povinnosti kompenzace či nikoli jiné mohou být reálně rozděleny či zpeněženy a následně rozdělen výtěžek zpeněžení. Za situace kdy je o vypořádání společného jmění manželů rozhodováno v průběhu trvajících prohlášeného konkursu na majetek jednoho z nich, resp. v průběhu insolvenčního řízení jednoho z nich, bude vždy nutné při rozhodování brát zřetel na zásady insolvenčního řízení, zejména pak zásadu rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.

¹⁵⁵ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁵⁶ tamtéž

V incidenčním sporu o vypořádání společného jmění manželů lze dle ust. § 159 odst. 4 insolvenčního zákona pokračovat i po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, příp. rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu, anebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení. Účastníkem řízení se podle ust. § 159 odst. 5 insolvenčního zákona stává dnem skončení insolvenčního řízení místo insolvenčního správce dlužník. Nic totiž nebrání v dalším vedení neukončeného sporu o vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů, když tento účinek trvá i po zrušení prohlášeného konkursu¹⁵⁷. Postrádá rovněž jakýkoli smysl, již zahájené řízení o vypořádání společného jmění manželů ukončovat a následně zahajovat řízení o vypořádání tohoto jmění u obecného soudu. K vypořádání zaniklého společného jmění manželů musí totiž tak jako tak dojít, přičemž jeho vypořádání rozhodnutím soudu příp. dohodou je preferovaným způsobem. V řízení o vypořádání společného jmění manželů po skončení insolvenčního řízení dlužníka však nebude již soud nucen zohledňovat kritérium rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů a bude postupovat převážně podle právní úpravy obsažené v občanském zákoníku.

3.4. Nevypořádání společného jmění manželů pro jeho předluženost

K vypořádání společného jmění manželů v závislosti na insolvenční řízení jednoho z manželů, tedy dělením mezi část zahrnutou do majetkové podstaty dlužníka a část náležející manželovi dlužníka, dohodou (pokud není uzavřena dohoda s manželem dlužníka, podle níž veškerý majetek dlužníka připadne do majetkové podstaty dlužníka¹⁵⁸) ani prostřednictvím rozhodnutí soudu, a to ať už v rámci soudního řízení vedeného u obecného soudu nebo u insolvenčního soudu, nedojde za předpokladu, že závazky dlužníka, které mohou být uspokojeny ze společného jmění manželů, převyšují majetek, jenž do společného jmění manželů

¹⁵⁷ K tomu viz stanovisko Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. Opjn 8/2006 ze dne 13. 6. 2007.

¹⁵⁸ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 175/2011-B-52 (ve věci KSPH 55 INS 4779/2008) ze dne 13. 6. 2011.

náleží (ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona), jedná se o tzv. předlužení společného jmění manželů. V takovém případě insolvenční správce zahrne veškerý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka (zapiše do soupisu majetkové podstaty dlužníka) a jako důvod zápisu označí předluženost společného jmění manželů, přičemž tuto skutečnost následně oznámí manželovi dlužníka.

Označením „závazky dlužníka, které mohou být uspokojeny ze společného jmění manželů“ se rozumí závazky, k jejichž úhradě lze podle pravidel hmotněprávní úpravy použít majetek ve společném jmění manželů. Současně se však musí jednat o závazky, které věřitelé jako pohledávky v insolvenčním řízení dlužníka přihláškou nebo jiným způsobem předepsaným insolvenčním zákonem uplatnili. Jen takto řádně uplatněné pohledávky totiž mohou být v insolvenčním řízení jednoho z manželů uspokojeny z majetku ve společném jmění manželů¹⁵⁹. Závěr, že celý majetek náležející do společného jmění manželů bude zahrnut do majetkové podstaty dlužníka, je správný zároveň toliko v tom případě, že závazky dlužníka náležejí do společného jmění manželů¹⁶⁰.

Z uvedeného vyplývá, že pro posouzení, které závazky¹⁶¹ dlužníka dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona mohou být ze společného jmění manželů uspokojeny, je nejprve nutné posoudit, které dluhy náležejí do společného jmění manželů dle ust. § 710 občanského zákoníku a tyto poté porovnat s řádně přihlášenými pohledávkami věřitelů do insolvenčního řízení dlužníka. Dluhy, které nebyly přihlášeny, poté nemůžou být v rámci insolvenčního řízení dlužníka uspokojeny a tedy nemůže být s nimi počítáno při zjišťování předluženosti společného jmění manželů pro účely jeho vypořádání v závislosti na insolvenčním řízení dlužníka. Dle ust. § 710 občanského zákoníku jsou přitom součástí společného jmění manželů dluhy převzaté (ať už pouze dlužníkem, jeho manželem či oběma zároveň) za trvání manželství (nikoli tedy dluhy vzniklé dlužníku nebo jeho manželovi před uzavřením manželství, i když dluhy dlužníka takto vzniklé mohou být samozřejmě v insolvenčním řízení dlužníka uspokojeny),

¹⁵⁹ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 151/2017 ze dne 31. 10. 2019.

¹⁶⁰ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 175/2011-B-52 (ve věci KSPH 55 INS 4779/2008) ze dne 13. 6. 2011.

¹⁶¹ nepřesné použití pojmu „závazek“, po rekodifikaci soukromého práva by měl být použit spíše pojem „dluh“.

ledaže se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny (k tomu viz blíže kapitola 1.3.1.).

Řádně přihlášenými pohledávkami budou poté jednotlivé pohledávky věřitelů, jenž nebyly insolvenčním soudem odmítnuty ve smyslu ust. § 185 insolvenčního zákona. Co se týče rozsahu majetku náležejícího do společného jmění manželů, tento bude určen zejména na základě ust. § 709 občanského zákoníku (k tomu viz blíže kapitola 1.3.1.) a soupisu majetkové podstaty dlužníka včetně jeho ocenění dle ust. § 219 insolvenčního zákona.

Insolvenční správce může k postupu dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona přistoupit ve lhůtě tří let určené ust. § 741 občanského zákoníku resp. v prodloužené lhůtě šesti měsíců od prohlášení konkursu dle ust. § 269 odst. 2 insolvenčního zákona. Pokud totiž dojde k vypořádání společného jmění manželů fikcí dle ust. § 741 občanského zákoníku, nelze již na společné jmění manželů nahlížet jako na nevypořádané a zahrnout veškerý majetek, který do společného jmění manželů náležel do majetkové podstaty dlužníka. Naopak postupem insolvenčního správce dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona se bude obecná tříletá lhůta pro vypořádání společného jmění manželů stavět.

Pokud by manžel dlužníka s postupem insolvenčního správce nesouhlasil, tzn. domníval by se, že společné jmění manželů není předloženo, může u insolvenčního soudu sám podat návrh na vypořádání společného jmění manželů, ve kterém je však nucen hodnocení insolvenčního správce o předložení společného jmění manželů vyvracet. Přičemž jak již bylo Nejvyšším soudem České republiky judikováno¹⁶² podání žaloby na vypořádání společného jmění manželů, je jediným možným postupem manžela dlužníka, jak proti zahrnutí veškerého majetku náležejícího do společného jmění manželů do soupisu majetkové podstaty dlužníka z důvodu jeho předložení brojit, dosáhnout tak vypořádání společného jmění manželů a ochránit tak některý majetek od zpeněžení v konkursu dlužníka. Ustanovení § 205 odst. 3 insolvenčního zákona, jenž stanoví, že do majetkové podstaty dlužníka náleží majetek specifikovaný

¹⁶² K tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 37/2016 ze dne 30. 11. 2016.

v § 205 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona i tehdy, náleží-li do společného jmění dlužníka a jeho manžela, totiž manželovi dlužníka brání tomu, aby se mohl úspěšně domáhat vyloučení majetku náležejícího do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a tohoto manžela, jen proto, že jde o majetek ve společném jmění manželů, neboť dlužníkuv manžel musí právní režim majetkové podstaty respektovat.

Nicméně s vylučovací žalobou má žaloba o vypořádání společného jmění manželů mnoho společných rysů. Dle rozsudku Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 14 VSOL 184/2018 ze dne 26. 9. 2018 je řízení o vypořádání společného jmění dlužníka zvláštním druhem incidenčního sporu, kterým se vymezuje rozsah majetku majetkové podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty. Proto ve smyslu ustanovení § 225 odst. 4 insolvenčního zákona je toto řízení překážkou pro zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, která je předmětem žaloby na vypořádání společného jmění manželů.

Nejčastější obranou manžela dlužníka proti zpeněžení veškerého majetku náležejícího do společného jmění manželů v rámci žaloby o vypořádání společného jmění manželů bude s ohledem na výše uvedené zejména tvrzení, že dluhy dlužníka nejsou součástí společného jmění manželů nebo nepřesné ocenění majetku do společného jmění manželů náležejícího.

Žaloba manžela dlužníka bude řešena v rámci insolvenčního řízení dlužníka jako incidenční spor ve smyslu ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona. Lhůta pro podání žaloby o vypořádání společného jmění manželů není v insolvenčním zákoně stanovena. S ohledem na to, že v zájmu manžela dlužníka bude především zabránění zpeněžení určitého majetku, který do společného jmění náleží, jeho přikázáním do svého vlastnictví, bude nutné žalobu podat co nejdříve po obdržení vyrozumění insolvenčního správce o předluženosti společného jmění, resp. před zpeněžením majetku v rámci insolvenčního řízení. V řízení zahájeném na základě této žaloby bude nejprve soud řešit otázku předluženosti společného jmění manželů. Pokud dospěje na základě provedeného dokazování k závěru, že společného jmění dlužníka a jeho manžela je předluženo, žalobu zamítne a veškeré majetkové hodnoty náležející co zaniklého společného jmění manželů

budou definitivně zahrnuty do majetkové podstaty dlužníka. Pokud však soud dospěje k závěru, že společné jmění manželů předloženo není, rozhodne o jeho vypořádání.

Problematickými pak zůstávají žaloby manželů dlužníků na vypořádání společného jmění manželů, ve kterých navrhuje vyplacení peněžních prostředků odpovídajících většímu rozsahu přihlášených pohledávek do insolvenčního řízení dlužníka za současného přikázání majetku zapsaného v soupisu majetkové podstaty dlužníka manželovi dlužníka. Z dikce ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona nelze takové vypořádání připustit, jedinou možností manžela dlužníka je nabízené peněžní prostředky vyplatit přímo věřitelům dlužníka, jenž vezmou své přihlášky pohledávek zpět a následně bude moci již s ohledem na snížení závazků dlužníka, které mohou být z majetku náležejícího do společného jmění manželů uspokojeny, vypořádání společného jmění manželů prostřednictvím dohody či rozhodnutím soudu proběhnout. *„Zákon také neřeší situaci, pokud by dluhy manžela dlužníka byly vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, nebo je-li majetek náležející do společného jmění manželů zajištěn ve prospěch věřitele manžela dlužníka. V takovém případě by se zahrnutím veškerého majetku do majetkové podstaty nemohl tento věřitel uspokojit ze zajištění“*.¹⁶³

Pokud se však manžel dlužníka domnívá, že do majetkové podstaty dlužníka byl zahrnut majetek, který nenáleží do společného jmění manželů, když tento náleží do výlučného vlastnictví manžela dlužníka, může se vyloučení tohoto majetku domáhat u insolvenčního soudu žalobou dle ust. § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona ve spojení s ust. § 225 insolvenčního zákona. Může se jednat například o výlučný majetek manžela dlužníka nabytý po právní moci rozhodnutí o zúžení společného jmění manželů, který dle rozsudku Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 123/2012-81 (ve věci MSPH 78 INS 2600/2009) ze dne 31. 5. 2012 nenáleží do majetkové podstaty dlužníka, a to ani tehdy, přihlásili věřitel do insolvenčního řízení pohledávku směřující společně vůči dlužníkovi a jeho manželovi, vzniklou v době před rozhodnutím o zúžení společného jmění manželů. Ustanovení insolvenčního zákona nebrání tomu, aby se věřitel v průběhu konkursu vedeném na majetek dlužníka domohl uspokojení své pohledávky vůči

¹⁶³ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.

manželovi dlužníka z jeho osobního majetku, jenž tvoří součást společného jmění manželů.

Spor o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka je následně projednáván v rámci insolvenčního řízení jako incidenční spor. Žalobu o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka podává v daném případě manžel dlužníka proti insolvenčnímu správci dlužníka, a to ve lhůtě 30 dní ode dne, kdy bylo manželovi dlužníka doručeno vyrozumění o soupisu daného majetku do majetkové podstaty dlužníka. Po dobu běhu této lhůty a následně po dobu řízení o podané žalobě až do jeho pravomocného skončení nesmí insolvenční správce majetek, který je předmětem žaloby zpeněžit (ust. § 225 odst. 4 insolvenčního zákona). Pokud by vyšlo najevo, že majetek neměl být do soupisu majetkové podstaty zapsán, nicméně tento majetek byl již zpeněžen, má vlastník právo na vydání výtěžku zpeněžení s tím, že právo na náhradu škody tím není dotčeno (ust. § 225 odst. 6 insolvenčního zákona). Ve výjimečných případech může insolvenční soud určit, že ke zpeněžení majetku z důvodů hodných zvláštního zřetele může insolvenční správce přistoupit před pravomocným skončením řízení o žalobě, a to za předpokladu, že rozhodne zároveň o zamítnutí či odmítnutí žaloby o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka nebo zastavení řízení o této žalobě (ust. § 225 odst. 5 insolvenčního zákona).

Pro úspěšnost podané vylučovací žaloby je nutné, aby, v daném případě manžel dlužníka (jinak může podat vylučovací žalobu jakákoli osoba odlišná od dlužníka), splnil předpoklady, za nichž soud může žalobě vyhovět. Tyto předpoklady byly stanoveny již v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 604/2001 ze dne 24. 9. 2003. Mezi tyto předpoklady patří 1) označený majetek byl insolvenčním správcem příslušného dlužníka vskutku pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka, 2) vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od dlužníka došla soudu nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy této osobě bylo doručeno vyrozumění insolvenčního správce o soupisu majetku, k němuž tato osoba uplatňuje právo vylučující soupis, 3) žalovaným je insolvenční správce dlužníka, 4) v době, kdy soud rozhoduje o vyloučení majetku, trvají účinky konkursu a sporný majetek je nadále sepsán v majetkové podstatě (nebyl v mezidobí ze soupisu majetku vyloučen) a 5) osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo

ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, svědčí jí.

Následný výtěžek ze zpeněžení nevypořádaného společného jmění manželů se vypořádá dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona přiměřeně podle pravidel pro vypořádání společného jmění manželů obsažených v občanském zákoníku. Tato část ustanovení byla do insolvenčního zákona včleněna novelou provedenou zákonem č. 31/2019 Sb., (účinnost od 1. 6. 2019), i bez tohoto odkazu však musela být ustanovení občanského zákoníku pro vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela používána, neboť jiná pravidla pro řešení této otázky nejsou¹⁶⁴.

3.5. Pohledávka manžela dlužníka

Pohledávka manžela dlužníka, která mu vznikne po prohlášení konkursu vypořádáním společného jmění manželů, ať už prostřednictvím dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené s insolvenčním správcem dlužníka nebo rozhodnutím soudu (obecného nebo insolvenčního) se považuje dle ust. § 275 insolvenčního zákona za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako pohledávky ostatních přihlášených věřitelů. Z uvedeného pravidla vyplývá, že pohledávka manžela dlužníka nemusí být manželem dlužníka do insolvenčního řízení přihlašována, ale i to, že nebude docházet ani k jejímu přezkumu dle ust. § 190 a násl. insolvenčního zákona a automaticky bude v rámci insolvenčního řízení zařazena mezi zjištěné přihlášené pohledávky věřitelů dlužníka a uspokojí se v rámci rozvrhu dle ust. § 306 insolvenčního zákona, resp. částečného rozvrhu dle ust. § 301 insolvenčního zákona.

Zakotvení uvedeného pravidla považování pohledávky manžela dlužníka ze zákona za přihlášenou vyplývá ze skutečnosti, že s ohledem na náročnost postupu vypořádání společného jmění manželů může být nárok manžela založen i se značným odstupem od uplynutí lhůty pro podání přihlášek pohledávek.

¹⁶⁴ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

Zajišťuje tak zejména jistotu částečného uspokojení pohledávky manžela dlužníka¹⁶⁵.

Dle stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cjpn 19/98 soud, který rozhoduje ve sporu o vypořádání společného jmění manželů (tehdy bezpodílového spoluvlastnictví manželů), vyvolaném insolvenčním řízení (tehdy konkursním řízením), není oprávněn určit pořadí pohledávky, která druhému z manželů vůči dlužníkovi (tehdy úpadci) z titulu vypořádání vznikla. Z uvedeného tedy rovněž vyplývá, že smyslem ustanovení § 275 insolvenčního zákona je vyloučení pohledávky manžela dlužníka ze souboru pohledávek za majetkovou podstatou (ust. § 168 insolvenčního zákona) či pohledávek postaveným na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (ust. § 169 insolvenčního zákona), jež mají při uspokojování výhodnější pozici, a její zařazení do režimu uspokojování ostatních přihlášených pohledávek¹⁶⁶. Pohledávka manžela dlužníka bude tedy uspokojena v rámci rozvrhového usnesení dle ust. § 306 odst. 3 insolvenčního zákona poměrně vzhledem k výši zjištěných pohledávek ostatních přihlášených věřitelů.

Na uvedené je nutné brát zřetel zejména v rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů. Ve výroku, na jehož základě vzniká manželovi dlužníka vůči dlužníkovi pohledávka, nebude totiž stanovena obecná pariční třídní lhůta¹⁶⁷ pro zaplacení pohledávky, nýbrž určení, že se tato pohledávka pokládá za přihlášenou podle insolvenčního zákona a uspokojí se stejně jako pohledávky ostatních přihlášených věřitelů.

¹⁶⁵ KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

¹⁶⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kolektiv. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. Glosátor. ISBN 978-80-7502-257-8.

¹⁶⁷ ust. § 160 odst. 1 občanského soudního řádu

3.6. Pohledávky věřitelů po vypořádání společného jmění manželů

At' už při schvalování dohody o vypořádání společného jmění manželů, jakož i při rozhodování soudu o vypořádání společného jmění manželů by insolvenční soud (příp. obecný soud) měl vždy dbát, jak již bylo v kapitole věnující se insolvenčnímu řízení uvedeno, v průběhu celého insolvenčního řízení na dodržování zásad insolvenčního řízení, zejména pak zákazu nespravedlivého poškození či nedovoleného zvýhodnění účastníků řízení a požadavku dosažení co nejvyššího uspokojení věřitelů. Proto při vypořádání společného jmění manželů v průběhu insolvenčního řízení by nemělo být více než je nezbytně nutné do práv jednotlivých věřitelů dlužníka a jeho manžela na uspokojení pohledávek zasahovat.

Následné vypořádání společného jmění manželů nezbavuje věřitele jeho práva domáhat se uspokojení své pohledávky i z majetku patřícího původně do společného jmění manželů a přikázaného v rámci jeho vypořádání do výlučného vlastnictví manžela dlužníka¹⁶⁸. Stejně tak vypořádání, podle něž by závazek ze společného jmění manželů měl být nadále výlučným závazkem jen jednoho z bývalých manželů, věřitele tohoto závazku neváže, pokud s tím výslovně nesouhlasil. *„Postavení (právo) věřitele se vypořádáním společného jmění dlužníka a jeho manžela nemůže zhoršit, rozhodnutí soudu či dohoda o vypořádání společného jmění manželů porušující tuto zásadu je vůči němu ze zákona bezúčinná“*¹⁶⁹.

¹⁶⁸ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 2085/2006 ze dne 27. 9. 2007 či rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1725/2006 ze dne 31. 10. 2007.

¹⁶⁹ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 423/2012-A-14 (ve věci KSCB 25 INS 1565/2012) ze dne 15. 5. 2012.

4. Společné jmění manželů v režimu oddlužení

Insolvenční zákon neobsahuje výslovně, na rozdíl od výše popsané právní úpravy účinků prohlášení konkursu na společné jmění manželů obsaženou v ust. § 268 – 276 insolvenčního zákona, zvláštní právní úpravu týkající se zániku a vypořádání společného jmění manželů po povolení či schválení oddlužení jednoho z manželů. V kapitole 2.2. této práce zabývající se obecně oddlužením, jakožto jedním ze způsobů řešení dlužníkovy úpadku dle insolvenčního zákona, bylo již uvedeno, že insolvenční zákon zná dvě formy oddlužení, a to oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení splněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. S ohledem na jejich odlišnosti a lepší přehlednost bude o společném jmění manželů v režimu oddlužení jednotlivými způsoby oddlužení pojednáno samostatně.

4.1. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Jak již bylo nastíněno v kapitole 2.2., oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je v části insolvenčního řízení týkající se zpeněžování majetkové podstaty dlužníka velice podobné průběhu zpeněžování majetkové podstaty dlužníka v rámci konkursu. Uvedenému odpovídá i ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona, věnující se účinkům schválení oddlužení, jenž stanoví, že o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu. Přičemž dle ust. § 407 odst. 1 insolvenčního zákona účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Insolvenční zákon v ust. § 408 odst. 1 dále výslovně stanoví, že se v daném případě použije i ustanovení stanovující zánik společného jmění dlužníka a jeho manžela. Tudiž i při schválení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty zaniká společné jmění manželů¹⁷⁰, konkrétně okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku,

¹⁷⁰ K tomu viz také usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1053/2011-B-31 (ve věci KSUL 70 INS 11081/2010) ze dne 16. 2. 2012.

a je nutné jej vypořádat přiměřeně podle pravidel o vypořádání společného jmění manželů v rámci konkursu.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že zveřejněním rozhodnutí o schválení oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty přechází dispoziční oprávnění k majetku vymezenému zejména ve výroku usnesení o schválení oddlužení, ale i následně sepsanému insolvenčním správcem po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty do soupisu majetkové podstaty, pokud jej dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, na insolvenčního správce¹⁷¹. Insolvenční správce dlužníka rovněž tak jako v konkursu zapíše ve smyslu ust. § 205 odst. 3 insolvenčního zákona veškerý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka (zpravidla tak učiní již před schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty), zhodnotí, zda není společné jmění manželů předloženo ve smyslu ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona (k tomu viz kapitola 3.4.) a následně zvolí vhodnou formu jeho vypořádání. K vypořádání společného jmění manželů může dojít shodně jako v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů prostřednictvím dohody o vypořádání společného jmění manželů či rozhodnutím soudu.

Co se týče dohody o vypořádání společného jmění manželů, bude totožně jako v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů ve smyslu ust. § 270 insolvenčního zákona uzavírána mezi insolvenčním správcem dlužníka a jeho manželem. Pokud by po zveřejnění usnesení o schválení oddlužení jednoho z manželů zpeněžením majetkové podstaty uzavřel dohodu se svým manželem přímo dlužník, byla by dohoda absolutně neplatná.

Dle ust. § 398 odst. 8 insolvenčního zákona lze v oddlužení postupovat s odchylkami podle ust. § 315 odst. 1 insolvenčního zákona, nerozhodne-li schůze věřitelů jinak. Jak již bylo uvedeno v závěru kapitoly 3.2. dle ust. § 315 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona není k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů potřeba souhlasu věřitelského výboru ani schválení dohody

¹⁷¹ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České Republiky sp. zn. 27 Cdo 921/2020 ze dne 20. 5. 2020.

insolvenčním soudem. Věřitelé však mají možnost na schůzi věřitelů rozhodnout, že tato výjimka se nepoužije.

Problematická může být v tomto ohledu skutečnost, že v rámci oddlužení je svolávána schůze věřitelů jen výjimečně. Dle ust. § 47 odst. 1 insolvenčního zákona svolává v případě řešení úpadku oddlužením schůzi věřitelů soud z vlastní iniciativy nebo na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru. Volba věřitelského výboru nicméně není v oddlužení povinná (ust. § 56 odst. 3 insolvenčního zákona), proto budou věřitelé dlužníka, kteří budou chtít na schůzi věřitelů prosadit požadavek udělení souhlasu s dohodou o vypořádání společného jmění manželů věřitelským výborem (insolvenčním soudem) a schválení dohody insolvenčním soudem, nuceni požádat insolvenčního správce, aby svolání schůze věřitelů navrhl, či se budou muset obrátit s tímto podnětem přímo na insolvenční soud. Shodně jako v případě nepatrného konkursu není zcela zřejmé, z jakého důvodu je na místě uplatnění této výjimky. Věřitelé budou stejně jako po prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů uspokojováni z prostředků získaných zpeněžením majetkové podstaty dlužníka, jehož převážnou část může tvořit majetek z vypořádaného společného jmění manželů, a měli by mít tudíž možnost se k vypořádání společného jmění manželů dohodou uzavřenou mezi insolvenčním správcem dlužníka a jeho manželem náležitě vyjádřit. Problematické jsou rovněž účinky takto uzavřené dohody o vypořádání společného jmění manželů, dle ust. § 271 odst. 3 insolvenčního zákona má totiž účinky pravomocného rozsudku jen dohoda schválená insolvenčním soudem.

Jiné odchylky insolvenční zákon pro uzavírání dohody o vypořádání společného jmění manželů v případě schváleného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jednoho z manželů nestanoví. Při jejím uzavírání se bude tedy postupovat shodně jako v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů (k tomu viz kapitola 3.2.).

Pokud jde o vypořádání společného jmění manželů soudním rozhodnutím po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jednoho z nich, postup bude opět totožný s postupem popsáním v kapitole 3.3. této práce. Soud musí při rozhodování, jak vypořádat jednotlivé majetkové hodnoty náležející do zaniklého

společného jmění manželů, brát v potaz zejména možnost následného zpeněžení majetku, jež bude přisouzen do vlastnictví dlužníka.

I v tomto případě může samozřejmě již probíhat řízení o vypořádání společného jmění manželů u obecného soudu dlužníka, přičemž okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku se stává insolvenční správce účastníkem tohoto řízení namísto dlužníka¹⁷². Věcná příslušnost soudů (obecného soudu či insolvenčního soudu) k rozhodování o vypořádání společného jmění manželů se bude řídit okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty. Před tímto okamžikem budou k rozhodování věcně příslušné okresní soudy¹⁷³, po zveřejnění daného usnesení poté krajské soudy ve smyslu ust. § 7a insolvenčního zákona a podaný návrh na vypořádání společného jmění manželů bude projednán dle ust. § 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona jako incidenční spor v rámci insolvenčního řízení dlužníka.

4.2. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Od 1. 6. 2019 již není možné řešit dlužníkův úpadek oddlužením plněním splátkového kalendáře. Nově je možná pouze kombinace obou původních způsobů oddlužení (plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty) tzv. oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty se od oddlužení pouhým zpeněžením majetkové podstaty odlišuje zejména tím, že složení majetkové podstaty, resp. toho co je dlužník povinen do majetkové podstaty vydat, je částečně omezeno ust. § 398 odst. 3 insolvenčního zákona a rovněž také povinností dlužníka do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. (k tomu viz blíže kapitola 2.2.)

¹⁷² K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 11/2016 ze dne 29. 2. 2016.

¹⁷³ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. Ncp 160/2020 ze dne 28. 2. 2020 či usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. Ncp 256/2020 ze dne 22. 4. 2020.

Jelikož se jedná o spojení povinnosti dlužníka poskytovat určitou část svých příjmů věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce a povinnosti dlužníka vydat konkrétní majetek, který poté bude v rámci insolvenčního řízení zpeněžen, budou se dopady na společné jmění manželů též kombinovat¹⁷⁴. Dle ust. § 409 odst. 2 věta první insolvenčního zákona pokud insolvenční soud uložil dlužníku v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty povinnost vydat majetek ke zpeněžení, použije se ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona obdobně. Přičemž jak již bylo uvedeno výše dle ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu na majetek dlužníka, včetně zániku společného jmění manželů. S uvedeného tak jasně vyplývá, že společné jmění manželů bude zanikat i v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty jednoho z manželů. Konkrétně bude společné jmění manželů zanikat okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku, a to pouze v případě, že bude dlužníku uložena povinnost vydat majetek ke zpeněžení.

Společné jmění manželů tudíž bude zanikat, pokud bude probíhat samostatné insolvenční řízení jednoho z manželů (nikoli jejich společné insolvenční řízení dle ust. § 394a insolvenčního zákona), bez ohledu na konkrétní způsob řešení úpadku dlužníka téměř vždy. Jedinou výjimku budou tvořit případy, kdy nebude v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty dlužníku uložena povinnost vydat konkrétní majetek ke zpeněžení.

Problematickým, ve vztahu k vypořádání zaniklého společného jmění manželů schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty jednoho z nich, se jeví dispoziční oprávnění k majetku dlužníka. Jak vyplývá z ust. § 409 odst. 3 insolvenčního zákona dispoziční oprávnění k majetku náležejícího do majetkové podstaty má od právní moci

¹⁷⁴ KRHUT, Rostilav. *Společné jmění manželů v oddlužení*. Bulletin advokacie. Česká advokátní komora v Praze, 2019 (5/2019), str. 26-27. ISSN 2571-3558.

rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty dlužník. Z tohoto pravidla však existují výjimky. Dlužník nebude mít dispoziční oprávnění k majetku sloužícímu k zajištění, majetku, který byl postižen v rámci výkonu rozhodnutí nebo exekuce a k majetku, který insolvenční soud uložil dlužníku vydat ke zpeněžení. Dispoziční oprávnění k tomuto majetku přejde z dlužníka na insolvenčního správce dlužníka (i když tak není v insolvenčním zákoně výslovně stanoveno, nicméně nikdo jiný než dlužník nebo jeho insolvenční správce nemohou s majetkem v majetkové podstatě dlužníka disponovat), neboť dle ust. § 229 odst. 3 písm. e) insolvenčního zákona je v době od povolení oddlužení osobou s dispozičním oprávněním k majetku v majetkové podstatě dlužník.

Otázkou zůstává, jestli k tomuto přechodu dochází okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku nebo až právní mocí tohoto usnesení. Dle ust. § 409 insolvenčního zákona se, pokud uložil insolvenční soud dlužníku povinnost vydat majetek ke zpeněžení, použije obdobně ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona, které stanoví, že o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty obdobně ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu. Ust. § 407 odst. 1 insolvenčního zákona přitom uvádí, že účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Účinky prohlášení konkursu pak rovněž nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku (ust. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona), přičemž dle ust. § 246 odst. 1 prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Uvedenému by odpovídal přechod dispozičního oprávnění na insolvenčního správce okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku.

Insolvenční zákon však, jak již bylo uvedeno výše, v ust. § 409 odst. 3 jasně hovoří o tom, že dispoziční oprávnění má, až na uvedené výjimky, kdy přechází na insolvenčního správce, dlužník, a to výslovně od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení, přičemž dle ust. § 406 odst. 4 insolvenčního

zákonu je proti rozhodnutí o schválení oddlužení odvolání přípustné. Z toho vyplývá, že okamžik zveřejnění usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a okamžik nabytí právní moci tohoto usnesení nenastanou v jeden moment, ale bude se jednat o dva odlišné okamžiky. Za použití gramatického a logického výkladu těchto ustanovení dospějeme k závěru že, k přechodu dispozičního oprávnění k majetku, který byl postižen v rámci výkonu rozhodnutí nebo exekuce, který slouží k zajištění¹⁷⁵ a který insolvenční soud uložil dlužníku vydat ke zpeněžení na insolvenčního správce dojde ve smyslu ust. § 409 odst. 2 ve spojení s ust. § 408 odst. 2 a ust. § 246 odst. 2 insolvenčního zákona zveřejněním usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku, kdežto dispoziční oprávnění ke zbylému rozsahu majetku náležejícího do majetkové podstaty získá dlužník až právní mocí tohoto usnesení, resp. dispoziční oprávnění nadále zůstává dlužníku (dle ust. § 229 odst. 3 písm. e) insolvenčního zákona má dispoziční oprávnění k majetku v době od povolení oddlužení dlužník).

Otázka dispozičního oprávnění je ve vztahu ke společnému jmění manželů důležitá zejména z pohledu oprávnění uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů a z pohledu věcné legitimace účastníků řízení v řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu. Nebude-li totiž majetek, jenž náležel do zaniklého a doposud nevypořádaného společného jmění manželů, zahrnut do majetku, který uložil soud dlužníku ve smyslu ust. § 398 odst. 3 a § 406 odst. 3 písm. e) insolvenčního zákona vydat ke zpeněžení, který slouží k zajištění nebo který byl postižen v rámci výkonu rozhodnutí nebo exekuce, bude mít k tomuto majetku dispoziční oprávnění nadále dlužník a je nutné s ním při vypořádání společného jmění manželů náležitě počítat.

Pokud tedy v takovém případě bude chtít manžel dlužníka vypořádat veškeré hodnoty náležející do společného jmění manželů, bude nucen žalobu o vypořádání společného jmění manželů podat jak proti insolvenčnímu správci dlužníka tak proti dlužníku samotnému, resp. insolvenční správce bude do řízení vstupovat na místo dlužníka jen v určitém rozsahu. Každý z nich potom bude

¹⁷⁵ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 8/2018 ze dne 27. 2. 2020.

pasivně věcně legitimován v části řízení týkající se vypořádání majetkových hodnot, k nimž má dispoziční oprávnění. Insolvenční správce dlužníka bude poté aktivně věcně legitimován k podání žaloby na vypořádání společného jmění manželů jen v rozsahu, ve kterém má k uvedenému jmění dle insolvenčního zákona dispoziční oprávnění. Stejně tak bude insolvenční správce oprávněn uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů za dlužníka pouze v rozsahu tohoto jmění.

Jinak bude v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové hodnoty při vypořádání společného jmění manželů postupováno stejně jako v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, resp. obdobně (s drobnými odchylkami) jako v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů (k tomu viz kapitola 4.1. a 3. této práce).

4.3. Společné oddlužení manželů

S účinností novely insolvenčního zákona č. 294/2013 Sb., jenž nastala dne 1. 1. 2014, mohou dle ust. § 394a insolvenčního zákona manželé podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení společně, prostřednictvím jednoho formuláře. K tomu, aby mohl být návrh manželů úspěšný je nutné naplnění podmínky trvání manželství navrhujících manželů k okamžiku doručení předmětného insolvenčního návrhu insolvenčnímu soudu a také prokázání skutečnosti, že každý z manželů samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení ve smyslu ust. § 389 a násl. insolvenčního zákona (k tomu viz kapitola 2.2.).

Přijetím uvedeného ustanovení reagoval zákonodárce na ustálenou praxi insolvenčních soudů spočívající ve spojování samostatných insolvenčních řízení manželů dle ust. § 112 občanského soudního řádu ve spojení s ust. § 7 insolvenčního zákona a v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti (ust. § 5 písm. a) insolvenčního zákona) ke společnému řízení¹⁷⁶. K danému řešení se vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky, a to např. v usnesení sp. zn. 29 NSČR 39/2011 ze dne 31. 8. 2011 nebo v usnesení

¹⁷⁶ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 669/2009-A-21 (ve věci KSPL 54 INS 4966/2009) ze dne 15. 12. 2009.

sp. zn. 29 NSČR 54/2011 ze dne 29. 2. 2012, ve kterých se věnoval zejména způsobu provedení spojení v rámci elektronických insolvenčních spisů vedených v insolvenčním rejstříku. Pokud však manželé následně nesplnili podmínky přípustnosti oddlužení a jediným možným způsobem řešení jejich úpadku bylo prohlášení konkursu, byly soudy nuceny insolvenční řízení opět rozdělit a prohlásit konkurs na majetek každého z manželů zvlášť¹⁷⁷. Jednotlivé soudy rovněž přistupovaly k samostatným insolvenčním řízením manželů odlišně¹⁷⁸.

Ostatně i podle nově přijaté právní úpravy společného oddlužení manželů dle ust. § 394a insolvenčního zákona nebylo možné řešení úpadku manželů společným prohlášením konkursu na jejich majetek, neboť původně v ust. § 394a odst. 3 insolvenčního zákona bylo výslovně stanoveno, že manželé mají postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka pouze po dobu trvání insolvenčního řízení o návrhu na povolení oddlužení a po dobu trvání účinků oddlužení. Až na základě zákona č. 64/2017 Sb., kterým se mění insolvenční zákon, účinného od 1. 7. 2017 byla z ust. § 394a odst. 3 insolvenčního zákona vypuštěna ta část ustanovení, která spojuje postavení manželů jako nerozlučných společníků v postavení jednoho dlužníka pouze s trváním účinků oddlužení. Nicméně nalezneme judikaturu, která připouštěla prohlášení konkursu na majetek dlužníků manželů ve společném insolvenčním řízení již před změnou této právní úpravy¹⁷⁹.

Společně s ust. § 394a insolvenčního zákona bylo do insolvenčního zákona novelou č. 294/2013 Sb., vloženo i ustanovení § 83a insolvenčního zákona, dle něž není-li dále stanoveno jinak, není v insolvenčním řízení přípustné spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení. Pokud tedy od 1. 1. 2014 podají manželé insolvenční návrhy každý samostatně, nebude moci jejich řízení insolvenční soud spojit do jednoho insolvenčního řízení. Společné insolvenční

¹⁷⁷ MLEJNKOVÁ, Ivana a kol. *Praktický průvodce insolvenčním řízením Insolvenční zákon – komentář*. [online]. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: www.insolvenni-zakon-komentar.cz/onb/

¹⁷⁸ K tomu viz BABUŠKOVÁ, Jana. *Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete*. *Bulletin advokacie*. Česká advokátní komora v Praze, 2012 (4/2012), str. 32-34. ISSN 1210-6348.

¹⁷⁹ K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 6/2017-B-75 (ve věci MSPH 79 INS 19915/2014) ze dne 23. 2. 2017.

řízení manželů je nyní možné vést pouze na základě společného návrhu manželů ve smyslu ust. § 394a insolvenčního zákona¹⁸⁰.

Dle ust. § 394a odst. 2 insolvenčního zákona musí kromě obecných náležitostí a příloh stanovených v ust. § 391 a § 392 insolvenčního zákona, jakož i požadavku nutnosti sepsu a podání insolvenčního návrhu za dlužníka osobami stanovenými v ust. § 390a insolvenčního zákona, společný návrh manželů na povolení oddlužení obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů. Původně se tato povinnost vztahovala pouze na řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty od 1. 6. 2019 (novela insolvenčního zákona provedená zákonem č. 13/2019) je prohlášení požadováno i v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Podpisy obou manželů na předmětném prohlášení musí být úředně ověřeny. S tím souvisí i nutnost konverze¹⁸¹ tohoto dokumentu postupem podle ust. § 22 a násl. zákona č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů¹⁸².

Na ust. § 394a odst. 2 insolvenčního zákona plně navazuje ust. § 408 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona, ve kterém je uvedeno, že jde-li o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů, považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechen majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká. Do společného jmění manželů tak bude náležet, jak majetek, který obecně do společného jmění manželů dle občanského zákoníku náleží (k tomu viz kapitola 1.3.), tak výlučný majetek obou manželů, přičemž na tomto nic nezmění ani případný rozvod manželů v průběhu oddlužení¹⁸³. S ohledem na ust. § 409 odst. 2 insolvenčního zákona, jenž v případě oddlužení

¹⁸⁰ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 NSČR 1/2016 ze dne 30. 11. 2017.

¹⁸¹ Úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru způsobem zajišťujícím shodu obsahu těchto dokumentů a připojení doložky o provedení konverze.

¹⁸² KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.

¹⁸³ KOZÁK, Jan, ČUJAN, Radomír, HAŠOVÁ, Klára, VESELÝ, Petr a ZRŮST, Lukáš. *Insolvenční prakticky – oddlužení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-294-0.

plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty odkazuje na ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona i při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebude společné jmění manželů zanikat a nebude potřeba jej vypořádat.

Jak již bylo uvedeno výše v současnosti účinná právní úprava insolvenčního zákona nevyklučuje v případě nesplnění podmínek pro oddlužení manželů prohlášení konkursu na majetek manželů ve společném insolvenčním řízení. Dle usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 309/2016-B-39 (ve věci MSPH 95 INS 872/2016) ze dne 31. 3. 2016 není významné, který z manželů se dopustil jednání odůvodňujícího zrušení schváleného oddlužení, protože oba manželé se ve smyslu ust. § 394a insolvenčního zákona považují za jednoho dlužníka a kvalifikované selhání jednoho z nich negativně dopadá na oba manžele, aniž by insolvenční soud byl povinen zkoumat míru zavinění toho kterého z nich.

Insolvenční zákon však neobsahuje speciální právní úpravu týkající se osudu společného jmění manželů po prohlášení konkursu na jejich majetek ve společném insolvenčním řízení jako je tomu u oddlužení, bude tedy nutné postupovat přiměřeně dle ustanovení insolvenčního zákona upravující účinky prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů. V daném případě nicméně postrádá smyslu, aby společné jmění manželů ve smyslu ust. § 268 odst. 1 insolvenčního zákona zanikalo a bylo v rámci insolvenčního řízení vypořádáváno, když podáním společného návrhu na oddlužení dle ust. § 394a insolvenčního zákona manželé jednoznačně projevují vůli řešit svůj úpadek společnými silami a k uspokojení věřitelů poskytují společně veškerý svůj majetek, a to i výlučný. Není tedy nutné při zpeněžování majetkové podstaty rozlišovat, které hodnoty náleží tomu kterému manželovi. Veškerý majetek náležející do majetkové podstaty manželů se zpeněží a dojde k uspokojení věřitelů. Pokud po zrušení konkursu nějaký majetek v majetkové podstatě dlužníků zbude, zůstane ve společném jmění manželů a dispoziční oprávnění k němu přejde ve smyslu ust. § 313 insolvenčního zákona zpět na dlužníky, místo toho, aby muselo být rozhodováno v případě zániku společného jmění manželů o tom, kterému z manželů konkrétní hodnoty náleží. Navíc manželé mají v uvedeném řízení postavení jednoho dlužníka a mají jednoho společného insolvenčního správce, jak

by tento insolvenční správce tedy mohl uzavírat sám se sebou dohodu o vypořádání společného jmění manželů či navrhnout vypořádání společného jmění manželů u soudu, když by vystupoval jak na straně žalující, tak na straně žalované, resp. jak insolvenční správce jednoho manžela tak insolvenční správce druhého manžela.

Z uvedeného tedy vyplývá, že pokud podali manželé společný insolvenční návrh spojený se společným návrhem na povolení oddlužení, nemělo by zřejmě bez ohledu na konečné řešení úpadku dlužníků společné jmění manželů zanikat. Veškerý majetek ať už náležející co společného jmění manželů či do výlučného jmění jednoho z nich bude zapsán do majetkové podstaty dlužníků, jenž mají v insolvenčním řízení postavení jednoho dlužníka, a v závislosti na konkrétním řešení úpadku dlužníků bude zpeněžen a budou z něj uspokojeni přihlášení věřitelé.

5. Vliv reorganizace na společné jmění manželů

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.4. věnující se reorganizaci, jako jednomu ze sanačních způsobů řešení úpadku dlužníka, reorganizace je možná jen u dlužníků podnikatelů, a to pouze za současného naplnění některé z podmínek stanovených v ust. § 316 odst. 4 příp. ust. § 316 odst. 5 insolvenčního zákona. V ust. § 316 odst. 2 insolvenčního zákona také zákon výslovně stanoví, že reorganizace se týká pouze podniku dlužníka¹⁸⁴. S ohledem na uvedené, kdy předmětná právní úprava reorganizace míří spíše na řešení úpadku právnických osob, nebude řešení úpadku jednoho z manželů reorganizací dle insolvenčního zákona příliš častý. Rovněž zásah tohoto způsobu řešení úpadku do společného jmění manželů by již z principů, na nichž reorganizace stojí, zejména uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, neměl být příliš citelný.

Společné jmění manželů povolením reorganizace ani schválením reorganizačního plánu nezaniká. Nicméně zákon pamatuje na možný zásah reorganizace do společného jmění manželů, a to v ust. § 342 písm. c) insolvenčního zákona, v němž stanoví, že k reorganizačnímu plánu musí být v závislosti na navrhovaném typu reorganizace připojeno prohlášení dlužníkovy manžela, že souhlasí s použitím majetku ve společném jmění manželů, má-li být podle reorganizačního plánu tento majetek použit. Tento požadavek souhlasu druhého manžela odpovídá obecnému požadavku stanovenému v ust. § 715 odst. 1 občanského zákoníku. S tím že v případě souhlasu udělovaného druhým manželem v rámci reorganizace resp. k reorganizačnímu plánu musí být pravost vlastnoručního podpisu dlužníkovy manžela úředně ověřena¹⁸⁵ a není zde rozhodné, zda majetková hodnota toho, co má být použito, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Udělený souhlas posiluje jistotu všech zúčastněných na řádném průběhu reorganizace. Insolvenční zákon nestanovuje postup v případě neudělení souhlasu manžela dlužníka s použitím majetku ve společném jmění manželů v rámci reorganizace dlužníka, je však zřejmé, že v této části nebude moci dojít ke schválení reorganizačního plánu.

¹⁸⁴ Po rekodifikaci soukromého práva správně obchodního závodu dle ust. § 502 občanského zákoníku.

¹⁸⁵ S tím souvisí opět i nutnost konverze tohoto dokumentu postupem podle ust. § 22 a násl. zákona č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

6. Zahájení insolvenčního řízení manžela dlužníka

Po vyřešení otázek osudu společného jmění manželů v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů, schválení oddlužení jednoho z manželů či podání společného návrhu manželů na povolení oddlužení a povolení reorganizace a schválení reorganizačního plánu jednoho z manželů zbývá vyřešit problematiku dvou samostatných insolvenčních řízení manželů, jenž nemohou být, jak již bylo uvedeno výše, dle ust. § 83a insolvenčního zákona spojena do jednoho insolvenčního řízení.

Dle ust. § 274 odst. 2 insolvenčního zákona (včleněného zákonem č. 31/2019 Sb., s účinností od 1. 6. 2019) platí, že pokud jsou vedena insolvenční řízení dlužníka i jeho manžela nebo bývalého manžela, zpeněžuje se majetek náležející do jejich společného jmění manželů, nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů pro jeho předluženost dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona, v insolvenčním řízení, ve kterém nastaly účinky prohlášení konkursu nebo ve kterém zajištěný věřitel dříve požádal o zpeněžení majetku, který slouží k zajištění, v tomto řízení se také vypořádá výtěžek zpeněžení. Z uvedeného jasně vyplývá, že primárně se společné jmění manželů, pokud jsou vedena dvě samostatná insolvenční řízení vůči každému z manželů, vypořádává podle pravidel pro vypořádání společného jmění manželů v případě insolvenčního řízení pouze jednoho z nich. Nutné je však vždy brát na zřetel dispoziční oprávnění k vypořádávanému jmění, oprávnění uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů a věcnou legitimaci v řízení o vypořádání společného jmění manželů před soudem.

Okamžikem prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů společné jmění manželů dle ust. § 268 odst. 1 insolvenčního zákona zanikne a je nutné provést jeho vypořádání. Oprávnění uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů a oprávnění navrhnout jeho vypořádání u soudu přejde prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů na jeho insolvenčního správce (§ 270 odst. 1 insolvenčního zákona). V případě, že vůči druhému z manželů není vedeno insolvenční řízení, uzavírá dohodu o vypořádání společného jmění manželů insolvenční správce s manželem dlužníka, rovněž návrh na vypořádání společného jmění manželů podává proti druhému z manželů

(k tomu viz. kapitoly 3.2. a 3.3.). Pokud je však i na druhého manžela prohlášen konkurs, stává se tímto okamžikem osobou oprávněnou k uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů a k podání návrhu na vypořádání společného jmění manželů insolvenční správce druhého manžela. Dohoda o vypořádání společného jmění manželů tak bude uzavírána mezi insolvenčními správci dlužníků a rovněž řízení o vypořádání společného jmění manželů bude vedeno nikoli s manželi samotnými, ale s jejich insolvenčními správci.

Shodná situace nastane i v případě řešení úpadku manželů oddlužením, schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jednoho z manželů ve smyslu ust. § 408 odst. 1 ve spojení s ust. § 268 odst. 1 a ust. § 270 odst. 1 insolvenčního zákona zanikne společné jmění manželů a oprávnění uzavírat dohodou o vypořádání společného jmění manželů a oprávnění navrhopvat vypořádání společného jmění manželů u soudu přejde na jeho insolvenčního správce (k tomu viz kapitola 4.1.). Schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty druhého manžela přejdou tato oprávnění na jeho insolvenční správce a bude nutné uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů či vedení řízení o vypořádání tohoto jmění vést s insolventními správci manželů. S ohledem na téměř totožný průběh konkursu a oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebude prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů a schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty druhého manžela ve vztahu ke společnému jmění manželů činit větší problémy.

Nejproblematictější, jak již bylo nastíněno v kapitole 4.2. této práce, je s ohledem na oprávnění uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů a věcnou aktivní legitimaci v řízení o vypořádání společného jmění manželů schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Opět bude nutné pečlivě kontrolovat, kdo je v ten který konkrétní okamžik osobou s dispozičním oprávněním k majetku, jenž má být vypořádáván. Dle ust. § 409 odst. 2 ve spojení s ust. § 408 odst. 1 a ust. § 268 odst. 1 insolvenčního zákona zanikne zveřejněním usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty společné jmění dlužníka a jeho manžela. Dispoziční oprávnění však bude mít insolvenční správce dlužníka pouze k majetku sloužícímu k zajištění, majetku, který byl postižen v rámci výkonu rozhodnutí a exekuce a k majetku, který insolvenční soud uložil

dlužníku vydat ke zpeněžení. K ostatnímu majetku bude mít dispoziční oprávnění dlužník. To samé pak bude platit i v případě následného schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty druhého manžela. Vypořádání společného jmění manželů tak bude z tohoto pohledu složité a dohoda o vypořádání bude muset být uzavírána v závislosti na dispoziční oprávnění mezi více osobami, stejně tak v řízení o vypořádání společného jmění manželů u soudu bude vystupovat více účastníků řízení.

Vrchní soud v Praze usnesením č.j. 102 VSPH 54/2021-42 (ve věci 75 ICm 1578/2020, KSPH 36 INS 28162/2012) ze dne 14. 4. 2021 dovodil, že *byl-li na oba manžele prohlášen konkurs, případně bylo-li jim schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, mající na základě ust. § 408 odst. 1 insolvenčního zákona, ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty účinky obdobné prohlášení konkursu, je pravomocné rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů závazné pro oba insolvenční soudy i oba insolvenční správce a konečným způsobem řeší otázku, do které majetkové podstaty ta která věc náleží. Dlužník nemá aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty tvořícího původně společné jmění manželů. Insolvenční správce dlužníka, do jehož výlučného vlastnictví nebyl vypořádaný majetek ze společného jmění manželů svěřen, následně vyřadí tento majetek z majetkové podstaty dlužníka*¹⁸⁶.

Za předpokladu, že je společné jmění manželů předloženo ve smyslu ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona, nedochází k jeho vypořádání. Majetek náležející do společného jmění manželů se zpeněží v rámci insolvenčního řízení, v němž nastaly dříve účinky prohlášení konkursu (dle ust. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona zveřejněním rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku), obdobně pak účinky schválení oddlužení (dle ust. § 407 odst. 1 insolvenčního zákona zveřejněním rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku). V tomto řízení dojde rovněž k uspokojení věřitelů, jenž budou ve většině případů téměř totožní s věřiteli přihlášenými do insolvenčního řízení druhého manžela.

¹⁸⁶ K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 74/2018 ze dne 30. 1. 2020.

V případě zajištěného majetku dojde ke zpeněžení v rámci insolvenčního řízení, v němž dal zajištěný věřitel dříve pokyn ke zpeněžení. Při výkladu tohoto pravidla nastává problém u slovního spojení „pokyn ke zpeněžení“ neboť v případě řešení úpadku dlužníka prohlášením konkursu se pokyn zajištěného věřitele ke zpeněžení zajištěného majetku nevyžaduje (ke zpeněžení majetku dochází vždy). Insolvenční správce je při zpeněžování tohoto majetku vázán ve smyslu ust. § 293 insolvenčního zákona pouze pokynem zajištěného věřitele týkající se způsobu a průběhu zpeněžení majetku. Rovněž pokud je úpadek dlužníka řešen oddlužením zpeněžením majetkové podstaty není pokyn zajištěného věřitele ke zpeněžení majetku vyžadován, když dle ust. § 408 odst. 3 insolvenčního zákona majetek, který slouží k zajištění, insolvenční správce po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zpeněží, ledaže zajištěný věřitel požádá, aby tento majetek zpeněžen nebyl. Pokyn ke zpeněžení zajištěného majetku je tak od zajištěného věřitele vyžadován dle ust. § 409 odst. 4 insolvenčního zákona pouze v případě oddlužení plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Soudní praxe před účinností novely insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb., situaci dvou samostatných insolvenčních řízení dlužníků manželů a předluženost jejich společného jmění řešila odlišně. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení č.j. 103 VSPH 604/2017-52 (ve věci 155 ICm 124/2017, KSPL 54 INS 31837/2013) ze dne 23. 10. 2018 dospěl k závěru, že *postup podle § 274 IZ lze aplikovat jedině tam, kde druhý manžel sám neprochází insolvenčním řízením, neboť nelze akceptovat, aby majetek, který náležel do předluženého SJM připadl automaticky do té (jedné) majetkové podstaty jedině z toho důvodu, že byl zapsán do jejího soupisu jako první v pořadí; takový postup by byl v rozporu se zásadami insolvenčního řízení (§ 5 písm. a) IZ). Byť Vrchní soud v Praze vycházel ze situace, v níž je úpadek obou manželů řešen oddlužením, lze závěry, jež se dotýkají nutnosti provedení vypořádání SJM před zpeněžením majetku do dosud nevypořádaného SJM náležejícího, vztáhnout i na případ řešení úpadku obou manželů konkursem, v němž zásadně jiný způsob uspořádání majetkových poměrů*

*dlužníků (než zpeněžením majetku náležejícího do majetkové podstaty) nepřichází v úvahu.*¹⁸⁷

V důvodové zprávě k novele insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb.,¹⁸⁸ se k důvodům přijetí této právní úpravy ničeho neuvádí. Je zde jen uvedeno, že zpeněžení může ve vztahu ke konkrétní položce soupisu majetkové podstaty proběhnout jen jednou. Zároveň je zde poznamenána skutečnost, že může dojít k situaci, kdy může být majetek, který je součástí společného jmění manželů, zpeněžován částečně v jednom insolvenčním řízení a částečně ve druhém insolvenčním řízení. Podmínky dle ust. § 274 odst. 2 insolvenčního zákona se totiž posuzují vždy ke konkrétní položce soupisu majetkové podstaty, resp. společného jmění manželů.

Dopady tzv. oddlužovací novely (zákon č. 31/2019 Sb., s účinností od 1. 6. 2019) jsou determinovány pandemií viru COVID 19 a rozhodovací práce krajských soudů a judikatura vyšších soudů se ještě plně nevyvinula¹⁸⁹. Je tedy otázkou času, kdy dojde k plnému rozvoji judikatury týkající se problematiky dvou samostatně vedených insolvenčních řízení dlužníků manželů.

¹⁸⁷ K tomu viz rovněž usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 4 VSPH 1347/2015-B-38 (ve věci KSPH 42 INS 20933/2012) ze dne 5. 11. 2015.

¹⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupná na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=71>

¹⁸⁹ KOZÁK, Jan a KARÁSKOVÁ, Barbora. *Oddlužovací novela rok poté. Soukromé právo*. [online]. Wolters Kluwer, 2020 (6/2020). Dostupné na ASPI (LIT280484CZ).

Závěr

Společné jmění manželů a insolvenční řízení jsou instituty práva sami o sobě poměrně složité a v případě jejich vzájemného propojení se jedná tedy rovněž o situaci značně komplikovanou. Podle současné právní úpravy insolvenčního zákona zaniká společné jmění manželů jak prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů, tak také v případě schválení oddlužení jednoho z manželů, a to ať už formou zpeněžení majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (až na případy, kdy nebude dlužníku uložena povinnost vydat majetek ke zpeněžení). Naopak společné jmění manželů nezaniká v případě společného insolvenčního řízení manželů ve smyslu ust. § 394a insolvenčního zákona, ani v případě povolení reorganizace a schválení reorganizačního plánu jednoho z manželů. Takto zaniklé společné jmění manželů, jakož i společné jmění manželů zaniklé před prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů či schválení oddlužení jednoho z manželů a doposud nevyřešené, je nutné vypořádat.

Prvním ze způsobů vypořádání společného jmění manželů je dohoda o vypořádání společného jmění manželů, kterou namísto dlužníka uzavírá s manželem dlužníka (případně také s jeho insolvenčním správcem) insolvenční správce dlužníka, tedy pokud se jedná o majetek, ke kterému má dispoziční oprávnění. V oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty totiž částečně zůstává dispoziční oprávnění dlužníkovi. K účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů, pokud byl prohlášen konkurs na majetek jednoho z manželů, je nutné její schválení insolvenčním soudem a souhlas s jejím uzavřením od věřitelského výboru, kterým může být v některých případech rovněž insolvenční soud. Takto schválená dohoda má účinky pravomocného rozsudku, přičemž usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů může být soudem zrušeno pouze na návrh účastníků dohody pro rozpor s kogentními ustanoveními právních předpisů. V ostatním se plně použijí ustanovení občanského zákoníku dohodu o vypořádání společného jmění manželů upravující. Doposud plně nevyřešenou otázkou zůstávají účinky dohody, jenž nemusí být v případě řešení úpadku dlužníka prostřednictvím

nepatrného konkursu či oddlužením schválena insolvenčním soudem ani odsouhlasena věřitelským výborem.

Druhým ze způsobů vypořádání společného jmění manželů je jeho vypořádání prostřednictvím rozhodnutí soudu. Oprávnění navrhnout vypořádání společného jmění manželů u soudu přechází prohlášením konkursu, jakož i schválením oddlužení jednoho z manželů, na jeho insolvenčního správce, výjimku tvoří opět oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, kde částečně dispoziční oprávnění náleží stále dlužníkovi. Vypořádání může probíhat buď u okresního soudu dle místa bydliště žalovaného (příp. okresního soudu, jenž rozhodoval o rozvodu manželů) nebo u krajského insolvenčního soudu dlužníka. Rozhodným okamžikem pro určení věcné příslušnosti soudu je zveřejnění usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka či zveřejnění usnesení o schválení oddlužení, resp. okamžik nastolení účinků konkursu či oddlužení. Do zveřejnění těchto usnesení jsou věcně příslušné okresní soudy, po zveřejnění již krajské soudy. Postup soudů při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů se bude řídit zejména ustanoveními občanského zákoníku a jeho bohatě rozvinutou judikaturou, na zřeteli však budou muset v průběhu insolvenčního řízení mít soudy zásady insolvenčního řízení vyjmenované zejména v ust. § 5 insolvenčního zákona.

Vypořádání společného jmění manželů dohodou či rozhodnutím soudu je konečné a je závazné pro insolvenční soud/y i insolvenční/ho správce a konečným způsobem řeší otázku, do které majetkové podstaty ta která věc náleží. I v insolvenčním řízení však platí ust. § 737 odst. 2 občanského zákoníku, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely. Pohledávka, která vypořádáním společného jmění manželů vznikne za dlužníkem manželovi dlužníka se automaticky ze zákona dle ust. § 275 insolvenčního zákona považuje za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako pohledávky ostatních přihlášených věřitelů.

Vypořádání zaniklého společného jmění manželů dle ust. § 274 odst. 1 insolvenčního zákona může proběhnout pouze za předpokladu, že společné jmění manželů není předloženo, tj. závazky dlužníka, které mohou být ze společného jmění manželů uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který do společného jmění

náleží. Pokud společné jmění manželů je předloženo zahrne se veškerý majetek ze společného jmění manželů do majetkové podstaty dlužníka. Jestliže je současně vedeno i insolvenční řízení druhého manžela, zpeněží se majetek náležející do předložení společného jmění manželů v insolvenčním řízení, ve kterém nastaly dříve účinky prohlášení konkursu či účinky schválení oddlužení. Zajištěný majetek bude zpeněžován v insolvenčním řízení, v němž zajištěný věřitel dříve požádal o zpeněžení majetku, resp. věřitel zajištěné pohledávky neudělil pokyn majetek nezpeněžovat. V tomto insolvenčním řízení se také vypořádá výtěžek zpeněžení.

Nejčastěji budou manželé, kteří nezvládají plnit své závazky, přistupovat zřejmě k podání společného návrhu na povolení oddlužení dle ust. § 394a insolvenčního zákona. V tomto případě totiž nebude jejich společné jmění zanikat, nebude tedy nutné jeho vypořádání a jejich věřitelé se uspokojí z majetku v jejich společném jmění i z jejich výlučného majetku příp. z peněžních prostředků poskytnutých manželé při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Manželé se v tomto insolvenčním řízení považují za jednoho dlužníka.

I když se na první pohled zdá být právní úprava insolvenčního řízení zakotvená v insolvenčním zákoně s odkazem na přiměřené použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních (ust. § 7 insolvenčního zákona) a použitím občanského zákoníku jakožto obecného právního předpisu soukromého práva komplexní, je i nadále nutné celou řadu otázek řešit prostřednictvím rozsáhlé judikatury vyšších soudů. Problematické jsou i velmi časté změny insolvenčního zákona, které na jednu stranu reagují na problematické pasáže insolvenčního zákona, na druhou stranu ale zakotvují zcela nové instituty insolvenčního práva či poměrně výrazně mění celý průběh insolvenčního řízení a orientace v aktuálně účinné právní úpravě tak není zcela jednoduchá. Proto zůstává otázkou, zda skutečnosti uvedené v této práci budou za rok či dva ještě plně aktuální. Přesto však tato práce naplnila cíle stanovené v úvodu a přináší přehled aktuální právní úpravy a dosavadního vývoje judikatury týkající se institutu společného jmění manželů v rámci insolvenčního řízení jednoho z manželů, dvou samostatných insolvenčních řízení či jednoho společného insolvenčního řízení obou manželů.

Cizojazyčné resumé

The rigorous thesis deals with the conflict between the institute of joint property of spouses (property rights arising between spouses) and the institute of insolvency proceedings, through which the debtor can solve his unfavourable situation, consisting in the inability to fulfil his debts. The aim of this work is to summarize the legislation and the current development of case law concerning the institution of joint property of spouses in insolvency proceedings, with reference to possible gaps and shortcomings, including a proposal for their solution from a practical point of view. The thesis should be of benefit to individual procedural subjects of insolvency proceedings, especially insolvency administrators, creditors and debtors, whether current or future, but also the professional public or anyone who is interested in the issue.

According to the current legislation of the Insolvency Act, the joint property of the spouses ceases to exist both by declaring bankruptcy for the property of one of the spouses and in the event of approval of the debt relief of one of the spouses, whether in the form of monetization of assets or by fulfilling the repayment schedule with the monetization of assets (except in cases where the debtor is not obliged to issue assets for monetization). On the other hand, the joint property of the spouses does not expire in the case of joint insolvency proceedings of the spouses within the meaning of the provisions of Section 394a of the Insolvency Act, nor in the case of permission to reorganize and approve the reorganization plan of one of the spouses. The joint property of the spouses, which has thus disappeared, as well as the joint property of the spouses, which has expired before the declaration of bankruptcy on the property of one of the spouses or the approval of the debt relief of one of the spouses and has not yet been settled, must be settled.

The first way to settle the spouses' joint property is through an agreement on the settlement of the joint property of the spouses, which the insolvency administrator of the debtor concludes with the debtor's spouse (or his insolvency administrator) instead of the debtor, just if it is property for which he has a disposition right. For the agreement on the settlement of the joint property of the spouses to be effective, if the property of one of the spouses has been declared

bankrupt, it must be approved by the insolvency court and consent to its conclusion by the creditors' committee, which in some cases may also be the insolvency court. The agreement thus approved shall have the effect of a final judgment, and the resolution approving the agreement on the settlement of the joint property of the spouses may be annulled by the court only at the request of the parties to the agreement for breach of mandatory legal provisions. In other respects, the provisions of the Civil Code governing the settlement of the joint property of the spouses will be fully applied.

The second way of settling the joint property of the spouses is its settlement through a court decision. The power to propose the settlement of the joint property of the spouses in court passes through the declaration of bankruptcy, as well even with the approval of the debt relief of one of the spouses, to his insolvency administrator, the exception is again the debt relief by fulfilling the repayment schedule with the monetization of the property, where the partial right of disposal still belongs to the debtor. Settlement can take place either in the district court according to the place of residence of the defendant (or the district court that decided on the divorce of the spouses) or in the debtor's regional insolvency court. Court procedure in decision making on the settlement of the spouses' joint property will be governed in particular by the provisions of the Civil Code and its well-developed case law, but in the course of insolvency proceedings the courts will have to take into account the principles of insolvency proceedings listed in particular in § 5 of the Insolvency Act.

Settlement of the expired joint property of the spouses pursuant to the provisions of Section 274 (1) of the Insolvency Act may take place only if the joint property of the spouses is not over-indebted, i.e. the debtor's obligations that can be satisfied from the joint property of the spouses property are higher than property in the joint property of the spouses. If the joint property of the spouses is over-indebted, all property from the joint property of the spouses is included in the substance of the debtor. If the insolvency proceedings of the other spouse are also conducted, the monetization of the property will take place in the proceedings in which the effects of the declaration of bankruptcy or the effects of the approval of debt relief sooner. The secured property will be monetized in insolvency proceedings, in which the secured creditor previously requested the monetization

of the property. Monetization proceeds are also settled in this insolvency proceeding.

Most often, spouses who are unable to fulfill their obligations will probably proceed to file a joint application for debt relief pursuant to the provisions of Section 394a of the Insolvency Act. In this case, their joint property will not expire, so it will not be necessary to settle it and their creditors will be satisfied with the property in their joint property and their exclusive property or from the funds provided to the spouses upon approval of the debt relief by fulfilling the repayment schedule with the monetization of the property. The spouses are considered to be one debtor in this insolvency proceedings.

Seznam použitých pramenů

Knižní publikace

- HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC a kol. *Insolvenční zákon: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-691-3.
- HENDRYCH, Dušan a kolektiv. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- FRANCOVÁ, Marie a DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-120-2.
- KOZÁK, Jan, BROŽ, Jaroslav, DADAM, Alexandr, STANISLAV, Antonín, STRNAD, Zdeněk, ZRŮST, Lukáš a ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-578-1.
- KOZÁK, Jan, ČUJAN, Radomír, HAŠOVÁ, Klára, VESELÝ, Petr a ZRŮST, Lukáš. *Insolvence prakticky – oddlužení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-294-0.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana a kolektiv. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1.1.2018. Praha: Leges, 2018. Glosátor. ISBN 978-80-7502-257-8.
- PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-444-7.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-828-3.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. II. svazek (§ 655 až 975), Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8.

Odborné články

- BABUŠKOVÁ, Jana. *Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete*. *Bulletin advokacie*. Česká advokátní komora v Praze, 2012 (4/2012), str. 32-34. ISSN 1210-6348.
- KALNÝ, Miroslav. *Vypořádání společného jmění manželů v insolvenčních souvislostech*. *Soudce*. Wolters Kluwer, 2019, XXI. (4/2019), str. 40-43, ISSN 12115347.
- KOZÁK, Jan a KARÁSKOVÁ, Barbora. *Oddlužovací novela rok poté*. *Soukromé právo*. [online]. Wolters Kluwer, 2020 (6/2020). Dostupné na ASPI (LIT280484CZ).
- KRHUT, Rostislav. *Společné jmění manželů v oddlužení*. *Bulletin advokacie*. Česká advokátní komora v Praze, 2019 (5/2019), str. 26-27. ISSN 2571-3558.
- SPÁČIL, Jiří a DVOŘÁK, Jan. *Vypořádání společného jmění manželů v soudním řízení*. *Právní fórum*. [online]. Wolters Kluwer, 2007, (7/2007). Dostupné na ASPI (LIT28952CZ).

- SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. Právní fórum*. [online]. Wolters Kluwer, 2010, (5/2010). Dostupné na ASPI (LIT36019CZ).

Internetové zdroje

- CELERÝN, Jakub. *K některým změnám v insolvenčním zákoně účinným od 1. ledna 2014*. [online]. EPRAVO.CZ 21.1.2014. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvencnim-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>
- KAŠPAROVÁ, Lenka. *Zadlužení Čechů se loni rekordně zvýšilo, vévodily úvěry na bydlení*. [online]. měsec.cz 24.2.2021. [cit. 2022-3-21]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/zadluzeni-cechu-se-loni-rekordne-zvysilo-vevodily-uvery-na-bydleni/>
- MLEJNKOVÁ, Ivana a kol. *Praktický průvodce insolvenčním řízením Insolvenční zákon – komentář*. [online]. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/
- PASEKOVÁ, Eva. *Mistopředseda ostravského soudu: Oddlužení není pro světce, ale pro hříšníky*. [online]. Česká justice 3.7.2018 6:30. [cit. 2022-3-20]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/07/mistopredseda-ostravskeho-soudu-oddluzeni-neni-svetce-hrisniky/>

Soudní rozhodnutí

- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 ze dne 29. 4. 2015.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 953/2018 ze dne 17. 10. 2018.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1112/2006 ze dne 23. 5. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 6109/2017 ze dne 27. 3. 2018.

- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 3435/2011 ze dne 12. 12. 2012.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 952/2002 ze dne 2. 7. 2003.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 26 Odo 1276/2005 ze dne 24. 7. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 2193/2005 ze dne 31. 7. 2006.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 175/2011-B-52 (ve věci KSPH 55 INS 4779/2008 ze dne 13. 6. 2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 11/2014 ze dne 28. 1. 2016.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 460/2005 ze dne 25. 4. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 2816/2007 ze dne 11. 8. 2009
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 1864/2013-B-23 (ve věci KSHK 41 INS 10685/2012) ze dne 14. 1. 2015.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 270/2009 ze dne 28. 7. 2011
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1899/2007 ze dne 12. 8. 2008.
- rozsudek Krajského soudu v Praze č.j. 80 ICm 3666/2019 (ve věci KSPH 36 INS 28162/2012) ze dne 9. 6. 2021.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 18/2009-A-29 (ve věci KSPL 27 INS 2013/2008) ze dne 6. 2. 2009.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 127/2022-26 (ve věci 74 ICm 2458/2021, KSPH 67 INS 25884/2020) ze dne 10. 3. 2022.

- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3371/2019 ze dne 21. 1. 2020.
- nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 1860/12 ze dne 20.6.2013.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2858/2018 ze dne 28. 8. 2018.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3000/2011 ze dne 11. 12. 2012.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3307/2006 ze dne 5. 2. 2008.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 4272/2007 ze dne 26. 3. 2009.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5170/2007 ze dne 27. 4. 2009.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 108/2017 ze dne 29. 7. 2019.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1281/2012 ze dne 26. 3. 2014.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2362/2018 ze dne 21. 11. 2018.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3174/2007 ze dne 4. 11. 2008.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2914/99 ze dne 25. 10. 2001.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1781/2004 ze dne 30. 5. 2005.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5384/2015 ze dne 20. 4. 2016.

- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2921/2005 ze dne 19. 3. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3110/2010 ze dne 22. 8. 2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 999/2006 ze dne 9. 11. 2006.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2903/2005 ze dne 26. 4. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1574/2003 ze dne 31. 3. 2004.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2480/2010 ze dne 28. 11. 2012.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2020/2018 ze dne 27. 3. 2019.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1096/2011 ze dne 28. 11. 2012.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2433/99 ze dne 17. 1. 2001.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 5655/2015 ze dne 29. 6. 2016.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1765/2018 ze dne 7. 8. 2018.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3285/2007 ze dne 14. 2. 2008.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3711/2011 ze dne 23. 11. 2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1205/2019 ze dne 28. 4. 2020.

- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3956/2018 ze dne 30. 1. 2019.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 14/2006 ze dne 3. 10. 2006.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 4799/2015 ze dne 17. 5. 2017.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2939/2012 ze dne 22. 10. 2013.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 2289/99 ze dne 22. 2. 2001.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1054/2004 ze dne 27. 5. 2004.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 980/2003 ze dne 2. 12. 2003.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 2405/2018 ze dne 18. 9. 2018.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 1280/2011 ze dne 23. 11. 2011.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3192/2015 ze dne 30. 5. 2017.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 999/2011 ze dne 20. 3. 2013.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1920/2005 ze dne 19. 4. 2007.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 264/2001 ze dne 3. 9. 2002.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1725/2006 ze dne 31. 10. 2007.

- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 753/2020 ze dne 29. 6. 2021.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 1942/2016 ze dne 15. 6. 2016.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 73/2011 ze dne 18. 4. 2012.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 194/2016 ze dne 25. 5. 2016.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3766/2012 ze dne 25. 3. 2015.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 629/2000 ze dne 17. 5. 2001.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 22 Cdo 3655/2017 ze dne 31. 10. 2017.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 151/2017 ze dne 31. 10. 2019.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 37/2016 ze dne 30. 11. 2016.
- rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 14 VSOL 184/2018 ze dne 26. 9. 2018.
- rozsudek Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 123/2012-81 (ve věci MSPH 78 INS 2600/2009) ze dne 31. 5. 2012.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Odo 604/2001 ze dne 24. 9. 2003.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 2085/2006 ze dne 27. 9. 2007.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 423/2012-A-14 (ve věci KSCB 25 INS 1565/2012) ze dne 15. 5. 2012.

- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1053/2011-B-31 (ve věci KSUL 70 INS 11081/2010) ze dne 16. 2. 2012.
- usnesení Nejvyššího soudu České Republiky sp. zn. 27 Cdo 921/2020 ze dne 20. 5. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 11/2016 ze dne 29. 2. 2016.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. Ncp 160/2020 ze dne 28. 2. 2020.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. Ncp 256/2020 ze dne 22. 4. 2020.
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 8/2018 ze dne 27. 2. 2020.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 669/2009-A-21 (ve věci KSPL 54 INS 4966/2009) ze dne 15. 12. 2009.
- usnesení Nejvyššího soud České republiky sp. zn. 29 NSČR 39/2011 ze dne 31. 8. 2011.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 NSČR 54/2011 ze dne 29. 2. 2012.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 6/2017-B-75 (ve věci MSPH 79 INS 19915/2014) ze dne 23. 2. 2017.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 NSČR 1/2016 ze dne 30. 11. 2017.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 309/2016-B-39 (ve věci MSPH 95 INS 872/2016) ze dne 31. 3. 2016.
- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 102 VSPH 54/2021-42 (ve věci 75 ICm 1578/2020, KSPH 36 INS 28162/2012) ze dne 14. 4. 2021.
- usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 74/2018 ze dne 30. 1. 2020.
- Vrchní soud v Praze ve svém usnesení č.j. 103 VSPH 604/2017-52 (ve věci 155 ICm 124/2017, KSPL 54 INS 31837/2013) ze dne 23. 10. 2018.

- usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 4 VSPH 1347/2015-B-38 (ve věci KSPH 42 INS 20933/2012) ze dne 5. 11. 2015.

ostatní

- stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů sp. zn. Cpj 86/71 ze dne 3. 2. 1972.
- rozbor a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů v České socialistické republice ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a stanoviska občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR k výkladu zákonných ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví, Cpj 86/71, ze dne 3. 2. 1972.
- stanovisko Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. Opjn 8/2006 ze dne 13. 6. 2007.
- stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98.
- Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu. Dostupná na: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupná na: [64/2017 Dz - Beck-online](#)
- Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. Dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon

o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
Dostupná na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=71>